

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ: Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica**UPRAVNI ODBOR:**Vesna Prčić (predsjednica)
Slaven Bačić, Ivan Gregurić,
Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Tomislav Žigmanov**DIREKTOR**

Ivan Karan

ODGOVORNA UREDNICA:

Jasminka Dulić

**POMOĆNIK I ZAMJENIK
ODGOVORNE UREDNICE:**

Zvonko Sarić

REDAKCIJA: Ivan Andrašić (Podunavlje)
Davor Bačić Palković (kultura)
Zvonimir Perušić
Dražen Prčić (sport i zabava)
Zoran Vukmanov Šimokov (fotografije)
Željka Vukov (društvo)
Mirko Kopunović (dopisništva i korektura)
Jelena Ademi (tehnički prijelom)**TEHNIČKI UREDNIK:**

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA: Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić**LEKTORICA:** Katarina Vasiljčuk**TELEFON:** ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78
++381 24/53-51-55**ŽIRO RAČUN:** 355-1023208-69**E-MAIL:** hrvatskarijec@tippnet.rs**WEB:** www.hrvatskarijec.rs**TISAK:** »Rotografika« doo Subotica
List je registriran kod Tajništva za
informiranje Skupštine AP Vojvodine
pod rednim brojem 73.CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Karl Marx i ostali

Protekle dane ne možemo nazvati mirnima. I pokraj intervencije Narodne banke Srbije, tečaj dinara je i dalje u konstantnom padu. U srijedu je prodajni tečaj Narodne banke Srbije bio 89,04 dinara za euro. Ljetne dane smo već i zaboravili, ali sada je lijepo sjetiti se početka kolovoza, kada je srednji tečaj bio 75,75 dinara za euro. No, još jedno varljivo ljeto je prošlo, a sa zimom stižu i pozamašni računi za grijanje, najmlađima treba obnoviti zimsku garderobu, a ponekad valja nešto kupiti i za trpezu.

Unija poslodavaca Srbije pozvala je svoje članove da se odreknu jednog dijela profita kako bi sačuvali radna mjesta zaposlenih. Lijepo, ali staro je pravilo koje se ponavlja i koje će se ponavljati: profit je privatna stvar, a financijska šteta je kolektivna stvar. U Vladi kažu kako je najvažnija mjera u ovom momentu restriktivan proračun za sljedeću godinu, jer ekonomisti očekuju da kriza u punoj snazi pogodi Srbiju koncem proljeća 2009. godine. Dakle, najvažnija mjera za suzbijanje ili ublažavanje krize dobit će svoj puni razmah u sljedećoj godini, samo da prođu blagdani. Spasonosni proračun treba usvojiti, a onda ćemo moći u miru razmišljati o kupovini darova za blagdane – čim »ušporujemo« koji dinar.

Nije da se ne razmišlja. Predsjednik Francuske Nicolas Sarkozy i njemačka kancelarka Angela Merkel objavili su svoje stavove da vlade moraju prekinuti recesijsku spiralu u svojim zemljama, da stimulacijske mjere trebaju biti snažne, privremene i ciljane, a da baš ne bi izgledalo sve tako crno, oni su ocijenili da su ekonomije u euro-zoni u osnovi zdrave. Tako kažu Sarkozy i Merkel, a u aktualnoj situaciji ruke trljaju, na iznenađenje, knjižari. Djelo »Kapital« Karla Marxa odlično se prodaje i velika je potražnja u knjižarama za ukoričenim mislima oca dijalektičkog materijalizma. Ne znam baš koliko će kupaca i pročitati pozamašan broj stranica Kapitala, ne daj Bože da ispustiš knjigu – pa da ti padne na palac, a ne znam ni kako ide prodaja ove knjige u Srbiji, ali znam da je građanima servirana nova tema koja treba zaokupiti njihovu pozornost.

Nakon što je iz Den Haaga stigla vijest da se Međunarodni sud pravde proglasio nadležnim po tužbi Hrvatske protiv Srbije za kršenje Konvencije o sprečavanju genocida, u Hrvatskoj od 1991. do 1995. godine, ekspresno je uslijedila najava Beograda kako će Hrvatskoj uzvratiti protutužbom pred Međunarodnim sudom pravde za provedenu akciju Oluja 1995. godine. Hoće li tema o kontratužbi zasijeniti temu o realnosti konstantnog pada dinara, dok stranke skupljaju političke poene na valovima intenzivirane teme o odnosima između Hrvatske i Srbije?

Ili ćemo se možda posvetiti čitanju Kapitala?

Z. S.

U organizaciji HNV-a održan seminar o pisanju projekata

Kompliciran put do izvora financiranja 6

Održan Forum hrvatskih nacionalnih manjina u Zagrebu

Oblici kontinuirane pomoći hrvatskim manjinama 15

U Subotici predstavljen 8. svezak Leksikona

Zapisi o ljudima i običajima 32

Koncert vokalno-instrumentalne skupine »Proroci«

Sa svjetlom u duši 36

U organizaciji HNV-a održan seminar o pisanju projekata

Kompliciran put do izvora financiranja

Do sada su se hrvatske udruge natjecale za sredstva putem projekata, uglavnom samo jednostavnim popunjavanjem natječajne dokumentacije. Međutim, približavanje Europi i europskim fondovima zahtijeva drugačiji i složeniji pristup ovoj problematici

Kako bi se članovi hrvatskih udruga educirali o načinu pisanja projekata, Hrvatsko nacionalno vijeće organiziralo je seminar o toj temi. U iznenađujuće velikom broju, oko pedesetak predsjednika, predstavnika i članova hrvatskih udruga okupilo se u Subotici na ovom predavanju.

Do sada su se hrvatske udruge natjecale za sredstva putem projekata, uglavnom samo jednostavnim popunjavanjem natječajne dokumentacije. Međutim, približavanje Europi i europskim fondovima zahtijeva drugačiji i složeniji pristup ovoj problematici. Ubrzo će svaka udruga, koja se bude natjecala za sredstva putem projekata, morati sama sačiniti shemu ili dio sheme angažiranja sredstava što, u cjelosti, čini proces koji traje i po nekoliko mjeseci.

Kako bi se slušatelji što bolje upoznali s osnovnim elementima projekta, s projektnom matricom, te s pisanjem proračuna projekta, bilo je potrebno angažirati one, koji su vični ovome poslu. To su čelnici Agencije za razvoj malih i srednjih poduzeća: predsjednik dr. Branimir Malagurski, PR Agencije Jadranka Stantić, te dopredsjednik Janoš Bagi.

PRIPREMANJE SUDIONIKA ZA SKROMNIJE RASPISE: Cjelodnevni seminar, koji je održan u četvrtak, 20. studenoga, bio je iz tri dijela. Nakon uvodne riječi tajnika Hrvatskog nacionalnog vijeća Ladislava Suknovića, kojom je nazočne obavijestio o strukturi i

rasporedu predavanja, predsjednica IO HNV-a Slavica Peić pozdravila je skup i pozvala sve nazočne na suradnju s HNV-om, te naglasila kako je HNV u službi hrvatskih udruga i da su njihova vrata uvijek otvorena za sve probleme s kojima se udruge susreću. Prvi predavač, dr. Branimir Malagurski, upoznao je nazočne s općim elementima pisanja projekata, zatim je, u drugome dijelu, Jadranka Stantić govorila o projektnoj matrici, dok je treći dio bio rezerviran za »budžetiranje«, odnosno pisanje troškovnika projekta, i o tome je govorio Janoš Bagi.

»Seminar koji se odnosi na pisanje projekata organiziralo je Hrvatsko nacionalno vijeće, čiji su nas predstavnici zamolili da napravimo šestosatni program, čiji je cilj

sudionike obučiti za samostalno pisanje jednostavnijih projekata, zatim da shvate osnovne elemente pisanja složenijih projekata, ali za to je svakako potrebno više znanja. Očekujem da će svi sudionici biti zadovoljni s onim što će čuti, te da

čaj za nas – predstavnike hrvatskih udruga, zbog toga što se nalazimo u situaciji da bez kvalitetnog i dobro napisanog projekta nemamo mogućnosti doći do financijskih sredstava. Svaka aktivnost u projektu mora biti dobro opisana, i

Neočekivano velika zainteresiranost

Seminaru su bili nazočni predstavnici sljedećih udruga: HKC-a »Bunjevačko kolo«, HNV-a, Udruge građana »Krov« iz Subotice, Udruge građana »Urbani šokci«, HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora, KUDH-a »Bodrog« iz Bačkog Monoštora, HBKUD-a »Lemeš« iz Svetozara Miletića, HKPD-a »Tomislav« iz Golubinaca, HKPD-a »Stjepan Radić« iz Novog Slankamena, HKPD-a »Matija Gubec« iz Rume, OŠ »Matija Gubec« iz Tavankuta, HKUPD-a »Mostonga« iz Bača, HKUPD-a »Matoš« iz Plavne, HKUPD-a »Dukat« iz Bođana, zatim predstavnici HKPD-a »Stanislav Preprek« iz Novog Sada, ZHZ-a »Ilija Okrugić« iz Zemuna, HKC-a »Srijem« iz Srijemske Mitrovice, HKPD-a »Jelačić« iz Petrovaradina, HKC-a Srijem, HKPD-a »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega, te Zajednice za pomoć ovisnicima »Hosana«.

će se pripremiti za skromnije raspise u kojima mi, kao Agencija za razvoj malih i srednjih poduzeća, skromnije sudjelujemo, a kojih će sljedeće godine biti puno više te je potrebno i za to osposobljavati ljude. Mislim da nam treba sve više i više ovakvih seminara u budućem periodu«, rekao je predavač na seminaru i ravnatelj Agencije za razvoj malih i srednjih poduzeća dr. Branimir Malagurski.

POTREBNO JE POVEĆATI NIVO ZNANJA: »Organiziranje ovakvih seminara ima veliki zna-

veoma je važno imati stručno lice. Problem je što smo mi, u kulturno-umjetničkim društvima, amateri u takvim poslovima, te nemamo dovoljan nivo obrazovanja, a nismo ni u mogućnosti profesionalno obrazovati se, jer to je svakome od nas, uglavnom, sporedna djelatnost«, rekao je predsjednik Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega Stipan Katačić.

»S obzirom da je naša udruga mlada, a mi se tek po drugi puta susrećemo s obukom ovakvoga tipa i s obzirom da se u međuvremenu promijenio zakon o načinu popunjavanja projektne dokumentacije, odnosno o načinu natjecanja za sredstva putem projekata, smatram kako je važno što češće posjećivati ovakve skupove kako bismo bili što informiraniji«, rekao je za Hrvatsku riječ predsjednik HKUPD-a »Mostonga« iz Bača Stjepan Čoban.

Veliki broj nazočnih već se susreo s ovakvim ili sličnim predavanjima i obukama, ali svakako su svi s pozitivnim utiskom pozdravili skup i bili zadovoljni, jer ih HNV priprema za raspise sredstava koji će uslijediti.

M. Tucakov

28. studenoga 2008.

Osnovana podružnica Foruma žena DSHV-a

Osnivačka skupština Foruma žena DSHV-a Podružnice Subotica održana je 20. studenoga u Domu ove stranke. Svečanom skupu nazočile su žene, članice stranke, predstavnice svih mjesnih organizacija DSHV-a te brojni gosti. Svi prisutni su se založili za veće i aktivnije sudjelovanje žena kako u radu stranke tako i u društveno-političkom životu cijele zajednice.

Za predsjednicu Foruma žena DSHV-a Podružnica Subotica izabrana je *Ilinka Vukoja*, a za članice predsjedništva *Etela Vukelić*, *Kata M. Ostrogonac*, *Ema Buljovčić* i *Amalija Stipić*, te za tajnicu Foruma žena *Vesna Batalo*.

Od gostiju skup su pozdravili generalna konzulica Republike Hrvatske *Ljerka Alajbeg*, predsjednik DSHV-a *Petar Kuntić*, te *Ivan Karan* koji je izradio osnivačke akte Foruma žena DSHV-a.

H. R.

Vijeće ostalo bez kvoruma za rad

Prijedlog Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća o kupovini zgrade u Preradovićevoj 13. za sjedište HNV-a negativno je ocijenjen među vijećnicima, zbog nepotpune dokumentacije o vlasništvu nekretnine. Rasprava na sjednici HNV-a, 22. studenoga, prekinuta je zbog nedostatka kvoruma za rad. Točka o kupovini objekta, koji bi trebao biti sjedište HNV-a, ponovno će se naći na dnevnom redu sljedeće sjednice HNV-a, koja će se održati u što skorijem roku.

H. R.

Trojica Ligaša prešla u DSHV

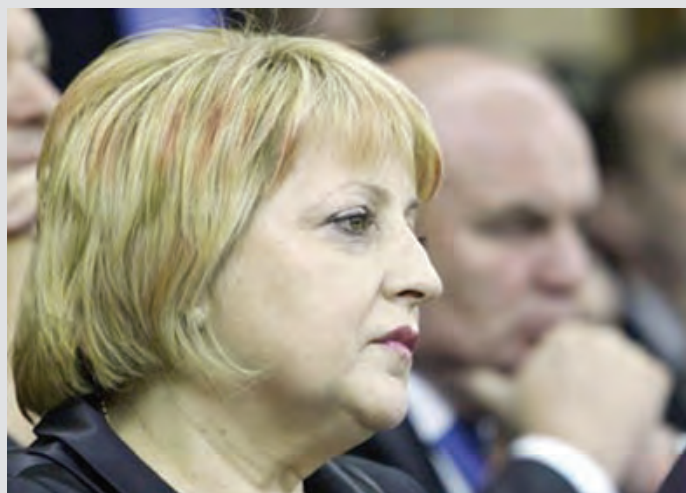
Donedavni čelnici subotičkog odbora Lige socijaldemokrata Vojvodine *Darko Sarić Lukendić*, *Neven Orčić* i *Grgur Stipić* pristupili su DSHV-u. U izjavi za Radio Suboticu, nekadašnji predsjednik Gradskog odbora LSV-a *Darko Sarić Lukendić* izjavio je kako je član DSHV-a postao zato što su mu ideje za koje se zalaže ova stranka, a tu prije svega misli na očuvanje identiteta vojvodanskih Hrvata, veoma bliske.

Sredinom studenog ove godine, došlo je do promjena na čelu subotičkog odbora LSV-a, na čije je čelo izabran *Veljko Vojnić*.

H. R.

Statut Vojvodine ipak tek iduće godine

Predsjednica Skupštine Srbije *Slavica Đukić-Dejanović* izjavila je kako očekuje da će se Statut Vojvodine na dnevnom redu parlamenta naći početkom iduće godine.

»Skupština Srbije treba dati suglasnost na Statut Vojvodine, ali davanje suglasnosti je mrtvo slovo na papiru ako se ne donese i zakon o njegovoj primjeni«, rekla je Đukić-Dejanović. Ona je dodala kako je s vojvodanskim parlamentnom dogovoreno da Skupština Srbije ta dva akta razmatra na istoj sjednici i da su sada na potezu oni koji pripremaju zakon o primjeni Statuta Vojvodine. Ubrzo nakon što bude završen i upućen Skupštini Srbije, Statut će se naći na dnevnom redu. »Ali, to nije realno očekivati do kraja godine, jer je za pripremu tog teksta potrebna ozbiljna radna aktivnost koja iziskuje i određeno vrijeme.«

Slavica Đukić-Dejanović je dodala kako će taj zakon usvajati i republički i pokrajinski parlament, naglasivši kako za usvajanje Statuta Vojvodine ne postoji ustavni rok, te da on ne može važiti bez suglasnosti Skupštine Srbije.

Martin Bačić oslobođen optužbe

U vašem listu od 26. siječnja 2007. godine, na strani broj 13. objavljena je privatna vijest *Zvonimira Perušića* i *Laze Vojnić Hajduka* koja je glasila:

»Zvonimir Perušić i Lazo Vojnić Hajduk tužili Općinskom sudu u Subotici Martina Bačića

Tužitelji traže odgovornost za javnu riječ

Direktor NIU »Hrvatska riječ« *Zvonimir Perušić* i bivši predsjednik Izvršnog odbora HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk* podnijeli su Općinskom sudu u Subotici privatnu tužbu protiv odvjetnika *Martina Bačića*, zbog Izjava koje je on davao u prethodna tri mjeseca, kao i zbog priopćenja

koja je potpisivao ili za koja je odgovoran. Tužba je podnesena u petak 19. siječnja 2006. godine, a odnosi se na kazneno djelo klevete iz članka 171. stavak 2., u svezi stavka 1. i u svezi sa člankom 61. Krivičnog zakona Republike Srbije.«

Molim da se pozivom na Zakon o informiranju u narednom broju Vašeg lista objavi da mi je dana 11. studenoga 2008. godine uručena presuda Okružnog suda u Subotici broj Kž.419/08 od 17. listopada 2008. godine, te sam pravomoćno oslobođen od optužbe da sam izvršio krivično djelo klevete iz članka 171. stavak 2. u svezi stavkom 1. Krivičnog zakonika, jer kako se navodi u obrazloženju drugostupanjske presude »nema ni subjektivnih ni objektivnih elemenata krivičnog djela.« Privatni tužitelji su dužni platiti troškove moje obrane.

Subotica, 20. studenoga 2008.

Martin Bačić

Svetozar Čiplić, republički ministar za ljudska i manjinska prava

Zakon će biti rezultat konsenzusa

Vlada će tražiti usvajanje Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina po hitnom postupku * Ipak, njegovo izglasavanje u Narodnoj skupštini Srbije nije moguće, u najboljem slučaju, prije veljače iduće godine

Razgovor vodio: Zvonimir Perušić

Donošenje zakona koji će regulirati način izbora, a osobito ovlasti manjinskih nacionalnih vijeća, čini se ulazi u završnicu. Javna je rasprava o predloženom tekstu zakona pri kraju, ali do njegovog usvajanja u Narodnoj skupštini Srbije, a posebno do izbora novih saziva nacionalnih vijeća, prema riječima ministra za ljudska i manjinska prava *Svetozara Čiplića*, proći će još neko vrijeme.

Razgovor s ministrom Čiplićem vođen je u njegovom kabinetu u Beogradu, desetak dana prije formalnog završetka javne rasprave o novom zakonu.

HR: Javna rasprava o Nacrtu zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina upravo se završava. Kojim je sve subjektima taj dokument bio ponuđen na razmatranje?

Nacrt zakona je na svojevrsnoj javnoj raspravi, koja podrazumijeva da se pretresanje ove radne verzije zakona obavlja među nacionalnim vijećima. Dakle, sva formirana nacionalna vijeća dobila su tekst radne verzije, s tim što ga je, naravno, svatko tko se osjetio tangiranim, mogao pročitati i u ime svoje institucije ili

organizacije dati mišljenje. Na taj ćemo način, osim stavova nacionalnih vijeća, svakako biti u prilici razmotriti i primjedbe onih subjekata koji nisu nacionalna vijeća, ali predstavljaju legitimirane interesne grupacije u okviru pojedinih nacionalnih zajednica.

Nakon završetka javne rasprave, ekspertsko će se povjerenstvo, koje je pisalo ovu radnu verziju zakona, sastati s predstavnicima nacionalnih vijeća, kako bismo razmotrili sve primjedbe i pokušali doći do konačne, završne radne verzije zakona, a koja bi nakon pravne redakture mogla biti upućena mjerodavnim državnim tijelima na proceduru. To je procedura za koju vjerujem da će biti završena do polovice prosinca i nakon toga slijedi postupak pred parlamentom. Pritom treba imati u vidu da se pred ovim sazivom parlamenta nalazi 50 zakona koji Republiku Srbiju uvjetuju da bude kandidat za članicu EU, a čekaju i obveze i iz prethodnog saziva Vlade i to su objektivne okolnosti. Također, objektivna je okolnost i to da je vladajuća koalicija svjesna kako se na donošenje ovog zakona čeka praktički već više od šest godina i da su u najvećem broju slučajeva nacionalna vijeća, ne svojom krivicom, nego propustima Republike Srbije, izvan svog mandata i da je hitnost usvajanja

ovog zakona evidentna. U tom smislu treba još imati u vidu i da je nakon stupanja na snagu toga zakona neophodno pripremiti logistiku, napraviti preduvjete za održavanje izbora za nacionalna vijeća, te i zbog toga ovaj zakon mora biti usvojen po hitnom postupku.

HR: Kad bi se to moglo dogoditi?

Delikatno je na to odgovoriti. Iznio sam politički plan kada bi to moglo biti. Doista ne znam raspored zasjedanja republičkog parlamenta, ali u svakom slučaju Vlada će tražiti da se to uradi po hitnom postupku, imajući u vidu i da su krajem prosinca i početkom siječnja blagdani. Pretpostavljam da bi se ovaj zakon mogao naći na sjednici parlamenta u veljači iduće godine, ali to je samo moja aproksimacija za koju nemam dovoljnu argumentaciju s obzirom da nemam raspored rada parlamenta.

HR: Prema tome, može li se reći da zakon sigurno neće biti usvojen do kraja godine?

Očigledno neće biti do kraja godine, jer je sama procedura pisanja nacrtu zahtijevala konzultacije sa svim nacionalnim vijećima, tako da sam u radni posjet primio predstavnike svih nacionalnih vijeća, kako bismo prethodno raspravili sve ono što je sporno, ili što je bitno za svako nacionalno vijeće, da bi to ušlo u ovu radnu verziju

U Subotici održana javna rasprava o predloženom tekstu zakona

Nacrt dobar, primjedbe korisne

Nacrt zakona o nacionalnim vijećima u osnovi je dobar, a primjedbe koje na taj tekst ima hrvatska zajednica, načelno su prihvatljive i bit će razmatrane na trodnevnom usuglašavanju između ekspertne grupe koja je radila Nacrt, Ministarstva za ljudska i manjinska prava i predstavnika manjinskih nacionalnih vijeća. Ovo je, između ostalog, zaključeno na sastanku koji su s predstavnicima hrvatske zajednice u Vojvodini, odvojeno imali pokrajinski tajnik za propise, upravu i nacionalne manjine *Tamás Korhecz* i ministar za ljudska i manjinska prava *Svetozar Čiplić*, u petak 21. studenoga u Subotici.

U najkraćem, primjedbe hrvatske zajednice odnose se na još uvijek nedovoljno jasno utvrđene ovlasti nacionalnih vijeća u Nacrtu zakona, na nedostatak obveze ovjeravanja potpisa na sudu kod elektorskih izbora, te na pojedine dijelove Nacrta koji se odnose na financiranje nacionalnih vijeća.

Pokrajinskom tajniku Korheczu i ministru Čipliću, zastupnik u Skupštini Srbije i predsjednik DSHV-a *Petar Kuntić* je rekao kako se iz Nacrta zakona ne vidi točno koje su ovlasti nacionalnih vijeća, te da ona i dalje nemaju pravo veta na pojedine odluke koje su u suprotnosti s interesima manjinskih zajednica. On je pozvao i da se u zakon ugradi obveza ovjere potpisa kod suda, onih osoba koje podržavaju elektore. Predsjednik DZH *Đorđe Čović*, uz

zakona. Znači, mi smo iskoristili vrijeme da bismo raspravili ključne, najdelikatnije stvari, pa je u krajnjoj liniji i sama rasprava bila efikasnija, odnosno mislim da će suglasnost volje nacionalnih vijeća u biti u velikoj mjeri postignuta. Jer, ideja je da bude postignut konsenzus ministarstva predlagača i nacionalnih vijeća, kako bismo se tada mogli uputiti na Vladu i Narodnu skupštinu Srbije.

HR: A, kada zakon konačno bude donesen, koliko će vremena trebati proteći do održavanja izbora za nacionalna vijeća?

S obzirom da je po radnoj verziji zakona predviđeno formiranje posebnog biračkog popisa, bit će zadan rok od otprilike 120 dana u kome sve radnje moraju biti obavljene, znači formiranje inicijalnog biračkog popisa, pa kvalificiranje za neposredne izbore, odnosno ovjeravanje potpisa za elektorske izbore. Jer, dok god ne budu bili formirani inicijalni posebni birački popisi, do tada nećemo znati koje nacionalno vijeće ide na neposredne izbore, a koje ide na elektorske. Nakon toga će moći doći do realizacije.

HR: Znači, ništa prije jeseni iduće godine?

Ako zakon bude donesen u veljači, očekujem da bi izbori mogli biti organizirani u svibnju iduće godine. Moguće je da se i tih 120 dana skрати na 90 dana, ali treba biti realan u čitavoj procjeni, treba vidjeti koja je to vrsta pravno-tehničke logistike da bi stvar bila valjano pripremljena. U krajnjoj liniji posljednju riječ o tome dat će sama nacionalna vijeća.

HR: Kako će država praviti inicijalne posebne biračke popise? Čime će se voditi?

Inicijalni birački popisi su pretpostavka, to je zapravo prvi oblik, prva forma posebnih biračkih popisa. Posebni birački popisi praviti će se za svaku nacionalnu zajednicu. Pri tome treba imati u vidu da je pravo svakog građanina

Srbije da se izjasni o svojoj nacionalnoj pripadnosti, pa na taj način i da se upiše ili ne upiše u poseban birački popis. Nacionalna zajednica, niti njeno nacionalno vijeće, neće trpjeti nikakve posljedice ukoliko ne bude dovoljan broj građana te nacionalne zajednice upisan u poseban birački popis. Jedina posljedica je da će se u tom slučaju ići na elektorske izbore.

Inicijalni birački popis će se formirati preko nekoliko državnih evidencija koje postoje, a koje nam nažalost ne mogu poslužiti u punom opsegu. Otprilike je to ukrižavanje podataka iz posljednjeg popisa stanovništva 2002. godine, gdje treba napomenuti da nije postojala obveza građana izjasniti se o svojoj nacionalnoj pripadnosti, to je bilo fakultativno. Ali, i u slučajevima kada su se građani izjasnili o tome i konstatirali svoju nacionalnu pripadnost, u Statističkom se zavodu ne vodi zajednička evidencija imena i prezimena građanina i njegove nacionalne pripadnosti. Ta dva podatka su odvojena i više se ne mogu ukrižati. Znači, mi samo raspoložemo određenim brojem, konstatacijom da imamo toliko i toliko pripadnika određene nacionalne zajednice. Pri tome to su podaci o svim, i punoljetnim i maloljetnim pripadnicima, a prema određenoj statističkoj operaciji otprilike 20 posto od tog broja se oduzima, to su građani bez biračkog prava. To se smatra etalom, gdje imamo 100 posto pripadnika jedne nacionalne zajednice koji imaju biračko pravo. Od tog broja treba se na birački popis upisati 50 posto plus 1, da bi se išlo na neposredne izbore.

Mi smo u ministarstvu imali vrlo delikatnu poziciju, izaći u susret onim nacionalnim zajednicama koje su inzistirale na ovom demokratskom, najdemokratskijem načinu izbora, a to su neposredni izbori, i formiranju posebnih biračkih popisa, kao i onim nacionalnim zajed-

nicama koje su izrazile određenu bojazan i distancu prema pravljenu posebnih biračkih popisa. Uvažavajući oba zahtjeva, u ovoj radnoj verziji zakona ponuđena je mogućnost da se ide na neposredne izbore, a i na elektorske izbore, pri čemu je način izbora objektiviziran i nije prepušten nacionalnim vijećima. U onim nacionalnim zajednicama u kojima se ne upiše 50 posto plus 1 pripadnik, to je objektivni izraz volje te nacionalne zajednice i ta će zajednica ići na elektorske izbore. To je najuprošteniji način formiranja biračkog popisa, pri čemu će naravno država, tj. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u ime države Srbije podržati akciju. Imamo određena tijela i imamo načelno normiranu proceduru za formiranje posebnih biračkih popisa. Bit će donesen pravilnik o formiranju i vođenju posebnog biračkog popisa, tako da neće biti prepušteno samo nacionalnim vijećima bavljenje tim administrativnim poslovima, nego će država pružiti svoju logistiku i pomoć kroz administraciju i kroz lokalne samouprave gdje se zna da postoje pripadnici određenih nacionalnih zajednica.

HR: A, kako će se tehnički provoditi prijavljivanje građana na poseban birački popis?

Hoće li građanin dobiti na kućnu adresu obavijest da je njegovo ime na inicijalnom popisu i hoće li on to morati potvrditi?

Tu smo još u dvojbi i to je stvar rasprave koja je u tijeku. Jer, mi nemamo popis u kome građanin ima nacionalnost. Čak ni opći birački popis nema rubriku nacionalnost. Mi nemamo popis za koji možemo tvrditi da je relevantan i zato će vjerojatno biti ukrižavanja. Bit će upućen i javni poziv, to će biti i medijski praćeno, bit će državna kampanja za upis, za izražavanje volje, i ovisno o tome koju evidenciju možemo koristiti, koja je relevantna, kada budemo znali kako je riječ o čovjeku tog i tog imena, tog i tog matičnog broja, ako budemo imali takav popis, mi ćemo reći – vi ste na tom popisu, želite li ostati na njemu, a izraz volje građanina bit će: da, želim ostati; ili: ne, ne želim ostati.

HR: A, što ako se građanin ne odazove na taj poziv i ne izrazi volju, kako će se to tumačiti?

To ćemo saznati 28. 29. i 30. studenog. Ali, poanta u formiranju inicijalnog biračkog popisa je da nema tzv. konkludentne radnje, znači građanin će se morati izjasniti: da, ja želim biti na biračkom popisu, ili, ja ne želim biti na biračkom popisu. Ovo je jako bitno, jer se na ovaj način štiti individualno pravo da se opredijeli nacionalna pripadnost. Upravo je način formiranja posebnog biračkog popisa delikatno pitanje, koje će morati biti s posebnom pažnjom pretreseno na vijećanju s nacionalnim vijećima. Bit će relevantno ono što nacionalna vijeća kroz svoj konsenzus predlože da bude u zakonu.

HR: Što inače mislite o elektorskim izborima?

Elektorski izbori su po pravilu manje demokratski. Kod elektorskih izbora, pogotovo po pravilniku iz 2002. godine po kome su nacionalna vijeća birana, bilo je mnogo popusta u smislu procedure koja jamči legalnost tih

načelnu podršku Nacrtu, uputio je kritiku organizatorima sastanka što rasprava nije organizirana ranije, dok je predsjednik HBŠS *Blaško Temunović* zatražio da se ukine prag od 50 posto plus 1 za organiziranje neposrednih izbora za nacionalna vijeća. Direktor NIU »Hrvatska riječ« *Ivan Karan* predložio je, među ostalim, da i one lokalne samouprave u kojima živi manje od 10 posto pripadnika jedne nacionalne zajednice, imaju obvezu proračunskog financiranja nacionalnih vijeća. Pokrajinski zastupnik *Dužo Runje* rekao je kako predloženi tekst zakona predstavlja značajno bolje rješenje nego što je to bilo do sada.

I Tamás Korhecz i Svetozar Čiplic rekli su kako su sugestije prihvatljive, te da ima prostora za njihovu ugradnju u Nacrt, s obzirom da je tekst ponuđen za javnu raspravu tek prva radna verzija. Usuglašavanje, koje treba dovesti do konačne verzije prijedloga upućenog Vladi Republike Srbije, održava se ovoga vikenda, 28., 29. i 30. studenog na Kosmaju kraj Beograda.

U početnom dijelu rasprave sudjelovali su i hrvatski veleposlanik u Beogradu *Tonči Staničić* i generalna konzulica RH u Subotici *Ljerka Alajbeg*. Veleposlanik Staničić je tom prigodom rekao kako prijedlog zakona nije loš, te da predstavlja konstruktivan kostur koji se može dograđivati.

Iako je bilo predviđeno da pokrajinski tajnik Tamás Korhecz i ministar Svetozar Čiplic sastanak s predstavnicima hrvatske zajednice održe zajednički, ispostavilo se da su održana dva odvojena sastanka, budući da je ministar Čiplic zakasnio sat i pol. On je svoje zakašnjenje, uz ispriku, opravdao obvezom sudjelovanja na radnom sastanku predsjednika Srbije *Borisa Tadića* i mađarskog premijera *Ferenca Gyurcsanya*, koji je održan istog dana ranije.

Z. P.

izbora. Ali, ne treba zaboraviti da u ovoj fazi mnoga nacionalna vijeća, mnoge nacionalne zajednice imaju zazor, određen negativan odnos prema formiranju posebnih biračkih popisa koji su preduvjet za neposredne izbore. U ovom trenutku ja se mogu samo pravno-tehnički izjašnjavati o elektorskim izborima s obzirom da će oni biti ravnopravno zakonsko rješenje i nemam pravo opredjeljivati se o tome koji način izbora donosi veću ili manju političku legitimaciju. Ono što je nama bitno, jest to da elektorski izbori imaju u zakonu valjane elemente političke legitimacije za ljude koji će biti članovi nacionalnih vijeća. To je ovaj prijedlog zakona strogo proveo i u tom smislu za Republiku Srbiju neće biti dileme da su nacionalna vijeća, izabrana na jedan ili drugi način, potpuno legalna i legitimna.

HR: Je li političko predstavljanje nacionalnih manjina u državnom, pokrajinskom ili lokalnim parlamentima u kompetenciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava, ili je to političko pitanje kojim se ovo ministarstvo ne bavi?

Posebno političko predstavljanje manjina jest jedno od manjinskih prava i svakako se ovo ministarstvo treba baviti i tim pitanjem. Međutim, tu treba biti krajnje oprezan u smislu sustava za koji će se država opredijeliti da bi potaknula pravo političkog predstavljanja manjina. Imate jedan model, kao na primjer u Hrvatskoj, gdje se manjinama odredi određeni broj zastupnika u parlamentu, a onda se manjinama kroz njihova nacionalna vijeća prepusti razmjerna raspodjela tih mjesta i u dogovoru s državom napravi se procedura koja će legitimirati izbor predstavnika nacionalnih manjina u parlament. S druge strane, imate mogućnost, ali to je stvar koja ne ovisi o državi, da nacionalne manjine formiraju svoje političke stranke i preko njih ulaze u parlament. To je naravno moguće samo kod velikih nacionalnih zajednica.

U smislu političkog predstavljanja manjina, vjerujem da ćemo doći, kroz rad nacionalnih vijeća i koordinaciju s državom, do tog pitanja koji sustav zapravo treba formirati. Ne treba zaboraviti da nacionalna vijeća nisu politički predstavnici nacionalnih manjina. Za mene su nacionalna vijeća državno-pravni mehanizmi, ili ako hoćete ustavni i zakonski mehanizmi kroz koji nacionalne zajednice neposredno, kroz oblik svoje samouprave, realiziraju ona ustavna prava koja im kao pripadnicima nacionalnih manjina pripadaju. Dakle, više nećemo imati državna tijela koja pripadnicima nacionalnih manjina realiziraju ustavna prava, nego ćemo imati nacionalna vijeća koja će sudjelovati u realizaciji. Praktički, to je samostaranje i samouprava. U tom smislu mislim da je političko predstavljanje nacionalnih manjina pitanje koje će sustavno biti riješeno tek kada nacionalna

Biografija

Svetozar Čipčić rođen je 1965. godine u Novom Sadu. Završio je srednju medicinsku školu, studirao medicinu, upisao prava, magistrirao prava i zaposlio se na Pravnom fakultetu u Novom Sadu na predmetu ustavno pravo. Od 2002. do 2007. bio je sudac Ustavnog suda Republike Srbije. Član je Ustavnog vijeća predsjednika Republike Srbije Borisa Tadića. Od 2008. godine ministar je za ljudska i manjinska prava. Oženjen je i otac dvoje djece.

vijeća zažive i kada svaka nacionalna manjina bude pitanje političkog zastupanja shvatila kao jedno od esencijalnih. Za sada mnoge nacionalne zajednice imaju ozbiljnija, egzistencijalna pitanja koja žele riješiti.

HR: Rekli ste da su nacionalna vijeća državno-pravni mehanizmi. Znači li to da su državna tijela? Ovo se pitanje nameće zbog privatizacije medija. Obrazloženje privatizacije medija je da medije treba odvojiti od utjecaja države. Ako su nacionalna vijeća država, je li odustajanje od privatizacije medija na manjinskim jezicima u koliziji s procesom koji se odvija ili je već pri kraju kod medija na većinskom jeziku?

Nacionalna vijeća su jedan međuoblik, dakle ona nisu državno tijelo, ali jesu državna forma

s javnim ovlastima. Drugim riječima, ona su svojevrsna državna institucija, državna ustanova koja služi manjinskoj samoupravi dok vrši javne ovlasti koje inače pripadaju državnim tijelima. To je možda najbolji opis onoga što nacionalna vijeća jesu. Vi ste postavili jedno od bolnih pitanja kod kojih je gotovo nemoguće u ovom trenutku dati konzistentan odgovor. U prethodnim vladama imali smo posebne resore koji su uredili režim medija. Dakle, nemoguće je da dođe do privatizacije medija na manjinskim jezicima, ili da to preformuliram, da zbog privatizacije medija nacionalne zajednice ne mogu realizirati svoje ustavno pravo, a potom i zakonsko pravo na informiranje.

Ono što je bitno, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i nacionalna vijeća ne mogu, nažalost, dogovorom urediti ovo područje, to radi drugo ministarstvo, ali u koordinaciji s tim ministarstvom mi ćemo uspjeti zaštititi i sredstva i mehanizme kroz koje će se pravo na informiranje nacionalnih zajednica realizirati. U tom smislu, ono što znam jest da je pri Ministarstvu kulture u tijeku izrada novog zakona o informiranju i to će tamo biti riješeno i to na način koji neće umanjiti reali-

zaciju prava na informiranje.

HR: Ima li istine u tome da se nacionalne manjine za svoja prava trebaju izboriti onda kada je država u procesu integriranja u EU, jer kada jedna država uđe u EU, onda se smatra da su ta pitanja riješena?

U tome jednostavno ne može biti istine, jer svaka država koja uđe u EU, zadržava osobenosti svog ustavno-pravnog poretka. Ne možemo očekivati da ulaskom u EU država Srbija ukine nacionalna vijeća, ili da prestane pružati jamstva nacionalnim manjinama. Jednostavno, da bi do toga došlo, a to je civilizacijski iskorak unazad, morali bismo mijenjati ustavno-pravni poredak i sve ostalo. Dakle, ja znam da je to nemoguće.

S druge strane, ne treba zaboraviti da veliki broj europskih država članica EU nema tu brojnost nacionalnih zajednica koju ima Srbija i na koju je Srbija ponosna. To je bogatstvo i to je ljudski i politički resurs ove zemlje. Osim toga, imajući u vidu povijest iz 90-ih godina prošlog stoljeća, Srbija je ipak učinila velike pomake i često doživljavamo, bez obzira na sve manjkavosti pravnog sustava, afirmativne ocjene glede standarda koje smo postigli u domeni jamstava i mehanizama. Srbija će ovim zakonom o nacionalnim vijećima vjerojatno još unaprijediti pozicije nacionalnih manjina. Nemoguće je da se Srbija ulaskom u EU prestane baviti svojim nacionalnim zajednicama. Ona će i dalje imati istu poziciju autonomne političke zajednice kakvu ima i sada sa svim mehanizmima, jamstvima i praksom.

Tužba Hrvatske protiv Srbije za genocid

Suočavanje s prošlošću

Postoji određena simbolika što je ta odluka Međunarodnog suda pravde objavljena baš u trenutku kad se cijela Hrvatska došla pokloniti i odati počast poginulim braniteljima Vukovara * Za razliku od hrvatskog odobravanja ove odluke Suda, u prvim reakcijama iz Beograda vladalo je veliko nezadovoljstvo, da bi nekoliko dana kasnije Srbija odgovorila protutužbom

Rat se nije vodio na tlu Srbije:
Ivo Sanader

Dok su 18. studenoga građani Vukovara i cijele Hrvatske u »Koloni sjećanja« tiho i dostojanstveno obilježavali obljetnicu stradanja toga grada heroja, iz Haaga je stigla vijest da je Međunarodni sud pravde, najviši UN-ov sud nadležan za sporove među državama, prihvatio hrvatsku tužbu protiv Srbije za kršenje Konvencije o sprečavanju genocida u Hrvatskoj od 1991. do 1995. godine. S deset glasova za, a sedam protiv, Sud je odbacio tvrdnje Srbije da u vrijeme podizanja tužbe 1999. godine SRJ nije bila članica UN-a, te stoga i ne može odgovarati za kršenje UN-ove Konvencije o genocidu, odnosno da Srbija ne može biti odgovorna za zločine prije 27. travnja 1992. godine, jer je tek tada proglašena Savezna Republika Jugoslavija, a do tada je postojala SFRJ. Hrvatska, koja je uspjela dokazati da je Miloševićev režim imao još od 1991. sva državna obilježja i kontrolu nad JNA, odmah je pozdravila ovu odluku Suda, a čelni ljudi države su iz grada koji je postao simbolom hrvatskog otpora odmah dali i kratke izjave. »Vrijeme je da se Srbija suoči s prošlošću«, poručio je premijer Ivo Sanader ustvrdivši, kako je upravo u Vukovaru važno ponoviti činjenicu da se rat nije vodio na tlu Srbije, niti je razoren, primjerice, Novi Sad, nego Vukovar i brojni hrvatski gradovi te da hrvatski vojnici nisu ratovali u Srbiji, nego je bilo obrnuto. »Narav-

no da odgovornost za genocid ne snosi aktualna srpska vlada nego tadašnji Miloševićev režim«, zaključio je premijer Sanader. Predsjednik Hrvatske Stjepan Mesić dodao je kako ima simbolike, ali i određene pravde, u tome što je odluka Međunarodnog suda pravde objavljena na »Dan sjećanja na žrtvu Vukovara«, grada koji ima neprocjenjivu povijesnu ulogu u stvaranju slobodne Hrvatske.

SIMBOLIKA: I doista, postoji određena simbolika što je ta odluka Međunarodnog suda pravde objavljena baš u trenutku kad se cijela Hrvatska došla pokloniti i odati počast poginulim braniteljima Vukovara, jer je vojno značenje bitke za Vukovar upravo neprocjenjivo. JNA je izgubila skoro tri mjeseca 1991. godine pokušavajući osvojiti taj srijemski grad te doživjela velike ljudske i materijalne gubitke, koji su usporili i u konačnici onemogućili njezin prodor prema drugim dijelovima Hrvatske, a ona se, bez obzira na postignut cilj, kao političko-vojna formacija simbolički raspala baš u Vukovaru. U povijesti će ostati zabilježeno da je bitka za Vukovar bila najveća kopnena bitka koja se vodila na ovim prostorima nakon završetka Drugog svjetskog rata, da je to bio »hrvatski Staljingrad«, stjecište tragičnih žrtava iz kojih je, doslovno, izrasla najvažnija ratna i politička pobjeda, a Vukovar postao simbolom hrvatske pobjede u Domovinskom ratu.

REAKCIJE IZ BEOGRADA:

Za razliku od hrvatskog odobravanja ove odluke Suda u prvim reakcijama iz Beograda vladalo je veliko nezadovoljstvo, da bi nekoliko dana kasnije Srbija odgovorila protutužbom. »Politička odluka državnog vrha, kao odgovor na hrvatsku tužbu i uopće hrvatsko neprihvatanje ruke pomirenja, koja je u više navrata pružana, tužba je Srbije protiv Hrvatske zbog zločina počinjenih tijekom devedesetih godina«, izjavio je ministar vanjskih poslova Srbije Vuk Jeremić.

Međutim, kada se ohlade glave i splasnu nabujale emocije te na stolu ostanu samo gole činjenice ostaje dojam da je sve to u suštini prikrivena politička igra namijenjena unutarnjim potrebama dvaju država, »jačanje mišića« i skupljanje političkih bodova svoga glasačkog tijela.

Zašto? U prvom redu zbog činjenice da je strateški interes i Hrvatske i Srbije zasnovan na međusobnim dobrosusjedskim odnosima i zajedničkom putu prema željenim euroatlantskim integracijama, te da ova kriza na relaciji Zagreb – Beograd zapravo ne odgovara nikome, a najmanje nacionalnim manjinama, koje uvijek na svojim leđima osjete svako zahlađivanje odnosa između svojih matičnih država. Drugo, osim određene satisfakcije, Hrvatskoj ova odluka Međunarodnog suda pravde ne daje razlog za zadovoljstvo i osjećaj velike pobjede u ispunjenju pravde, jer je njome preskočena tek prva pravna prepreka i samo dobivena prilika za

ulazak u pravnu bitku. Dakle, debata o meritumu je tek na početku, a Hrvatsku sada očekuje dugotrajan i skup postupak s, objektivno, vrlo malim šansama za uspjeh.

PRIMJER SREBRENICE: Naime, pravni su stručnjaci suglasni u ocjeni da će Hrvatska u ovoj tužbi za genocid, osim moguće deklarativne osude, teško uspjeti, a Srbija još manje. Najbolji dokaz za to je slučaj Bosne i Hercegovine koja je na presudu čekala punih 14 godina, od 1993. do prošle godine, i na kraju ostala šokirana sudskim pravorijekom kako je samo u Srebrenici počinjen genocid, i nigdje drugdje u toj državi, ali da pri tom Sud nije uspio pronaći poveznicu Srbije s tim zločinom. Tako je Beograd oslobođen odgovornosti za aktivno sudjelovanje u srebreničkom pokolju, a Srbija se posredno našla involviranom tek zbog činjenice da genocid nije spriječila niti je njegove počinitelje kaznila. Što se, pak, hrvatske tužbe tiče svakom je dobronamjernom jasno da je ratnih zločina bilo s obje strane, da su se nedjela zbivala i na štetu hrvatskih građana srpske narodnosti, ali je isto tako i kristalno jasno tko je tih ratnih godina bio agresor, a tko napadnut.

S obzirom na tu činjenicu Hrvatska će povezanost Beograda sa zločinima u Vukovaru i ostalim hrvatskim gradovima vjerojatno razmjerno lako dokazati, ali će zato postojanje genocida, zbog već spomenutih visokih standarda, biti teže dokazati nego u Srebrenici.

Zlatko Žužić

Odgovor na tužbu Hrvatske – protutužba:
Vuk Jeremić

Tonči Staničić, veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Srbiji

I zajednica treba učiniti svoj dio posla

U Srbiji se, nažalost, od strane nekih političkih snaga, mnoge teme vezane za Hrvatsku pokreću na unutarnje-političkoj razini, iz unutarnje-političkih razloga * Držim da je velika šteta ne iskoristiti ogroman potencijal koji postoji za svekoliku suradnju Hrvatske i Srbije * Važno je shvatiti da je pomoć matične države nadgradnja, i to nadgradnja na bazična prava koja se ostvaruju u domicilnoj državi, temeljem propisa te domicilne države
Razgovor vodila: Jasminka Dulić

»Bilo bi pogrešno izolirati bilo koji čimbenik vanjsko-političkih odnosa, pa makar i tako važan čimbenik kao što je ministar vanjskih poslova, jer – i on je samo dio opće slike. A ta opća slika ipak nije tako loša kakvom se, iz ovih ili onih razloga, pokušava prikazati«, kaže veleposlanik Republike Hrvatske u Republici Srbiji Tonči Staničić o aktualnim odnosima Hrvatske i Srbije.

Prema ocjeni veleposlanika Staničića, za protekle četiri i pol godine napredak u odnosima između dviju zemalja na gospodarskom planu može se ocijeniti odličnom ocjenom, dok s drugim aspekti-

ma hrvatsko-srpskih odnosa stvari ne stoje tako dobro. Unutarnji, dnevno-politički razlozi često su bili povodom pokretanja, od strane nekih političkih snaga, mnogih tema vezanih uz Hrvatsku, što nije pridonosilo iskorištavanju ogromnog potencijala koji postoji za svekoliku suradnju Hrvatske i Srbije, smatra Staničić.

Protekle godine, zahtjevne i izazovne za Srbiju i strane diplomatske predstavnike u Srbiji, bile su zahtjevne i izazovne i za Hrvate u Srbiji. Unutarnjim zakonodavstvom i bilateralnim sporazumima uvedeni su brojni mehanizmi kojima se može unaprijediti položaj manjinske zajednice. U kojoj

je mjeri hrvatska zajednica bila angažirana i uspješna u ostvarivanju svojih osnovnih prava i kakvu pomoć može očekivati od Republike Hrvatske, razgovarali smo s veleposlanikom Staničićem.

HR: Nakon više od četiri godine, s dužnosti veleposlanika Republike Hrvatske u Republici Srbiji odlazite na dužnost veleposlanika u Bosni i Hercegovini. S kakvim dojmovima odlazite iz Srbije?

Ovih dana napunile su se točno četiri i pol godine od dana kada sam predao vjerodajnice predsjedniku Srbije i Crne Gore Svetozaru Maroviću. To su bile godine izazovne i zahtjevne za Srbiju, ali i za strane diplomatske predstavnike u Srbiji. S obzirom na specifičnost i osjetljivost hrvatsko-srpskih odnosa, velike promjene u Srbiji odražavale su se i na naše bilateralne odnose, te činile posebnima i zadaće hrvatske diplomacije u ovoj državi.

Odlazim profesionalno ispunjen i zadovoljan, jer sam bio na čelu tima koji je odlično radio svoj posao. Hrvatska je diplomacija u Srbiji po prirodi stvari jedna od najvažnijih u ovoj zemlji, a to smo načinom na koji smo radili i pokazali.

Odlazim, ipak, i pomalo tužan, jer sam na početku mandata bio siguran da će se na planu bilateralnih odnosa napraviti više. Velike i česte političke i društvene perturbacije u Srbiji rezultirale su, međutim, i zastojem u razvoju bilateralnih odnosa.

HR: Kako ocjenjujete napredak odnosa Hrvatske i Srbije u ove četiri godine?

Gospodarski odnosi, uključujući robnu razmjenu, završavaju ocjenu – odličan. Posljednjih 4-5 godina robna razmjena je rasla više od 30 posto godišnje, te je statistika na kraju prošle godine pokazala da smo premašili milijardu dolara vrijednosti ukupne razmjene. Kod toga je stalan trend uravnoteženja razmjene tj. odnos od 1:5, kakav je bio prije pet godina, stalno se

smanjuje, te je sada manji od 1:2 u hrvatsku korist, s daljnjom tendencijom uravnoteženja. To je dobro, jer omogućava više forme gospodarske suradnje.

Što se drugih aspekata hrvatsko-srpskih odnosa tiče, stvari ne stoje tako dobro. U Srbiji se, nažalost, od strane nekih političkih snaga, mnoge teme vezane uz Hrvatsku pokreću na unutarnje-političkoj razini, iz unutarnje-političkih razloga. Time se u velikoj mjeri vezuju ruke i Hrvatskoj i Srbiji; otežava se, iz dnevno-političkih razloga, i jednoj i drugoj državi razvijati dobrosusjedske, partnerske odnose, surađivati na zajedničkom putu euro-integracija. Držim da je velika šteta ne iskoristiti ogroman potencijal koji postoji za svekoliku suradnju Hrvatske i Srbije.

HR: Tumačite li i posljednje izjave ministra vanjskih poslova Republike Srbije istim razlozima – unutarnje-političkim i hoće li takve izjave i prijetnje protutužbom dovesti do značajnijeg i dugoročnijeg zhladenja u bilateralnim odnosima?

Bilo bi pogrešno izolirati bilo koji čimbenik vanjsko-političkih odnosa, pa makar i tako važan čimbenik kao što je ministar vanjskih poslova, jer – i on je samo dio opće slike. A ta opća slika ipak nije tako loša kakvom se, iz ovih ili onih razloga, pokušava prikazati. Dobar pokazatelj za to su i, mahom, pozitivne reakcije na inicijativu Milorada Pupovca za osnivanje »vijeća za uspostavu povjerenja«. Bez obzira na to hoće li se i, ako da, kako će se realizirati – brojni konstruktivni komentari govore, a to sam i sam izjavio, kako je vraćanje na put partnerstva i dobrosusjedstva nužno i kako valja smoci snage i nadići unutarnje-političke okvire.

HR: Tijekom Vašeg mandata isticali ste kako niste skloni stalnom osvrtnju unatrag u bližu povijest. Međutim, različiti pogledi na povijest i različito definiranje rata ostaju kroničnim izvorom nerazumijevanja i povremenih

pogoršanja odnosa. Mogu li se bilateralni odnosi uspješno dalje razvijati uz strategiju stavljanja u stranu ovih teških tema?

Različiti pogledi na povijest nisu kronični izvor nerazumijevanja i pogoršanja odnosa. Oni su dokaz nesposobnosti suočavanja sa sadašnjosti i budućnošću, alibi za bijeg od stvarnosti. Bilateralni odnosi se ne samo da mogu nego moraju razvijati samo ako se gleda naprijed. To najbolje pokazuje nebrojeno puta opetovano podsjećanje na odnose Njemačke i Francuske, čiji su problemi i konflikti bili, sukladno veličini i značaju tih zemalja, mnogo dublji, geostrategijski značajni i mnogo dugotrajniji nego problemi u odnosima Hrvata i Srba.

Uostalom postoji jedna vrlo jednostavna formula koja se narodskim riječnikom zove – pomesti ispred svojih vrata ili srediti svoje dvorište. Primijeniti tu formulu nije lako. Treba imati političku snagu, povezanu s osjećajem povijesne odgovornosti. Hrvatska je Vlada taj posao, u velikoj mjeri, obavila.

HR: Što Vas očekuje na Sarajevu, s obzirom na složenost političkih odnosa u Bosni i Hercegovini?

Vaše pitanje sadržava odgovor – očekuje me složen posao. Na razini principa i političkih načela stvar je jednostavna. Valja nam se zalagati za jedinstvenu i stabilnu Bosnu i Hercegovinu, radi interesa Hrvatske, radi stabilnosti u regiji i osiguranja njezine europske budućnosti. Valja, jednako tako, zaštititi prava hrvatskog naroda, kao konstitutivnog naroda u BiH, njegovo jedinstvo, stabilnost institucija i ravnopravnost s ostalim narodima. Problem nastaje kada pogledamo što žele drugi, jer u mnogo čemu postoje različiti ciljevi ili metode, ili i jedno i drugo.

HR: Hrvatska očekuje stupanje u punopravno članstvo u NATO na idućem summitu u travnju 2009. godine. Što će to značiti za Hrvatsku i odnose u regiji?

Hrvatska ulazi u NATO, jer je to jedan od naših strateških vanjsko-političkih ciljeva, kojega gledamo zajedno, kao nedjeljiv proces, s procesom euro-integracija. Stoga i mi i mnogi drugi govorimo o jedinstvenom procesu euroatlantskih integracija, koji uistinu to jest – jedinstveni proces, koji ima svoj političko-gospodarski, s jedne, i sigurnosni aspekt, s druge strane.

Za Hrvatsku će puna integracija značiti mnogo. Običavamo kazati – Hrvatska se vraća kući! Već ova faza, kada smo s jednom nogom u

Europi, a gotovo s dvije u NATO-u, donijela je nacionalni konsenzus oko najvažnijih pitanja države i društva, oko ključnih reformi, koje ne provodimo radi Europe nego radi sebe samih. A sve to, između ostalog, znači – bolji život. To se ne odnosi, naravno, samo na Hrvatsku, nego se odnosilo i odnositi će se na sve nove članice EU i NATO-a. To je odgovor i na pitanje što integracije donose regiji. Odgovor je – isto ono što su donijele drugim državama i drugim regijama – mir, sigurnost, napredak, bolji život.

HR: Od Sporazuma potpisanog 2004. godine između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore očekivalo se da će se riješiti važna manjinska pitanja. Za provedbu Sporazuma je zadužen Mješoviti odbor koji treba razmatrati provedbu,

podnositi preporuke vladama u svezi s njegovim ostvarenjem. Međutim, ovaj Mješoviti odbor se ne sastaje svake godine kako je to predviđeno Sporazumom. Što su razlozi tome i šteti li to provedbi Sporazuma?

Jasno je kako nije dobro što se Mješoviti odbor dugo vremena nije sastao, a jasno je i da to šteti provedbi Sporazuma. Jasno je, na žalost, još nešto. Može se uočiti da se činjenica što se Odbor ne sastaje ponekad koristi i s hrvatske i sa srbijanske strane, uključivo i od strane hrvatske zajednice u Srbiji i obratno, od srpske strane u Hrvatskoj, kao argument kojim se opravdava nerad. Moja je poruka – postoje i u unutarnjem zakonodavstvu, kao i u postojećoj mreži bilateralnih sporazuma, brojni mehanizmi, kojima se može unaprijediti položaj manjinske zajednice. Ako se zna i ako se hoće.

Što se Sporazuma tiče, on je,

iako općeg karaktera, u suštini dobar temelj za rješavanje manjinskih pitanja. Konkretna manjinska pitanja na objema stranama trebaju se rješavati dinamikom kako se i pojavljuju. Neophodno je da se članovi Mješovitog odbora što prije sastanu, budući da je to posljednji put učinjeno 22. veljače 2006. godine (za sazivanje je sada na redu srpska strana). Prvi korak koji treba učiniti je taj da HNV imenuje nova dva člana za Odbor. Potom treba detaljno i argumentirano pripremiti teme (pitanja) za sastanak s prijedlogom konkretnih rješenja.

Činjenica da hrvatska strana osjeća veću potrebu za sastajanjem Odbora, znači da srpska manjina u Hrvatskoj ima manje problema, odnosno više mogućnosti za rješavanje postojećih problema s mjerodavnim tijelima u državi (Republika Hrvatska ima meha-

je hrvatska zajednica imala primjedbe ili prijedloge kod donošenja Statuta AP Vojvodine, kao i kod donošenja drugih propisa). Da bi došlo do kvalitetnije provedbe Sporazuma potrebno je sudjelovati u donošenju zakonskih i podzakonskih akata. Tu veliku ulogu trebaju imati predstavnici hrvatske zajednice koji participiraju u pokrajinskoj i republičkoj vlasti (zastupnici, predstavnici u izvršnoj vlasti).

Informiranje – RTV Vojvodina je nedavno, nakon održanog sastanka s predstavnicima Veleposlanstva, Generalnog konzulata i HNV-a povećala broj sati emitiranja emisije na hrvatskom jeziku, a potom ih ukinula. Nemamo informaciju da je hrvatska zajednica na ovakvu odluku podnijela pisanu žalbu ili stavila bilo kakvu primjedbu. Što se tiče radija na RTV Vojvodini – nikada nije niti postavljen zahtjev za emitiranje emisija na hrvatskom jeziku.

Ovo su svakako teme za Mješoviti odbor, ali prethodno zajednica treba učiniti svoj dio posla.

Što se obrazovanja tiče, držim između ostalog vrlo važnim da zajednica, zajedno s nadležnim institucijama Republike Hrvatske, razradi plan stipendiranja studenata u Hrvatskoj, s ciljem boljeg korištenja kadrovskih resursa za potrebe djelovanja hrvatske zajednice u Srbiji. Trebalo bi možda razmisliti o ciljanom stipendiranju u Srbiji, kako bi se što prije stvorila osnova za sustavno obrazovanje, informiranje i kulturno djelovanje hrvatske zajednice. Osnovni preduvjet za sustavno obrazovanje i informiranje je angažman same zajednice na pripremi »terena« (rad s roditeljima, informiranje učenika, komunikacija s institucijama, organiziranje informativnih skupova i stručnih radionica).

HR: Poznato je da Ustav Republike Hrvatsku obvezuje na osobitu skrb i zaštitu hrvatskih manjina u drugim državama. Što konkretno ova ustavna obveza znači i što pripadnici hrvatske manjine, na primjer u Srbiji, mogu očekivati od svoje matične države?

Da, poznato je što propisuje Ustav Republike Hrvatske. Ali, je li poznato što propisuje Ustav Republike Srbije? Znaju li pripadnici hrvatske manjinske zajednice što mogu očekivati i što imaju pravo tražiti od svoje domicilne države?

Nema nikakve potrebe na ovom mjestu govoriti o odredbama i provedbi Ustava Republike Hrvatske. Hrvatska će država preko svojih predstavnika, uključivo i diplo-

mataska predstavništva, raditi sve što je radila i do sada – skrbiti o Hrvatima u svijetu, pomagati njihov opstanak, očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta, razvijati i održavati veze s matičnom domovinom. Mi, čiji je to posao, znamo jako dobro što piše u Ustavu i kako to provesti.

Ali, važno je shvatiti da je pomoć matične države nadgradnja, i to nadgradnja na bazična prava koja se ostvaruju u domicilnoj državi, temeljem propisa te domicilne države. Drugo je pretpostavka za prvo, a prvo bez drugog je uzaludan posao, bacanje novca i uzaludno trošenje energije. Upravo na ostvarivanju bazičnih prava zajednica se mora više angažirati.

HR: U kojoj mjeri su pitanja vezana uz položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji važna za Hrvatsku i odnose između dviju država?

Sva pitanja vezana uz položaj Hrvata u Srbiji važna su za bilateralne odnose. Oni predstavljaju značajan broj pripadnika hrvatske nacije, koji se našao izvan matične domovine. Zbog recentne prošlosti njihov je položaj još uvijek osjetljiv, a zbog skorog ulaska Hrvatske u EU oni mogu i moraju imati koristi od činjenice da je njihova matična domovina članica EU, ali isto tako mogu i trebaju biti most za ostvarivanje hrvatskih interesa u državi koja graniči s EU.

HR: Treba li se, prema Vašem mišljenju, zaštita nacionalnih manjina temeljiti na principu reciprociteta? Može li se uspoređivati položaj srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji? Ako biste to usporedili, kako ocjenjujete položaj jedne i druge manjine?

U načelu da, međutim, svakako treba uzeti u obzir specifičnosti položaja manjina u Hrvatskoj i Srbiji. Problematika nije u potpunosti ista, jer se radi o različitim situacijama u zemljama u kojima se one nalaze (broj pripadnika manjine, povijesna situacija, struktura manjine...)

Uzimajući u obzir prethodno, ne može se u potpunosti uspoređivati položaj srpske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Srbiji. Republika Hrvatska je učinila puno u zaštiti srpske manjine, što je vidljivo i u sudjelovanju te manjine u vlasti. U Hrvatskoj nema političkih prepreka za ostvarivanje prava srpske nacionalne manjine. Sigurno tome pridonosi i povijesna uloga koju su imali pripadnici srpskog naroda u Hrvatskoj.

Za hrvatsku zajednicu u Srbiji je važno da koristi svoja prava

koja su joj predviđena unutarnjim zakonodavstvom i međunarodnim ugovorima. Velika je razlika između položaja, što je primarno pravna kategorija, i uživanja prava, što od strane hrvatske zajednice nije u potpunosti razlučeno. Sama hrvatska manjinska zajednica treba shvatiti da je ona postala legitimni čimbenik u kreiranju politike na svim razinama u Republici Srbiji (od lokalne do republičke).

Pod uvjetom da se uvažava razlike u položaju hrvatske manjin-

pa i ja sam, kontinuiranu komunikaciju i kontakte s hrvatskim manjinskim institucijama i hrvatskim udrugama koje su najvećim dijelom u AP Vojvodini. No, bilo je i kontakata i s Hrvatima na Kosovu i u Crnoj Gori koji su većim dijelom mog mandata bili u sastavu jedne države.

Ocjenjujem komunikaciju između hrvatskih diplomatskih i konzularnih predstavništava i institucija hrvatske zajednice zadovoljavajućom, međutim, držim da bi

i organizacije u Republici Srbiji – institucije u Republici Hrvatskoj – diplomatsko-konzularna predstavništva Republike Hrvatske u Republici Srbiji. Postoje određena pravila komuniciranja kojih bi se svi trebali pridržavati, jer se na koncu sve treba odraditi *lege artis*, a suvišno utrošena energija teško se nadoknađuje.

Svjestan sam da bi Hrvatska možda trebala više materijalno pomoći aktivnostima hrvatskih institucija i udruga, međutim, ta pomoć može uslijediti samo na temelju dobro osmišljene strategije, konkretnih i utemeljenih projekata i stručnog angažmana od strane hrvatske zajednice. Posebno ističem da i domicilna država – Srbija – osigurava resurse za djelatnosti manjina, koje također treba na odgovarajući način koristiti.

HR: Sve je više gostovanja umjetnika i suradnje na planu kulture. Kakva je, prema Vašem mišljenju, uloga kulturne razmjene u razvijanju dobrosusjedskih odnosa?

Kulturna je razmjena neprocjenjivo važna za razvoj ukupnih odnosa Hrvatske i Srbije, posebice u vrijeme, kao što je ovo, kada je očigledna stagnacija političkih odnosa. Brojna događanja u području kulture, gostovanja u Hrvatskoj i Srbiji raduju, jer su važna sama po sebi, ali i zato jer pokazuju da je politička stagnacija neprirodna i instrumentalizirana.

HR: I danas se u Skupštini Srbije mogu čuti prigovori o tome kako je mnogo hrvatskog kapitala u Srbiji dok je srpskih investicija u Hrvatskoj mnogo manje. Ima li prepreka za srpski kapital u Hrvatskoj?

Priče, koje se povremeno mogu čuti, i koje se povremeno potiču iz određenih političkih krugova o tome kako srbijanski poslovni ljudi nailaze na zapreke za ulaganje i poslovanje u Hrvatskoj, jednostavno – nisu točne. Svaki onaj tko je doista namjeravao ozbiljno poslovati u Hrvatskoj, a ima kapaciteta za to, uspio je. Naime, hrvatsko je tržište znatno razvijenije od srpskoga i gotovo u potpunosti primjenjuje stroga pravila EU. Mnoge srbijanske tvrtke jednostavno nisu konkurentne. Zato bi bilo bolje i gospodarstvenicima i političarima da ne načinju to pitanje. Priča o navodnom hrvatskom protekcionizmu je, u stvari, vrlo proziran alibi za vlastitu nesposobnost ili za neuspješne pokušaje da se u Hrvatskoj uspije primjenom »oprobanih balkanskih metoda«.

ske zajednice u Srbiji i srpske u Hrvatskoj, primjenu reciprociteta u ostvarivanju određenih, dogovorenih elemenata prava manjina smatram korisnim. Upravo primjenom principa reciprociteta Mješoviti odbor bi mogao, uvjeren sam u to, ostvariti značajne rezultate.

HR: Kako ste zadovoljni kvaliteto komunikacije i odnosa s hrvatskim nacionalno-manjinskim institucijama kada je riječ o ostvarivanju i zaštiti temeljnih manjinskih prava Hrvata u Srbiji u protekle četiri godine?

Veleposlanstvo i Generalni konzulat Republike Hrvatske imali su,

komunikacija između institucija i udruga, a posebice istaknutih pojedinaca u zajednici trebala biti bolja i konstruktivnija. Previše se snage trošilo u međusobnim razmiricama i optužbama što je trebalo usmjeriti na ostvarivanje zajedničkih interesa i ciljeva.

Ipak, treba pohvaliti napore pojedinaca i institucija koji su usprkos objektivnih poteškoća, a ponekad i neugodnosti, našli snage ustrajati na ostvarivanju ciljeva i interesa hrvatske zajednice i njezinih pripadnika. Također, imam dojam da se dosta energije troši u paralelnim kanalima komunikacije na relaciji: hrvatske institucije

Održan Forum hrvatskih nacionalnih manjina u Zagrebu

Oblici kontinuirane pomoći hrvatskim manjinama

»Našim manjinskim zajednicama obično je dovoljan jezik kojim se govori u državama u kojima žive, on zadovoljava većinu njihovih potreba, kako privatnih tako i profesionalnih, ali kada se odluče za njegovanje svog materinskog jezika onda je to obično dodatni napor, ali i potvrda svjesnosti čuvanja vlastitog identiteta«, rekao je dr. Vuković

Tradicionalni, 14. Forum hrvatskih nacionalnih manjina, održan je 24. studenoga ove godine u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. Na ovom stručnom skupu koji je organizirala Hrvatska matica iseljenika i njezin Odjel za autohtone hrvatske manjine okupili su se predstavnici hrvatskih manjina iz Austrije, Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Rumunjske, Slovenije i Srbije, te predstavnici ministarstava i drugih nadležnih državnih tijela Republike Hrvatske, čiji djelokrug rada obuhvaća brigu i interes za hrvatske manjine u Europi, te predstavnici Agencije za odgoj i obrazovanje. Ovogodišnji Forum otvorila je ravnateljica Hrvatske matice iseljenika *Danira Bilić*, a tema skupa je bila Materinski jezik – oblici kontinuirane pomoći hrvatskim manjinama u cilju njegova očuvanja.

VAŽNOST JEZIKA U ČUVANJU IDENTITETA: Uvodno izlaganje o važnosti jezika u čuvanju vlastitog nacionalnog identiteta održao je moderator skupa dr. *Petar Vuković*, docent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, ustvrdivši kako svaki jezik ima svoju komunikacijsku i simboličku funkciju. »Komunikacijska funkcija je instrument svakodnevnih i praktičnih komunikacija dok je simbolička funkcija jezika zapravo sredstvo kojim njegovi govornici signaliziraju svoj identitet, odnosno svoju povezanost s drugim ljudima koji se tim jezikom služe, ili tekstovima koji su na tom jeziku napisani. Našim manjinskim zajednicama obično je dovoljan jezik kojim se govori u državama u kojima žive, on zadovoljava većinu njihovih potreba, kako privatnih tako i profesionalnih, ali kada se odluče za njegovanje svog materinskog jezika onda je to obično dodatni napor, ali i potvrda svjesnosti čuvanja vlastitog identiteta«, rekao je dr. Vuković i zapitao se što zapravo negujemo kada govorimo svojim materinskim jezikom. »Ono što moramo naglasiti jest činjenica da

hrvatski jezik nije jedinstven, da ne postoji samo jedan nego desetak, možda i nekoliko stotina hrvatskih jezika. U to se možete uvjeriti kada dođete u Dubrovnik, Istru, Slavoniju... Svagdje se govori drukčije, ali različito govore i neobrazovani i visoko obrazovani Hrvati. Dakle, svi ti jezici pojedinačno spadaju u hrvatski jezik, a možda su najpoznatiji varijeteti našeg jezika dijalekti koji su regionalno raspoređeni i socijaliteti, koji su raspoređeni prema socijalnim skupinama kojima pripadamo. Za hrvatske manjine u okolnim državama važan je još jedan varijetet, jezik njihove regionalne pismenosti. Većina hrvatskih manjina razvila je najmanje jedan, a u nekim zemljama, kao što je Mađarska, i nekoliko njih. Međutim, onaj varijetet koji je nama najvažniji svakako je hrvatski književni jezik, jer on povezuje sve govornike hrvatskog jezika, on je zajednički svima nama, dok su ostali varijeteti tematsko i područno ograničeni. Dakle, kada govorimo o njegovanju materinjeg jezika onda govorimo o njegovanju hrvatskog standardnog jezika i jezika regionalne pismenosti. Dijalekte ne možemo njegovati jer je to spontani jezik koji se isto tako spontano razvija, dok se u hrvatski standardni jezik, koji najbolje fina-

lizira zajedništvo svih pripadnika hrvatskog naroda, generacijama svjesno ulagalo u njegovu standardizaciju«, zaključio je uvodno izlaganje dr. Vuković.

ODNOS HRVATSKIH MANJINA I VEĆINSKE ZAJEDNICE: Na 14. Forumu hrvatskih nacionalnih manjina Srbiju, odnosno Vojvodinu, predstavljali su *Branko Horvat*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća i *Stanislava Stantić-Prčić*, članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužena za obrazovanje. Branko Horvat je govorio o čuvanju dva segmenta hrvatskog jezika, onog u obitelji, u koji spada i odgoj djece

na materinjem jeziku, i uporabu hrvatskog jezika na razini cijele Vojvodine i Srbije, te zaključio da je stanje, bez obzira na pozitivne pomake, još uvijek nezadovoljavajuće. Stanislava Stantić-Prčić je naglasak svoje diskusije stavila na konkretne, praktične probleme s kojima se susreće hrvatska zajednica u Srbiji glede obrazovanja na hrvatskom jeziku.

U peterosatnoj raspravi svi su se sudionici Forumu složili u konstataciji da je za čuvanje jezika i kulture, kao presudnih čimbenika nacionalnog identiteta, bitan odnos hrvatskih manjina s većinskom zajednicom, jer primjeri iz prakse pokazuju da se bolje čuva manjinski jezik i kultura u onim sredinama u kojima većinska zajednica ima pozitivan stav prema manjinama, odnosno ako je taj stav negativan mladi pripadnici tih manjinskih zajednica se uglavnom distanciraju od svog materinjeg jezika i svog naslijeđa. Isto tako zaključeno je kako je čuvanje materinskog jezika i nacionalne kulture vrlo težak i odgovaran posao često popraćen nerazumijevanjem većinskog naroda, a nekada i otvorenim neprijateljstvom, te da se od matične države Hrvatske očekuje još veći angažman i pomoć u čuvanju nacionalnog identiteta hrvatskih manjina u Europi.

Zlatko Žužić

Sudionici 14. foruma hrvatskih manjina

Ivo Garić, predsjednik Saveza hrvatskih društava u Sloveniji, Slobodan Gera, predstavnik Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj, Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave u Budimpešti, dr. Ernest Barić, ravnatelj znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj i profesor hrvatskog jezika na Sveučilištu Janus Pannonius u Pečuhu i Gabor Đervari, ravnatelj Hrvatskog vrtića, osnovne škole i gimnazije »Miroslav Krleža« u Pečuhu, mr. Robert Sučić, ministar savjetnik u miru i predsjednik Hrvatskog kulturnog društva u Gradišću i Jelka Berušić, članica, Frane Gulija, član Predsjedništva Zajednice Hrvata u Makedoniji, Miroslav Marić, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore, Branko Horvat, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća i Stanislava Stantić-Prčić, članica Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća za obrazovanje iz Srbije

Može li se opravdati fizičko kažnjavanje djece?

Djeci je potrebna ljubav i sigurnost

»Dijete treba naučiti da ima pravo da ga nitko ne ometa; naučiti ga živjeti i raditi ne ometajući druge!« M. Montessori

Iako mnogi misle kako je nepotrebno govoriti i pisati o fizičkom kažnjavanju i zlostavljanju djece, nažalost, to je dio današnjice. Gledajući na televiziji razne emisije o ovoj temi, mislimo kako se to događa negdje daleko od nas, no, podatci govore drugačije. Malo je onih roditelja koji nisu nikada podigli ruku na svoje dijete, ali ipak treba razlikovati što je zlostavljanje, a što odgojna mjera. No, odgojna mjera nije batina.

Također se postavlja pitanje – na koji način ispravno odgajati dijete, pa i onda kada je to nemoguće učiniti lijepim riječima i bez povišenog tona u glasu? Često roditelji više ne znaju što raditi, pa krenu primjenjivati silu, razne prijetnje ili zastrašivanje. Iako psiholozi ne opravdavaju nijedan ovakav postupak, ipak se razlikuje je li roditelj udario dijete po guzi (s ciljem da dijete opomene kako nije dozvoljeno dirati struju ili trčati ispred auta) ili po glavi, ili po nekim drugim dijelovima tijela, pa čak i nekim predmetom.

OBLICI ZLOSTAVLJANJA: Oduvijek su postojali različiti stavovi prilikom odgoja djece, pa čak i tradicionalni metodi kažnjavanja djece.

Vrsna i svugdje u svijetu poznata pedagoginja *Marija Montessori* je govorila kako pohvala ima puno veći efekt od kazne. No, i kada je u pitanju kazna, ne trebaju se primjenjivati fizičke, niti psihičke kazne.

Djeca uče ono što doživljavaju, te tako djeca koja žive i odrastaju u okruženju koje je nasilno ne mogu naučiti živjeti drugačije. Ovdje se provlači i pitanje nasilja djece u školi, koje sve više uzima maha među djecom. Podatci govore i kako je kažnjavanje djece ipak u većoj mjeri prisutno u obitelji.

U razgovoru s *Vesnom Margaretić*, socijalnom radnicom i voditeljicom službe za zaštitu djece i omladine u Subotici, doznali smo kako ovakvi problemi zlostavljanja i zanemarivanja djece u obitelji ipak postoje. »Zlostavljanje djece obuhvaća sve oblike fizičkog ili emocionalnog zlostavljanja, zatim seksualnu zlostavljanje, zanemarivanje ili nemaran postupak, kao i komercijalnu ili drugu eksploataciju djeteta, što dovodi do stvarnog ili potencijalnog narušavanja djetetova zdravlja i ugrožavanje djetetova razvoja. Fizičko zlostavljanje je ono koje dovodi do stvarnog fizičkog povređivanja – udaranje, šutiranje, trešenje, davljenje, bacanje. Emocionalna zlostavljanje obuhvaća propuštanje osiguravanja djetetu razvojno prikladnu sredinu u kojoj dijete ima podršku, kako bi moglo razviti stav emocionalne i socijalne sposobnosti, koje odgovaraju njegovom osobnom potencijalu. To može biti – omalovažavanje, ocrnjivanje, okrivljavanje bez razloga, pričećenje, zastrašivanje, ograničavanje kretanja, diskriminiranje, ismijavanje i drugi oblici neprijateljskoga postupanja. Treći oblik zlostavljanja je seksualna zlostavljanje djeteta. To je uključivanje djeteta u seksualne aktivnosti koje ono ne shvaća u potpunosti, s kojima nije suglasno, kojima nije razvojno doraslo, navođenje ili primoravanje djeteta na seksualne aktivnosti – bilo da se radi o kontaktim ili ne kontaktim aktivnostima. Četvrti oblik je zanemarivanje i nemarno postupanje prema djetetu. Predstavlja propuštanje roditelja, ili druge osobe koja je preuzela brigu o djetetu, osigurati razvoj djeteta u svim oblastima. Tu se misli kako se djetetu ne smije uskratiti skrb o zdravlju i obrazovanju, odgovarajuća prehrana i smještaj. Uskraćivanjem emocionalnog razvoja može se djetetu narušiti zdravlje«, pojasnila je Vesna Margaretić.

PROCJENA SLUČAJA OD VELIKE VAŽNOSTI: Centar za socijalni rad i zaštitu djece radi na poziv policije, točnije, prijave dolaze od strane građana, škole, zdravstvenog centra, policije, kao i pojedinaca ili srodnika. Ovaj centar u Subotici ima dežurstvo tijekom 24 sata te svi koje se jave u bilo koje doba dana

ili noći imaju zaštitu. Ako se prijava dobije tijekom prije podneva (do 14 sati) na mjesto odlaze socijalni radnik, psiholog i pedagog, a ako je to nakon 14 sati, postoji dežurstvo. Centar za socijalni rad reagira odmah i radi u suradnji s drugim udrugama. Odmah se radi procjena slučajaja i donose se odluke i planovi zaštite djece, ukoliko se procjeni da je to potrebno. Ukoliko je djetetu život ugrožen, ono se odmah vodi na privremeni smještaj. Problem koji postoji jest to što u Subotici ne postoji neka sigurna kuća ili neko mjesto gdje bi se zlostavljana djeca smjestila i gdje bi bila sigurna.

Socijalna radnica Vesna Margaretić

Ako je roditelj taj koji zlostavlja dijete, onda ono privremeno ide u drugu obitelj. Planira se dugoročno rješavanje problema, te se pokreću odgovarajući sudski procesi.

Tu je prisutno i nasilje među vršnjacima, koje kasnije prerasta u razbojništvo. Kako je rekla i naša sugovornica u svezi ovoga problema vrlo je bitna suradnja s roditeljima, iako je često baš problem to što roditelji ne vide opasnost, nego negiraju negativni postupak svog djeteta. U tom periodu dijete još više osnaži, jer je uradilo nešto za što nije snosilo nikakve posljedice.

Po kaznenom zakonu za maloljetnike, centar predlaže, a sud donosi odluku i odgojnu mjeru.

Po riječima Vesne Margaretić, u Subotici je na obiteljskom smještaju 230-ero djece u 130 hraniteljskih obitelji, no, ova djeca nisu zlostavljana. Do 30. rujna u Subotici je petero djece koja su zlostavljana.

Činjenica je kako obitelji, ali i društvo, trebaju više biti i raditi sa svojom djecom i uopće članovima obitelji. Svakako, ljubav na prvom mjestu, a onda uz to slijede – razgovori, građenje povjerenja i dijalog, koji su garancija za sretne i zadovoljne obitelji, koje su ispunjene sretnom i nasmijanom djecom.

Željka Vukov

Sastanak Hrvatskog poslovnog kluba u Beogradu na temu ekonomske krize

Kupovati treba onda kad se svi boje kupovati

Od velike ekonomske krize 30-ih godina naovamo bilo je puno padova, ali se nikad nije dogodilo da se nakon pada tržišta ne oporave, čulo se na skupu

Kriza je bilo uvijek, ali tržišta su se također uvijek oporavljala:
Vladimir Pavlović

Trenutačna situacija na burzama u regiji zasigurno predstavlja krizu, ali samo za one ulagače koji očekuju kratkoročnu korist od svojih ulaganja. Za one koji razmišljaju i djeluju dugoročno, ova bi se situacija mogla nazvati prilikom.

Ovo je, među ostalim, rekao direktor Društva za upravljanje investicijskim fondovima »Fima Invest« iz Beograda *Vladimir Pavlović* na sastanku Hrvatskog poslovnog kluba u prošlu srijedu u Beogradu. Sastanke Hrvatskog poslovnog kluba u hotelu Hyatt redovito organizira beogradsko predstavništvo Hrvatske gospodarske komore.

Izlaganje Vladimira Pavlovića pratilo je stotinjak hrvatskih gos-

podarstvenika i predstavnika hrvatskih tvrtki u Srbiji.

»Ekonomska kriza, koja zahvaća svijet, najveća je od vremena svjetske ekonomske krize iz 30-ih godina XX. stoljeća«, rekao je Pavlović. »U međuvremenu je bilo puno cikličnih kretanja u svjetskom gospodarstvu, ali nakon svih kriza tržišta su se dizala i nikad se nije dogodilo da se ona ne oporave. U ovoj situaciji dugoročni investitori uvijek imaju koristi. Parafrizirajući *Warrena Buffetta*, čuvenog američkog biznismena i investitora, koji je za *The New York Times* izjavio: 'Treba se čuvati kad su svi bahati u kupovini. Kupovati treba onda kad se svi plaše kupovine.' Sada, kada su cijene dionica u velikom padu,

Savjetnik izostao

Kao gost predavač, u pozivu za sastanak Hrvatskog poslovnog kluba bio je najavljen savjetnik potpredsjednika Vlade Republike Srbije Goran Radosavljević, ali se on nije pojavio, niti se zbog izostanka ispričao. Iako to nitko od nazočnih nije otvoreno rekao, razlog za savjetnikov nedolazak mogla bi biti zategnuta politička situacija između Hrvatske i Srbije, jer je sastanak održan samo dan nakon što je u Beogradu najavljena kontratužba Srbije protiv Hrvatske zbog Oluje.

kada su kod mnogih poduzeća na jednoj petini vrijednosti, sad je moment za kupovinu.«

Prema onome što se moglo čuti na sastanku Hrvatskog poslovnog kluba, indeks dionica više je pao u Europi (na 20 posto vrijednosti) nego u SAD-u (na 30-40 posto), a u regiji hrvatsko se tržište pokaza-

lo stabilnijim i razvijenijim od srbijanskog.

»Ipak, iako je manje stabilno i manje razvijeno od hrvatskog, srbijansko tržište ima velike potencijale za rast i ovamo dolaze oni ulagači koji hoće veći prinos«, rekao je Pavlović.

Z. Perušić

Direktor beogradskog predstavništva Hrvatske gospodarske komore

Hrvatsko i srbijansko gospodarstvo upućeni jedno na drugo

Kako se trenutačno zategnuti politički odnosi između Hrvatske i Srbije posljednjih mjeseci odražavaju na razvoj gospodarskih odnosa između ovih dviju država?

»**M**ogu reći da ovih mjesec-dva, otkako je počela svjetska kriza, nismo osjećali negativan utjecaj«, kaže za HR direktor predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Beogradu *Goran Masnec*. »Iako politički odnosi na relaciji između Srbije i Hrvatske nakon hrvatskog priznanja neovisnosti Kosova nisu idealni, u ovom gospodarskom dijelu još uvijek bilježimo povećanje robne razmjene u oba smjera. Znači, povećanje i

uvoza i izvoza i na strani Hrvatske i na strani Srbije. Kako će biti iduće godine ne znam, jer moramo pričekati, vidjeti kakvi će biti uvjeti u svjetskom gospodarstvu, odnosno, hoće li naše dvije zemlje i najveći dio zapadnih zemalja ući u recesiju, tako da je to sad teško predvidjeti.«

Znači li to da se ova relativno zategnuta situacija, ako je tako možemo nazvati, od hrvatskog priznanja neovisnosti Kosova

naovamo zasad ne odražava posebno i upečatljivo na gospodarske odnose?

»Ne, i ove je godine ovdje u Beogradu otvoreno desetak novih hrvatskih predstavništava. Budući da smo mi susjedne zemlje, osuđeni smo na međusobnu suradnju i to je dobro. I, što ćemo više surađivati jedni s drugima, to će sigurno u budućnosti pomoći rješavanju političkih odnosa u ovim dvjema državama.

Z. P.

Goran Masnec

Veljko Vojnić, ravnatelj Studentskog centra u Subotici

Ukorak sa svjetskim standardima

Uvođenjem standarda HACCP osigurana je potpuna kontrola namirnica u studentskom restoranu

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Studentski centar u Subotici uveliko nastoji osigurati korisnicima svojih usluga najviši svjetski standard skrbi o studentima. Stambeni se objekti kontinuirano renoviraju i moderniziraju svim dostupnim suvremenim sadržajima, a u restoranima je uveden strogi HACCP standard, kojim se maksimalno vodi računa o higijeni svakoga segmenta pripreme hrane. O svemu tome, te daljnjim planovima obogaćivanja razine usluga razgovarali smo s *Veljkom Vojnićem*, ravnateljem Studentskog centra u Subotici.

Što je sve, po pitanju renoviranja i rekonstruiranja postojećih objekata, učinjeno u novoj akademskoj godini?

Studentski centar je ove godine konkurirao za veliki iznos novčanih sredstava za potrebe renoviranja postojećih objekata, konkretno, u ovome se trenutku radovi izvođe na tri naša objekta. Najbliži potpunom završetku radova je naš restoran 2 u Dudovoj šumi (kuhinja i trpezarija su već u svakodnevnom pogonu, a za najviše dva tjedna trebao bi biti i cijeli objekt), koji je posve obnovljen i ureden prema europskom standardu HACCP, što podrazumijeva najviši stupanj kvalitete usluga. Radovi se izvođe i na restoranu 1 u Kertvarošu, a nedavno

Kada smo već kod hrane, opće je poznato kako su studenti »uvijek gladni«, jer taj životni uzrast podrazumijeva znatno više tjelesnog i umnog trošenja. Kakva je gastronomska ponuda prehrane u restoranima Studentskog centra?

Restoran nudi sve ono što propisuje zakon o studentsko-učeničkom normativu, a konkretno govoreći jedan obrok u našem restoranu sadrži:

juhu, glavno jelo koje podrazumijeva meso i prilog (varivo), salatu, kruh i određenu vrstu voćnog ili konditorskog deserta. Svaki dan je osiguran izbor od 6 različitih jela, a postoji mogućnost kombiniranja mesa s određenom vrstom variva, koje se može i više puta »repetirati«. Meso se, nažalost, ne može dodatno dobiti, zbog svoje tržišne cijene i niske državne refundacije studentskog obroka. Također, naše se cijene nisu mijenjale od 2006. godine.

Koliko košta jedan klasičan studentski obrok?

Sve navedeno, što podrazumijeva jedan obrok u našem studentskom restoranu, košta 45 dinara.

Koje je kriterije potrebno ispuniti za ostvarivanje prava na konzumiranje hrane i ostvarivanje prava na smještaj u objektima Studentskog centra?

Prije svega student mora biti dobar student, što znači da bi mogao ostvariti pravo na studiranje na teret proračuna. Drugi kriterij je osobno materijalno stanje, ali taj kriterij mi u ovoj situaciji, zbog obujma naših kapaciteta nismo u prilici striktno poštovati.

Koliko studenata trenutačno koristi usluge Studentskog centra u Subotici?

S obzirom na to da još nisu završeni svi upisi, a upravo ovih dana se završava i naš natječaj, posve precizan podatak ne bih mogao iznijeti ovoga trenutka, ali, primjerice, tijekom prošle školske akademske godine imali smo oko 1200 abonenata naših usluga.

Zamjećuje se uvođenje elektroničkog sustava kojim se koriste vaši abonenti, kako u

restoranu tako i prilikom ulaska u domske prostorije.

Uvođenjem elektroničkog sustava osigurali smo praktičniji način naplate u studentskim restoranima, a na ovaj način imamo i znatno bolju kontrolu ulaska studenata u naše smještajne objekte. Tako student na našoj blagajni prvo uplaćuje određeni broj obroka koji se evidentiraju na njegovoj elektroničkoj kartici, proces na »liniji« je posve ubrzan glede jednostavnog »provlačenja« kartice, a ovim putem je isključena i potencijalna kontaminacija putem dodira s novcem.

Ima li tzv. »ilegalaca« koji se na nedopušteni način koriste navedenim uslugama?

Iskreno se nadam i vjerujem kako ih više nema, jer se već dvije i pol godine intenzivno trudimo i radimo na suzbijanju ove nepopularne pojave i prakse, jer je to klasičan i nepotreban trošak za našu instituciju. Uvođenjem smart kartica (elektroničkih) i kontinuiranim video nadzorom dodatno nastojimo onemogućiti nedopušteni način korištenja naših usluga.

Koliko iznosi mjesečna naknada za korištenje sobe u domskom smještaju?

Cijena jednomjesečnog stanovanja u domu iznosi 740 dinara, a to dodatno obuhvaća i korištenje svih ostalih zajedničkih prostorija, uslugu kablске televizije i interneta, te pranje rublja i posteljine.

Kakva je komunikacija između studenata i osoba koje su profesionalno angažirane u radu Studentskog centra?

Osobno često komuniciram s legalnim predstavnicima studentskih organizacija u svezi s rješavanjem njihovih zamolbi, a ukoliko su one logične i opravdane gotovo ih uvijek pozitivno rješavamo. Osobito ukoliko su one povezane s kulturnim, umjetničkim ili, pak, sazajnim usavršavanjem pojedinog studenta ili skupine studenata. Mislim kako je naša suradnja kvalitetno obostrana, a najbolja potvrda je i dobivena prošlogodišnja zahvalnica od strane studenata, koju ćemo, vjerujem, i na koncu ove godine ponovno zaslužiti za naš rad.

Na koncu, postoji li neka želja glede budućih projekata subotičkog Studentskog centra?

Želja nam je, u bližoj budućnosti, osigurati realizaciju sportskog centra za studente, jer osobito tijekom hladnijeg zimskog razdoblja studenti nemaju niti jedan sportski objekt koji mogu koristiti. Potencijalni sportski objekt bi se mogao izgraditi pokraj jednog ili drugog od dva postojeća doma u Subotici. Uvjeti postoje, a obavljani su već i prvi razgovori s mjerodavnim državnim tijelom u svezi s odobravanjem početnih sredstava za početak realizacije ovoga projekta.

Suradnja

Studentski centar Subotica njeguje suradnju s drugim studentskim centrima diljem države, a sami studenti, korisnici naših domova, također ostvaruju suradnju s njihovim kolegama iz drugih sredina na znanstvenom, kulturnom ili sportskom polju.

je odobren i značaj iznos za završetak radova na rekonstruiranju krila B u domu pokraj Dudove šume. Ovaj će zahvat već od sljedećeg semestra studentima omogućiti znatno veći komfor u sobama opremljenim posve novim namještajem, a u tijeku je i ugradnja dizala.

Spomenuli ste uvođenje europskog standarda HACCP u radu studentskog restorana. O kakvom se standardu konkretno radi – kada je u pitanju priprema hrane?

Ovaj standard podrazumijeva pripremu hrane prema najstrožijim svjetskim mjerilima, a hrana se tijekom obrade i manipuliranja kontrolira u svakoj točki do konačnog, finalnog konzumenta. Točno se mora znati odakle namirnica potječe, njezino podrijetlo, kako ulazi u objekt, kako se njome manipulira, pritom izbjegavajući sve one kritične točke u kojima bi moglo doći do njezine kontaminacije.

Ministar Slobodan Milosavljević na sastanku s gospodarstvenicima u Regionalnoj gospodarskoj komori Subotica

I mali **uspjeh** je – **uspjeh**

Ministar Milosavljević najavio završetak infrastrukturnih projekata i zadržavanje monetarne stabilnosti *
Potpredsjednik Izvršnog vijeća APV István Pásztor nezadovoljan ostvarivanjem obećanja glede ovlasti pokrajine

Rezultati ove poslovne godine u Srbiji bit će ispod planiranih, ali će i pokraj svjetske ekonomske recesije koja nas zahvaća, ipak biti zadržan rast bruto društvenog proizvoda, izjavio je u Subotici ministar trgovine i usluga *Slobodan Milosavljević*. Taj će rast do kraja 2008. godine iznositi 3,5 posto i ova će godina biti osma godina zaredom kako je BDP u Srbiji u rastućem trendu. Istovremeno, inflacija će biti viša od planirane, ali ipak na prihvatljivoj razini od 10 posto, što u ovim uvjetima ministar smatra više uspjehom nego neuspjehom.

»Do konca godine ostaje nam još nekoliko ozbiljnih izazova«, rekao je Slobodan Milosavljević. »Prije svega, usvajanje štedljivog proračuna za 2009. godinu, koji će sadržavati razvojnu komponentu u domeni infrastrukture, jer izlaz iz ove situacije je završetak svih infrastrukturnih projekata u zemlji. Cijela je naša zemlja u koridorima i te poslove moramo završiti dijelom iz proračuna, a dijelom iz zaduženja. Tu mislim prije svega na koridor od Beograda do Horgoša, ali i na cestovne pravce od Niša k bugarskoj granici i od Leskovca prema Makedoniji.«

KORIDORI: Prema Milosavljevićevim riječima, drugi veliki izazov je rekon-

strukcija i modernizacija željeznice, a treći je očuvanje makroekonomske stabilnosti.

»To neće biti nimalo lako, ali bez toga niti jedna druga mjera ne može uspjeti«, rekao je ministar. »Projekcija stope inflacije za iduću godinu bit će oko 6 posto, no to nećemo postići samo intervencijama Narodne banke Srbije i prodajom deviza iz deviznih rezervi, nego i povećanjem proizvodnje i produktivnosti.«

Govoreći o energetske sporazumu s Rusijom, ministar Milosavljević je rekao kako će Južni krak plinovoda sigurno proći kroz Srbiju ukoliko se uspješno obavi prodaja Naftne industrije Srbije ruskom partneru, što Srbiji

Vojvodina prednjači

UVojvodini rast proizvodnje iznad je srbijanskog prosjeka i prema podacima Regionalne gospodarske komore Subotice, do konca ove godine iznositi će 3,9 posto (u Srbiji 3,5). Vanjskotrgovinska razmjena u 2008. u Vojvodini je povećana za čak 45,3 posto, a nezaposlenost je smanjena za 16,6 posto. U ukupnoj trgovini Srbije s inozemstvom, Vojvodina sudjeluje s 29,6 posto. Najveći obujam robne razmjene ostvaren je s Rusijom (2,11 milijarda dolara), Njemačkom (817 milijuna), Italijom (550 milijuna), BiH (397), Mađarskom (371), Hrvatskom (279,5) i Slovenijom (272,8). Najznačajniji izvoz Vojvodina je ostvarila u Njemačku (325,6 milijuna dolara), BiH (311,7), Rusiju (247,8), Italiju (222,5), Crnu Goru (200), Sloveniju (149,1), Mađarsku (148,1), Ukrajinu (138,9), Hrvatsku (117,7), Austriju (105,5) i Rumunjsku (102,4).

Vojvodina najviše uvozi iz Rusije, Njemačke, Italije, Kine, Mađarske, Hrvatske, Libije, Slovenije, Francuske i Austrije.

može donijeti velike prednosti, jer, po njegovim riječima, u godinama koje dolaze tema neće biti cijena energenata, nego ima li neka zemlja energenata, ili ih nema.

Ministar Milosavljević također se založio za jednostranu primjenu sporazuma s Europskom Unijom, jer time, kako je rekao, Srbija samo uspostavlja ravnotežu u preferencijalima s EU, budući da naša zemlja još od 2001. godine ima povlašten tretman pri izvozu većine proizvoda u zemlje EU, što ima posebnu težinu ukoliko se zna da gotovo polovica srbijanskog izvoza odlazi u zemlje EU. Prema njegovim riječima, ulazak u Europsku Uniju i dalje je prioritet Vlade Republike Srbije, a put do toga je ispunjavanje svih standarda i usklađivanje zakonodavstva.

UNUTARNJI IZAZIVAČI KRIZE: Potpredsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine i pokrajinski tajnik za gospodarstvo *István Pásztor*, međutim, na sljedeću godinu ne gleda s takvim optimizmom.

»Odsustvo optimizma kod mene ne postoji zbog svjetske ekonomske krize, koja nas svakako neće zaobići, nego zbog toga što ne učimo iz onoga što nam se događalo prethodnih godina«, rekao je Pásztor. »Nalazimo se na pomolu društvenog konflikta, jer smo, mi u zemlji, svjetski prvaci u dvoličnosti između javno izgovorene riječi i realnosti. Dogovorili smo se o širokoj decentralizaciji i utvrđenim pokrajinskim ovlastima, ali od svega toga za sada nema ništa. I to ne zbog toga što to opstruiraju radikali,

Komora na novoj adresi

Regionalna gospodarska komora Subotica od ponedjeljka radi na novoj lokaciji. Nakon više desetljeća funkcioniranja u Engelsevoj ulici, RGK je preseljena u suvremeno uređene prostorije na Senčanskom putu. Vrpce je svečano presjekao predsjednik RGK Slobodan Vojinović, u nazočnosti gostiju iz Vlade Republike Srbije, Izvršnog vijeća APV, gospodarskih komora Srbije, Vojvodine i Subotice, te pedesetak gospodarstvenika iz Vojvodine.

nego upravo oni koji su stajali na čelu povorke vodeći Suboticu, Vojvodinu i Srbiju u Europsku Uniju. Mi ćemo u Izvršnom vijeću Vojvodine biti prinuđeni usvojiti privremeno financiranje za prva tri mjeseca sljedeće godine i to na razini jedne četvrtine ovogodišnjeg proračuna. Zbog svega ovoga moja je strepnja veća od optimizma.«

Zamjenik pokrajinskog tajnika za gospodarstvo i ujedno predsjednik Regionalne gospodarske komore Subotica *Slobodan Vojinović*, također je bio kritičan:

»Srbija nema strategiju razvoja. Pojedina ministarstva rade s vizijom, ali generalne strategije nema. Mi ne znamo kako će Srbija izgledati za 10 godina, a Kinezi, kada s njima razgovarate, neće uopće razgovarati o razdoblju prije 2050. godine«, rekao je Vojinović. On je kritizirao trgovinske odnose s Rusijom, jer Srbija u tu zemlju izvozi robu u vrijednosti od 300 milijuna eura, a uvozi 1,7 milijardi eura. »To je katastrofalan odnos«, rekao je Vojinović, napominjući kako je Vojvodina i u takvoj situaciji uspjela u suficitaran odnos dovesti nekoliko zemalja, među kojima i neke iz EU.

Usprotivio se i jednostranoj primjeni trgovinskog sporazuma s EU, jer je to, po njegovim riječima, protivno interesima Srbije.

Jedan od govornika, predsjednik Gospodarske komore Srbije *Miloš Bugarin*, naglasio je kako neiskorištenog prostora u gospodarstvu Srbije ima, ali da ne treba paničiti, jer »panika nije dobar saveznik ni u jednoj situaciji, pa niti u ovoj«.

Na sastanku s oko 50-ak gospodarstvenika iz Vojvodine, osim Slobodana Milosavljevića, Istvána Pásztor, Miloša Bugarina i Slobodana Vojinovića, razgovarali su i predsjednik Gospodarske komore Vojvodine *Nikola Stojić* i pokrajinski tajnik za energetiku i mineralne sirovine *Radoslav Striković*.

Z. Perušić

FOND ZA RAZVITAK GOSPODARSTVA GRADA SUBOTICE

Temeljem članka 13. točka 2. Odluke o razvitku i unapređenju gospodarstva putem razvitka privatnog poduzetništva na području Grada Subotice, kao i u skladu s Godišnjim programom rada za 2008. godinu, Gradonačelnik Grada Subotice raspisuje

NATJEČAJ**ZA DODJELU DUGOROČNIH KREDITA ZA UNAPREĐENJE GOSPODARSTVA PUTEM RAZVITKA PRIVATNOG
PODUZETNIŠTVA NA PODRUČJU GRADA SUBOTICE****1. CILJEVI DODJELE SREDSTAVA**

Osnovni ciljevi dodjele sredstava su: oživljavanje ekonomskih tijekova i dinamičniji razvitak gospodarstva grada Subotice kroz uvođenje suvremenih tehnologija, poticanje i razvitak inovativnih aktivnosti, rješavanje problema nezaposlenosti i osiguravanje nedostajućih financijskih sredstava.

2. NAMJENA SREDSTAVA

Po ovom natječaju, krediti će se dodjeljivati:

- za financiranje izrade prototipova proizvoda i/ili pilot postrojenja,
- za nabavu osnovnih sredstava odnosno opreme.

Kupnja zemlje, građevinskih objekata kao i adaptacija istih nisu predmet kreditiranja.

Sredstva Fonda ujedno se mogu koristiti i kao vlastiti udio u programima kreditiranja i financiranja drugih financijskih institucija.

Prioritet u dodjeli sredstava po ovom natječaju imat će:

- inovativni programi i programi koji podržavaju uvođenje nove tehnologije,
- izrada prototipova proizvoda i/ili pilot postrojenja.

U slučaju da se sredstva za financiranje programa koji uvode suvremene tehnologije (o njima odlučuje Povjerenstvo) zbog nepostojanja uvjeta ne rasporede u cijelosti, sredstva se raspoređuju za ostale programe.

3. PRAVO SUDJELOVANJA I PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA DODJELU SREDSTAVA

Pravo sudjelovanja po ovom natječaju imaju isključivo fizičke osobe sa sjedištem na području grada Subotice koje su:

- Registrirani poduzetnici (osim trgovinske djelatnosti)
- Radno neaktivne osobe s evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje Filijale Subotica.

Sudionici natječaja za dodjelu sredstava uz Zahtjev podnose:

1. Poslovni plan
2. Predračun predmeta kreditiranja
3. Ovjeren preslik Rješenja o upisu u registar gospodarskih subjekata (za radno aktivne)
4. Potvrdu s evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje Filijale Subotica (za radno neaktivne)
5. Potvrdu mjerodavnoga poreznoga tijela o izmirenosti obveza na temelju poreza (za radno aktivne)
6. ZK uložak i na zahtjev Povjerenstva za plasman, procjenu vrijednosti nekretnine od strane ovlaštenog procjenitelja odnosno pismo o namjerama banke za izdavanje bankarske garancije.

Ukoliko se zahtjev za dodjelu sredstava podnosi za programe koji za cilj imaju **izradu prototipa proizvoda odnosno pilot postrojenja**, podnositelj zahtjeva dužan je uz navedenu dokumentaciju dostaviti i sljedeće:

- Tehničku dokumentaciju ili recepturu za realizaciju inovativne poslovne ideje;
- Prikaz tehničkih karakteristika proizvoda koji će nastati ili koji je nastao kao rezultat realizacije same poslovne ideje;
- Prikaz validnih rezultata ispitivanja proizvoda, ako je ideja već realizirana;
- Prikaz rezultata istraživanja tržišta koje rezultira tražnjom za novim proizvodom nastalim realizacijom inovativne poslovne ideje;
- Referentnu listu realiziranih rješenja.

Podnositelj zahtjeva treba dostaviti i popis raspoložive opreme, opis tehnologije kojom raspolaže, kao i potencijal zaposlenih za realizaciju poslovne ideje. Ideja za prototip proizvoda ili pilot postrojenja mora imati inovativni karakter i ne smije kršiti prava intelektualnoga vlasništva.

4. UVJETI KREDITIRANJA

Rok otplate kredita sadrži razdoblje mirovanja vraćanja kredita od 12 mjeseci i iznosi 4 (četiri) godine, uz primjenu valutne klauzule.

Maksimalni iznos po pojedinačnom zahtjevu ne može biti veći od 2.000.000,00 dinara.

Korisnik kredita ima obvezu plaćanja 2% godišnje od iznosa kredita na ime troškova obrade kredita i troškova koje iziskuje natječajna procedura.

Prioritet u dodjeli sredstava osim osnovnih, određivat će i sljedeći kriteriji:

- Veći vlastiti udio u ukupnoj vrijednosti investicije
- Nadregionalni plasman proizvoda ili usluga
- Veći broj djelatnika koje zapošljava.

Kriteriji i mjerila koja Povjerenstvo primjenjuje budući se, i to:

- primjena suvremene tehnologije	30 bodova
- ocjena prototipa/pilot postrojenja	15
- dužina čekanja na evidenciji NSZ	15
- veći vlastiti udio	15
- nadregionalni karakter plasmana	10
- broj novozaposlenih osoba	15

Natječaj je otvoren do 15. 12. 2008. godine. Zahtjevi se podnose u Uslužnom centru Grada Subotice, Trg slobode 1. Sve dodatne informacije mogu se dobiti u Službi za lokalni ekonomski razvitak, gospodarstvo, poljoprivredu i turizam, telefonom na broj: 626-871 i 626-794.

Nepotpuni i nepravodobni zahtjevi neće biti razmatrani.

GRADONAČELNIK GRADA SUBOTICE, Saša Vučinić

Dani otvorenih farmi

Organski proizvod – zdrav proizvod

Na farmi »Mamužić« kod Ljutova održani su »Dani otvorenih farmi«. Riječ je o međunarodnom projektu »Zelena eko-korpa« * Proizvodi su u odnosu na konvencionalnu proizvodnju skuplji do 20 posto, ali su mnogo zdraviji * Država treba pomagati organsku proizvodnju

Na farmi »Mamužić« kod Ljutova u subotu su održani Dani otvorenih farmi. Riječ je o međunarodnom projektu »Zelena eko-korpa«, koji realizira udruga »Terras« u suradnji s udrugom »Ekologika« iz Zagreba. »Zelena eko-korpa« podržana je novcem »SECTOR« programa Regionalnog centra za životni okoliš, koji financira Švedska agencija za međunarodni razvoj i suradnju. Cilj projekta je promovirati organsku proizvodnju i izravno povezati proizvođača s potrošačem.

ren nastavak suradnje od plasmana bio-korpe na kućnu adresu«, objašnjava koordinatorka projekta *Snježana Mitrović*.

Domaćin farme »Mamužić«, *Josip*, ove je godine prvi put ugovorio 80 posto proizvodnje, a ostatak je namijenjen za vlastite potrebe i potrebe bio-korpe. U ponudi su krumpir, luk, paprika, kupus, mrkva, peršin i drugi proizvodi. Proizvodi su u odnosu na konvencionalnu proizvodnju skuplji do 20 posto, ali su mnogo zdraviji.

»Organski proizvodi su malo

ORGANSKA POLJOPRIVREDNA BUDUĆNOST: Poljoprivredna proizvodnja u svijetu i kod nas prošla je dug put razvoja. Stalna potreba za hranom dovela je do razvoja poljoprivrede prvenstveno se oslanjajući na primjenu kemijskih sredstava i mehanizacije. Prekomjerna, nekontrolirana, često i nestručna uporaba gnojiva i sredstava za zaštitu bilja u konvencionalnoj proizvodnji, s namjerom ostvarivanja što viših prinosa i profita, uzrok je što se umanjuju kvaliteta i plodnost

nje okoliša. Ova vrsta proizvodnje usmjerena je na budućnost i na daljnji razvoj ne samo s aspekta zaštite životnog okoliša i unapređenja zdravlja ljudi, već i sa stajališta ekonomskog prosperiteta«, kaže Mitrović.

DRŽAVA TREBA POMAGATI: U bogatim zemljama na zapadu Europe mnogi su prihvatili i kupuju zdravu i organsku hranu. Organska proizvodnja podrazumijeva odvojene parcele, bez uporabe mineralnog gnojiva i pesticida, a rezultat su zdravi

Organska proizvodnja voća

Tanja Mamužić, kćerka domaćina, je i studentica prve godine Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, a izabrala je studirati smjer voćarstvo. Njena je želja baviti se organskom proizvodnjom voća.

»Pomažem roditeljima u radu, koliko mi to dopuste obveze na fakultetu. Moj se otac bavi organskom proizvodnjom povrća, zbog toga se želim baviti voćem. Osim toga što je tako proizveden proizvod mnogo zdraviji, on ne zagađuje okoliš«, objašnjava Tanja Mamužić.

»Petrošači organskih proizvoda okupili su se na farmi 'Mamužić' kako bi ih probali. Bila je to prigoda i upoznati se s cjelokupnim procesom proizvodnje na organskim principima od njive do trpeze. Domaćica *Ruža Mamužić* pripremila je posebnu organik-salatu i druge proizvode koje su posjetitelji farme mogli degustirati. Na farmi je upriličena i prodaja, te dogovo-

skuplji, ali mnogo zdraviji. Ovaj projekt osim promoviranja organske proizvodnje ima za cilj i ove proizvode dostavljati na kućnu adresu, kako se to radi u Hrvatskoj. Mi smo naše poljoprivrednike vodili u Hrvatsku kako bi se upoznali s ovim procesom i vidjeli kako se kod njih razvija organska proizvodnja«, objašnjava *Snježana Mitrović*.

Porast prodaje organskih proizvoda u svijetu

Proizvodnja i prodaja organskih proizvoda bilježi stalan porast. Danas se organska hrana proizvodi u preko stotinu zemalja, na više od 24 milijuna hektara, uz ukupnu vrijednost proizvodnje od oko 23 milijarde američkih dolara. Najznačajnije tržište za organske proizvode je SAD, gdje je promet oko 11 milijardi dolara, a od europskih zemalja izdvajaju se Njemačka, Francuska, Švicarska i Velika Britanija.

zemljišta. Često se zanemaruju kvaliteta i sigurnost po zdravlje ljudi i životinja, kao i osnovni principi zaštite ekosustava i agroekosustava.

»Organska poljoprivreda efikasnije rješava ove probleme, jer nudi humaniji način proizvodnje hrane, odnosno u prvi plan stavlja zdravlje čovjeka i poštuje prirodnu ekološku ravnotežu izbjegavajući zagađiva-

proizvodi i nezagađeno zemljište. Kontrolom kvalitete i izdavanjem certifikata proizvođačima organske hrane kod nas, bavi se nevladina organizacija Teras. Problem je u tome što država ne potiče organsku proizvodnju, kao što je slučaj u zemljama Europe. Od organske proizvodnje svi bi imali koristi.

S. I.

Predstavljena knjiga u organizaciji udruge »Ženske studije i istraživanja« iz Novog Sada

Životne priče žena

U organizaciji Udruge građana »Ženske studije i istraživanja« iz Novog Sada u srijedu, 19. studenoga 2008. godine, u 18 sati održano je predstavljanje knjige »Životne priče žena (1908.-1980.): A što ću ti ja jedna pričat...« autorskog tima koga čine: *Svenka Savić, Veronika Mitro, Sara Savić i Marijana Čanak*.

Knjigom »Životne priče žena« Ženske studije su obilježile deset godina rada na projektu »Životne priče žena« na kojem je tijekom proteklih 10 godina surađivalo 69 studentkinja i dva studenta, a zabilježeno je preko 200 životopisa žena iz Vojvodine na – srpskom, mađarskom, slovačkom, hrvatskom, romskom i rusinskom jeziku. Žene iz raznih nacionalnih zajednica su u intervjuima iznosile svoja sjećanja na vlastiti život. Svaka žena je imala mogućnost izabrati jezik na kojem želi pričati – materinji ili jezik sredine, a u toj svojoj priči one su obuhvaćale sljedeće oblasti života: djetinstvo, odgoj, odnos s okolicom, školovanje, profesiju, materijalno stanje u obitelji kroz život, stvaranje vlastite obitelji, slobodno vrijeme, javni i politički život, vjeru, utjecaj političkih dešavanja na njihov život i život njihove obitelji.

Na pitanje – koji je cilj projekta, prof. dr. Svenka Savić je rekla: »Cilj našeg rada bio je da se iz ispovijesti žena dobiju podaci o stvaranju

Knjigom obilježeno deset godina na projektu »Životne priče žena«

multikulturalnog prostora Vojvodine i da se na ovom poslu osposobe mlade žene iz različitih nacionalnih zajednica, koje ovu metodu mogu nadalje koristiti u samostalnim istraživanjima. U ovom pristupu osnovno je uvjerenje da je svaka životna priča jednako važna i da skup individualnih života može biti suma podataka za valjanu povijesnu i svaku drugu znanstvenu analizu.«

Priče žena hrvatske nacionalne manjine u ovoj knjiži, a i u knjiži koja je također izdana u okviru projekta »Životne priče žena u Vojvodini: Hrvatice, Bunjevke, Šokice (1919-1955)«,

veoma su zanimljive, ali i veoma vrijedne, jer nam prikazuju u kakvim su uvjetima živjele i s kakvim su se sve problemima suočavale žene u vrijeme Drugog svjetskog rata, poslije ratnog doba, kako su proživljavale razdoblje od 1990. pa na ovamo, kako su uspjele sačuvati svoj nacionalni identitet, vjeru, običaje i kulturu. Tko pročita ispovijesti tih žena ne može ostati ravnodušan i ne zapitati se – zašto su one do sada bile tako nevidljive i nisu li one prave heroine svoje nacionalne zajednice?

Branka Dačević

Otvoren studentski dom u Somboru

Predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine dr. *Bojan Pajtić* je u Somboru svečano otvorio Studentski dom »dr. Zoran Đinđić«. On je prilikom otvorenja studentskog doma naglasio kako nije slučajno da se ovaj Studentski dom zove dr. Zoran Đinđić, jer je on pokraj toga što je bio veliki reformator i predsjednik vlade, bio učitelj, profesor Sveučilišta i čovjek koji je govorio da jedino ulaganjem u svoje znanje, te stalnim unapređivanjem svojih sposobnosti možemo biti moderni ljudi i tako osigurati bolju budućnost.

Površina Studentskog doma »dr. Zoran Đinđić« je 4000 četvornih metara i u njemu je smješteno 78 dvokrevetnih soba. Izgrađen je sredstvima pokrajinskog fonda za kapitalna ulaganja i u njega je do sada uloženo 300 milijuna dinara. Studenti Pedagoškog fakulteta u Somboru moći će

stanovati u domu od 15. veljače iduće godine. U holu doma je otvorena izložba *Gordane Petrović*, kustosa i povjesničara muzeja Novog Sada naziva »Dvjesto trideset godina obrazovanja učitelja u Somboru«, dok je u Narodnom kazalištu u Somboru priredena svečana akademija s kulturno umjetničkim programom u kojem su sudjelovali glumci *Stevan Gardinovački, Ivana Jovanović i Branislav Jerković*, te *Dragana Jugović del Monako*, prvakinja opere Narodnog pozorišta iz Beograda, *Violeta Srečković*, prvakinja i Kamerni zbor opere Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu, gudački kvartet »Tajj« i »Somborski tamburaši«.

U Somboru je tijekom posljednjih godina obnovljena i Preparandija u tri faze sredstvima Ministarstva prosvjete, Izvršnog vijeća Vojvodine, općine Sombor i Pedagoškog fakulteta. Ovdje će biti smješten Pedagoški muzej koji je jedini te vrste u Vojvodini, kao i Centar za pedagoško-psihološka i informatička istraživanja u nastavi.

Z. G.

Sajam obrazovanja – Putokazi

Poslovnu godinu Novosadski sajam završava 5. međunarodnim sajmom obrazovanja »Putokazi«, koji se održava od 4. do 6. prosinca. Posjetitelji će moći upoznati uvjete upisa, školovanja i studiranja na osnovnim i poslijediplomskim studijima, aktualna dešavanja u području obrazovanja, nakladništvo i stručnu literaturu. Kao i prethodnih godina, u okviru sajma »Putokazi« bit će organizirani prateći sadržaji, čiji je cilj pridonijeti odgovarajućem promicanju obrazovnog sustava.

I. K.

HKPD »Matija Gubec«, Tavankut

Misa za pokojne članove

U nedjelju 23. studenoga, održana je svečana sveta misa za pokojne članove Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva »Matija Gubec« iz Tavankuta. Misno slavlje upriličeno je u župnoj crkvi Srca Isusova, a predvodio ga je vlč. *Franjo Ivanković*. U molitvi za utemeljitelje i vrijedne članove ove udruge osobito su sudjelovala djeca i mladi, koji su pjesmom uljepšali svetu misu, kao i nekoliko članova folklornog

odjela, koji su odjeveni u narodnu nošnju prinijeli darove na oltar. Ovom prigodom, među ostalima, nazočni su bili i predsjednik HKPD »Matija Gubec« *Ladislav Suknović*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *Branko Horvat*, predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, predsjednik podružnice DSHV-a u Tavankutu *Josip Petreš*, te brojni članovi i simpatizeri tavankutskog HKUD-a. Nakon misnog slavlja organiziran je posjet tavankutskom groblju, gdje su položeni vijenci na grobove istaknutih aktivista ove udruge: *Ivana Prčića – Gospodara*, *Anice Balažević*, te *Ane i Vince Dulića*.

U prostorijama »Matije Gupca« upriličen je potom prigodan domjenak, gdje su okupljeni, potaknuti primjerom i doprinosom svih preminulih članova, razgovarali o aktivnostima i projektima HKUD-a koje bi trebalo realizirati, kako bi, osim lijepe prošlosti, udruga mogla pokazati uspješne rezultate i u vremenu koje je pred njim.

M. Matković

U uljari »Sunce« u Somboru

Novo otpuštanje radnika

Gradonačelnik Sombora mr. *Dušan Jović* i predsjednik Skupštine Grada Sombora *Nemanja Delić*, uputili su otvoreno pismo ministru za rad i socijalnu politiku *Rasimu Ljajiću*, direktorici Agencije za privatizaciju *Vesni Džinić* i direktoru poduzeća »Invej« koje je većinski vlasnik uljare »Sunce« *Stanku Tomoviću*. U pismu se navodi kako su početkom studenoga predstavnici radničkih sindikata u tvornici »Sunce« obavijestili lokalnu samoupravu o dešavanjima u ovoj tvornici. »Nakon godinu dana, u ovoj su tvornici najavljena nova otpuštanja radnika i sačinjavanje popisa zaposlenika koji su tehnološki višak. Radnici ove tvornice, koja uspješno posluje, su građani Sombora, a njihovo otpuštanje dovodi u pitanje ne samo njihovu egzistenciju i egzistenciju njihovih obitelji, nego i sudbinu tvornice koja predstavlja značajan činitelj gospodarstva grada. Ugrožavanjem rada tvornice dovodi se u pitanje i poljoprivredna proizvodnja ne samo našeg grada nego i općina u Zapadno-bačkom okrugu i šire, s obzirom da je sirovinско područje tvornice bazirano na preko 50.000 hektara poljoprivrednog zemljišta. Pozivamo mjerodavna državna tijela i samo vodstvo poduzeća »Invej« da se oglase, odnosno

28. studenoga 2008.

da zajedničkim razgovorom za koji smo uvijek spremni utječemo na zaštitu državnog i privatnog kapitala i omogućimo rad ove tvrtke, koja je prva uvela ISO i HCP standarde i bila gigant u staroj Jugoslaviji, čiji su proizvodi nagrađivani najprestižnijim nagradama na Zagrebačkom velesajmu, Beogradskom sajmu i Novosadskom sajmu poljoprivrednih proizvoda«, navodi se u ovom otvorenom pismu.

Z. G.

13. međunarodna izložba zlatarstva, urarstva i optike

»Sjaj« u Novom Sadu

Izložbe zlatarstva, urarstva i optike u svijetu su elitne sajamske priredbe, a izložba »Sjaj« prati taj trend. Svake je godine bogatija i raznovrsnija ponuda domaćih i inozemnih sudionika, a osnovna obilježja su glamur, raskoš i sjaj nakita, kao i promicanje modela svjetskih proizvođača naočala i satova, odnosno opreme za zlatare, urare i optičarsku struku... Izložba je okupila oko 100 izlagača među kojima su se, pokraj domaćih sudionika, istaknuli i nastupi predstavnika Grčke, Turske, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Velike Britanije.

Izložbu je vidjelo nekoliko tisuća posjetitelja, među kojima su bili i brojni poduzetnici iz Turske, Italije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Grčke i Srbije. U dvorani »Master« predstavljeni su nakit, oprema za zlatarske radionice, satovi, okviri za naočale, leće, sunčane naočale i uređaji za optičare najpoznatijih svjetskih proizvođača.

Izagači su, kako je većina njih potvrdila, zadovoljni nastupom, kontaktima i organizacijom jedne od najljepših priredaba Novosadskog sajma. Ocjena sudionika je da je nastup velikog broja tvrtki iz inozemstva donio kvalitativan pomak i bio prilika za razmjenu iskustava i dobru suradnju.

U okviru izložbe »Sjaj« organiziran je i niz stručnih skupova, na kojima su se zlatari mogli upoznati s najnovijim tendencijama u tom području, a predstavljeni su i novi smjerovi u srednjem i visokoškolskom obrazovanju.

Igor Kušeta

Prevarilo ih vrijeme

Ljetno je sunce pustilo svoje zrake i u jesen koja nas je očarala lijepim vremenom, te smo se mogli laganije odjenuti.

Ali, zakratko. S prirodom se ne treba šaliti. Tako su i ove malene ljubičice koje smo uslikali prošlog ponedjeljka u Somboru, pomislile kako možda stiže proljeće. Izniknule su, procvjetale, zamirisale pokraj opalog lišća, ali kratko. Iznenadio ih je mraz, pad temperature, pa i pokoja pahulja. Vrijeme je iznenadilo i nas, koji za razliku od ljubičica znamo u kojem smo mjesecu i u kojem godišnjem dobu, ali, eto, ponekad smo i mi kao cvjetovi koji misle da je proljeće.

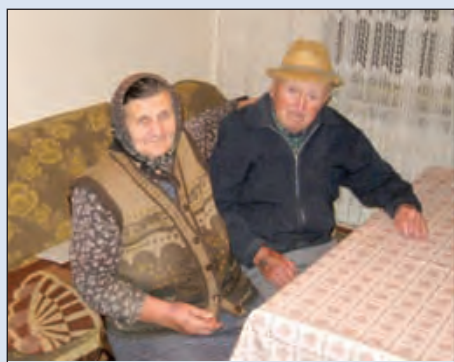
Z. G.

Antun i Ruža Gašparović slavili 60 godina braka Godine zajedništva

Prošle nedjelje, kako smo pisali, u crkvi sv. Jurja u Golubincima bila je nedjelja bračnih jubileja. Među jubilarcima bilo je onih koji slave od 5 do 60 godina zajedničkog življenja. I bračni par *Antun i Ruža Gašparović* (rođ. Bešker), koji su slavili 60 godina braka, vjenčali su se 31. listopada 1948. godine u toj istoj golubinačkoj crkvi. Na pitanje najstarijim jubilarcima što je potrebno za tako dug i skladan brak, oni su odgovorili: Život nije uvijek interesantan ako je sve idealno, ali mora postojati međusobno poštovanje, razumijevanje, praštanje a iznad svega ljubav i vjera u Boga.

Sigurno da životni put Ruže i Antuna nije bio lagan, pogotovo za Antuna koji je prošao sve strahote Drugog svjetskog rata, a i godine poslije Drugog svjetskog rata bile su teške za početak zajedničkog života mladog bračnog para na selu. Sretni su i ponosni na svoju obitelj i tri sina: *Ivana, Đuru i Duška*. Odgajali su sinove da budu radni, pošteno žive

i poštuju svakog čovjeka. Bili su im potpora u izboru životnoga puta i, kako reče čika Tuna, »neka djeca budu ono šta volu«. Tako je bilo i 1966. godine kada je srednji sin Đuro odlučio poći za svećenika u vrijeme kada se na svećenički poziv gledalo na, najblaže rečeno, drugačiji način. Priča majka Ruža: »Đurica je

kao dječak u trećem-četvrtom razredu govorio kako će ići za svećenika. Mislila sam kako će ga proći kad odraste, a kad je odrastao, Đurica upisa ono što je želio od ranog djetinjstva.«

Iako im je tijekom školovanja od osamnaest godina provedenih u Italiji često nedostajao, danas su ponosni što je njihov sin svećenik, što su doživjeli 60-godišnjicu braka na kojoj svetu misu predvodi njihov sin, ponosni su što je njihov sin prvi imenovani biskup u obnovljenoj Srijemskoj biskupiji. Ponosni su na druga svoja dva sina, snahe, njihovu djecu, unučad i prauučad za koju uvijek nađu vremena poigrati se s njima i razonoditi se.

Cijeli su se život bavili poljoprivredom i težački su život vodili na srijemskoj crnici, kako bi osigurali sredstva za pristojan život svoje obitelji, pa se i u ovim godinama Antun umije popeti na traktor i običi njive i ponešto uraditi, ponekad nešto popraviti i vidjeti je li sve uredno pospremljeno oko mehanizacije, a majka Ruža uvijek nađe posla u jednom pravom seoskom domaćinstvu. Uvijek su imali vremena za crkvu i molitvu. Nisu nikada pomišljali da će doživjeti šezdesetgodišnjicu braka, zbog bolesti, rada i drugih životnih nedaća, i zato su zahvalni što Bogu mogu reći hvala za godine zajedništva, djecu, unučad, prauučad i sve što su dobili u braku i životu.

Ivan Radoš

Svečana akademija u povodu Dana općine u Rumi

U povodu Dana općine Ruma, 24. studenoga, u kino dvorani Kulturnog centra u Rumi, u ponedjeljak je održana svečana akademija uz sudjelovanje pet rumskih kulturno-umjetničkih društava kao i glumaca rumskog gradskog kazališta *Branka Jovičića* i *Obrenije Novković*. Prije početka kulturno-umjetničkog dijela programa, sve nazočne je prigodnim govorom pozdravio predsjednik Privremenog tijela općine Ruma *Nenad Borović*. Na akademiji je, između ostalih, nastupio tamburaški orkestar HKPD »Matija Gubec« iz Rume pod ravnanjem *Josipa Jurce* i s vokalnim solistom *Dušanom Stuparom*, koji su izveli dvije skladbe: instrumental »Knejinja čardaša« od *Emeriha Kalmana* i skladbu *Josipa Jurce* »Moj kićeni Srijem«. Osim orkestra »Matije Gupca« na akademiji su nastupili i: Srpsko pjevačko društvo, Dječji tamburaški orkestar »Plavi čuperak«, tamburaški orkestar Osnovne muzičke škole »Teodor-Toša Andrejević« kao i Gradski tamburaški orkestar »Branko Radičević«.

Nikola Jurca

Malonogometni turnir u Rumi

U subotu 23. studenoga, u Sportskoj dvorani u Rumi održan je malonogometni turnir »Uzvišenje svetog križa«, u organizaciji HKPD »Matija Gubec« u Rumi, a pod pokroviteljstvom župne crkve Uzvišenja svetog križa. Na turniru su sudjelovale malonogometne momčadi četiri hrvatska kulturno-umjetnička društva. Osim momčadi društva domaćina HKPD »Matija Gubec«, na turniru su sudjelovale i momčadi društava »Jelačić« iz Petrovaradina, »Tomislav« iz Golubinaca i »Stjepan Radić« iz Novog Slankamena. Društvo domaćina je osvojilo prvo mjesto na turniru ispred momčadi »Jelačića« iz Petrovaradina, koji su osvojili drugo i momčadi »Tomislava« iz Golubinaca koji su osvojili treće mjesto. Najbolji strijelac turnira bio je *Mirko Perišić* iz Golubinaca, dok je za najboljeg igrača proglašen *Sergej Grbac* iz Petrovaradina, a za najboljeg čuvara mreže *Vlada Benković* iz Novog Slankamena. Nakon završetka turnira druženje je nastavljeno u prostorijama HKPD »Matija Gubec« na Bregu gdje su sudionicima i najboljem strijelcu, igraču i vrataru dodijeljene prigodne zahvalnice, a sve prisutne su pozdravili predsjednik HKPD »Matija Gubec« *Zlatko Kolarić* i župnik crkve Uzvišenja svetog križa vlč. *Željko Tovilo*. Za sve sudionike i goste priređena je prigodna večera.

N. Jurca

Temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (»Službeni glasnik RS« br. 135/04) i članka 24 Odluke o općinskoj upravi (»Službeni list općine Subotica« br. 5/05, 16/06), Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša:

OBAVJEŠTAVA

da je JKP »Čistoća i zelenilo« Attila Józsefa br. 4, podnijelo zahtjev za davanjem suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na okoliš Projekta: »Objekt komunalne higijene« u Subotici, na katastarskoj čestici broj 14150/3 k.o. Novi grad, Tuk ugarnice br. 53, Subotica.

Suglasno članku 20. stavak 1 i 2 Zakona o procjeni utjecaja na okoliš, Služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša osigurat će JAVNI UVID u predmetnu studiju u razdoblju od 21. studenoga 2008. godine do 10. prosinca 2008. u prostorijama Stare gradske kuće, II. kat – ured 226, svakog radnog dana od 10 do 12 sati. Javna prezentacija i javna rasprava o predmetnoj studiji o procjeni utjecaja na okoliš bit će održana 10. 12. 2008. godine u 12 sati u prostorijama Gradske kuće, II. kat – ured 226.

»Macom« zatvorio kapije pogona u Sonti Igre bez kruha

Sončansko gospodarstvo nastavlja s posrtanjem. Nakon PPK »Sonta«, još jedno poduzeće zatvara kapiju. U pogonima bivše »Kudeljarek«, OOUR-a apatinske »Užarije«, prije 1998. godine otvoreno je privatno poduzeće »Embalegno«, koje vlasnik 2001. preprodaje vlasniku privatnog poduzeća »Macom« iz Novog Sada *Veroljubu Bajiću*. Oba poduzeća proizvodila su drvenu ambalažu, popularne gajbice. Godine su prolazile, posao se razvijao, zarade nisu bile basnoslovne, no, bile su redovite. Posrtanje je počelo ove godine. U nekoliko navrata dolazilo je do prekida proizvodnje, da bi prije dvadesetak dana djelatnicima bilo priopćeno kako »od sutra ne moraju dolaziti na posao«. Od izvora iz poduzeća, koji iz određenih razloga za sada ne bi želio biti imenovan, doznajemo kako su djelatnici očajni, ali se nemaju kome obratiti za pomoć, jer, faktički, od njih 180-ero samo 45 je u radnom odnosu, ostali ove godine nisu niti prijavljivani, niti su za njih plaćani doprinosi, iako su im radne knjižice u poduzeću, pripremljene za prijavljivanje. Iako je u međuvremenu bilo više prijava inspekciji rada, reakcije su bile mlake, djelatnici kažu – radi mira u kući. Nitko od mjerodavnih, kako im je objašnjavano, nije poduzimao ništa, plašeći se da poslodavac ne smanji obujam proizvodnje i otpusti »sezonece«. Da strah nije bio bezrazložan upravo se i pokazalo. Djelatnici trenutačno nemaju nikakvih validnih informacija, kapija poduzeća je zaključana, a radne knjižice nitko im ne vraća. Kako je među 180 djelatnika tridesetak bračnih parova, ovim potezom oko 150 sončanskih obitelji dovedeno je, na prag zime, u izuzetno teške probleme glede gole egzistencije. Uz pretpostavku da će im poslodavac vratiti radne knjižice i omogućiti im prijavu na tržište rada, bar ovih 45 stalno uposlenih ostvarilo bi kakve-takve prinadležnosti putem službe za upošljavanje, no, ukoliko uzmemo u obzir kašnjenje isplata od nekoliko mjeseci, možemo konstatirati kako i njih čeka jako teška zima. »Macom« je trenutačno najveći proizvođač drvene ambalaže na Balkanu, a cjelokupnu proizvodnju izvozimo na tržište Njemačke, južne Italije i Španjolske, a imamo i svoju međunarodnu špediciju. U iznimno težak položaj ove godine smo došli zbog velikih poskupljenja nafte i nerealno niskog tečaja eura tijekom velikoga dijela godine. Obrtni kapital nam se istopio, tako da nismo mogli izmiriti dospjele obveze i ušli smo u blokadu računa. Neophodna nam je pomoć, potreban nam je svjež kapital, bilo u vidu kreditnih sredstava, bilo u vidu djelomične ili cjelovite dokapitalizacije. U cijeloj ovoj situaciji najveće žrtve podnijet će djelatnici, koji će na prag zime ostati bez prihoda. Nitko neće biti otpušten, a čim se steknu potrebni uvjeti, »Macom« će nastaviti s radom«, kaže u telefonskom razgovoru za Hrvatsku riječ vlasnik Veroljub Bajić.

Ivan Andrašić

Iz arhiva Povijesno-istraživačkog odjela HKUPD »Matoš« u Plavni Svinjokolj u Plavni

U arhivu HKUPD »Matoš« nalazi se zapis iz 1980. godine o svinjokolji u Plavni, prema kazivanju nekadašnjeg zvonara župne crkve Kuzme Mišića. On u svom govoru, kao i većina mještana ovog sela, ovu imenicu rabi u ženskom rodu – svinjokolja. Uskoro će početi prve svinjokolje pa kazivanje pok. Kuzme donosimo u cijelosti u želji da se ovaj događaj sadržajno obogati i obnovi, barem u onom pratećem dijelu:

»Svinjokolja je obično kod nas u prosincu misecu. Za taj dan domaćin se već dva dana ranije sprema: cipa drva, traži veliko korito i zove na svinjokolju bližu i daljnju rodbinu. Na sam dan svinjokolje ujutro rano svi se skupe te onaj koji će klati svinju sa svim muškarcima zakolje ugojenog bravca, zatim se zakoljeno svinjče stavi u korito i preko njega se polije topla voda, tako da bi se moglo lakše očistiti od dlaka. One dlake koje ostanu obriju se nožem. Postoji još i način da se zakoljeno svinjče prekrije slamom, a zatim se slama zapali i na taj način se očisti od dlaka. Tako pripravljeno svinjče se raspolovi i najlipši komadi mesa se izrežu i stave peći, da bi oni koji su tamo, mogli doručkovati. Iza toga se cili dan radi sve do uvečer, kada se od srca, džigerice bile i crne i kožica napravi krvavica. Zatim se od mesa prave kobasice i kulen. Prvo se napravi debela kobasica koja će se nositi na Uskrs ujutro u crkvu da se blagoslovi. A kulen se pravi zato da bi se po završetku žetve jio. Kada su sve poslove poradili svi sidaju za večeru. Večera se sastoji od kisele čorbe, pečenog mesa, friški kobasica, krvavica i na kraju kao kolači dolaze krofne. Sve se to zaliva dobrim vinom iz domaćinovog podruma. Vino diluje na raspoloženje gostiju i oni se puno šale, a i zapivaju koju veselu pismu. Uvečer, već pod večerom, pojave se momci obučeni tako da ih se ne može prepoznati. Oni se zovu »tute«. Oni se također pridruže domaćinu i gostima kod večere šalama, pismom i svirkom. Oni daju novu vrst raspoloženja ovom veselom društvu. Tako raspoloženje i pisma traju duboko u noć, a iza toga se razidu da bi se sutradan opet kod nekoga drugoga sastali na novoj svinjokolji.«

Tako je to bilo u prošlosti, a danas se svinjokolja svodi na rutinski posao u kome nema baš vremena za pjesmu i šalu. No, ipak još uvijek u svakoj kući u Plavni svinjokolja se obavi, a domaćica i svojim susjedima, ako ništa drugo, odnese makar malo vrućih čvaraka koje dida Kuzma nije spomenuo u svom kazivanju.

Prema kazivanju Kuzme Mišića 1980. godine.

Priredio: Zvonimir Pelajić

**MILENIJUM
OSIGURANJE**

- Registracija i osiguranje motornih vozila
- Najpovoljnije osiguranje imovine, tvrtke, kasko osiguranja motornih vozila i radnih strojeva plaćanjem na 12 rata
- Osiguranje transporta
- Osiguranje nezgoda, obvezna i sva imovinska osiguranja
- Sigurna i brza isplata štete
- Postanite i Vi član velike obitelji "Croatia osiguranja" D.D. iz Zagreba

"Milenijum osiguranje" A.D. Beograd - Filijala Subotica
24000 Subotica, Karađorđev put 38, telefon: +381 (24) 555-867 i 552-406
E-mail: mios@tippnet.co.yu
Radno vrijeme: od 8 do 16 sati

U Osijeku u Klubu knjižare Nova

Značajni susreti književnika

U Osijeku je u Klubu knjižare Nova u četvrtak, 20. studenoga, održan susret Ogranka Društva književnika Slavonije, Baranje i Srijema. Skup je otvorio predsjednik Ogranka *Mirko Čurić*, književnik iz Đakova, a uvod u cjelovečernje druženje dao je doajen srijemsko-slavonske pisane riječi *Vladimir Rem* predavanjem o *Nikoli Tordinu* i vršnjaku mu *Josipu Kozarcu*, a poslije je tridesetak članova ovoga Ogranka čitalo svoje uratke, prozne ili poetske.

»Ovo je više od polovice članova našega Ogranka«, povjerio nam se *Mirko Čurić* i dodao: »Ovo su značajni susreti, jer kanimo posjetiteljima reći ponešto o sebi, pa tako uvijek naši članovi ponešto pročitaju, kažu ponešto o sebi i pletu priču o našem Ogranku, koji nije najveći brojem, ali je značajan sadržajem, jer dosta je profesora književnosti i doktora znanosti, mada to i nije presudno za književno stvaralaštvo.«

Naravno da naobrazba nikomu ne škodi, niti udruga može pomoći da netko bude dobar pisac, objavi dobru zbirku pjesama ili još bolju knjigu, jer je pisanje samostalan

čin, ali činjenica da su članovi udruge znanstvenici – dr. *Stanislav Marijanović*, dr. *Bogdan Mesinger*, dr. *Helena Šablić-Tomić*, dr. *Goran Rem*, otac mu *Vladimir* i drugi, dostatno govori sama za sebe. Također je i činjenica da Ogranak broji tek 35–40 članova, mada bi, sudeći prema broju članova Društva hrvatskih književnika, kojih je više od 500, u ovoj regiji trebalo biti barem još pedesetak, no, letvica je još prigodom utemeljenja postavljena vrlo visoko i uvjet je najmanje objavljene 3–4 knjige ili niz kritičkih osvrti, prikaza i eseja, što treba svjedočiti o kvaliteti književnog stvaralaštva. Društvo hrvat-

skih književnika među najstarijim je udrugama ove vrste u Hrvatskoj i djeluje od 1900. godine, a među najstarijim je kulturnim udrugama i u ovome dijelu Europe.

»Obično se ovakvi susreti posvete značajnim obljetnicama. Prije dvije godine obilježili smo 25. obljetnicu utemeljenja našega Ogranka za Slavoniju, Baranju i Srijem, prošle je to godine bila 300. obljetnica tiskanja prve knjige na hrvatskom jeziku u poslijetursko vrijeme, a ove je godine povod 150. obljetnica rođenja *Josipa Kozarca* i *Nikole Tordinca* (1858.) i 120. obljetnica od prerane smrti *Nikole Tordinca* (1888.)«, najavio

je svoje predavanje *Vladimir Rem*. »Evo, samo nas još 15 dana dijeli od 150. obljetnice rođenja *Nikole Tordinca* (rođen je 5. prosinca 1858.), a njegov je rad sustavno osporavan jer nije bilo lako prije 150 godina biti i svećenik i pisac, pa vjerojatno zato i nije sve do sada primjereno osvijetljeno književno djelo ovoga zavičajnika, čiji je opus nevelik opsegom, ali je vrlo sugestivan i bogat sadržajno«, rekao je *Vladimir Rem* i povukao niz paralela s njegovim vršnjakom *Josipom Kozarcem*. I dok je *Tordinac* bio osporavan i neistražen, dotle je opus *Josipa Kozarca* i brata mu *Ivana*, primjereno oslikan i prikazan.

Posjetitelji su napunili neveliku dvoranu Kluba knjižare Nova, a abecednim su redom svoje uratke, prozne i stihovane, čitali – *Josip Cvenić*, dr. *Stanislav Marijanović*, dr. *Bogdan Mesinger*, *Lujo Medvidović*, dr. *Goran Rem*, *Stjepan Tomaš...* Kako se nadnevak susreta poklopio s nadnevkom stradanja vukovarskih branitelja na Ovčari, *Marija je Medić* pročitala pjesmu o stradanju Vukovara.

Slavko Žebić

Čelnici HDZ-a BiH, SNSD-a i SDA postigli povijesni dogovor za BiH

Sporazum rješava ključna pitanja za napredak

Čelnici HDZ-a BiH *Dragan Čović*, SNSD-a *Milorad Dodik* i SDA *Sulejman Tihić* postigli su povijesni dogovor o nizu pitanja koja opterećuju bosansko-hercegovačku političku scenu. Tako je dogovorena i ustavna reforma, oko koje se već godinama nije mogao pronaći zajednički jezik.

Dogovor je pozdravio visoki predstavnik u BiH *Miroslav Lajčak*. »Konstruktivan pristup rješavanju problema je ono što međunarodna zajednica očekuje od domaćih političara. Ovo je dokaz da je, kada postoji spremnost za otvoreni dijalog, kompromis moguć«, ocijenio je *Lajčak*. Naglasio je da bi sporazum, koji su postigli *Tihić*, *Čović* i *Dodik*, mogao riješiti ključna pitanja za napredak ove zemlje i ubrzati njen europski put. Dogovor trojice čelnika pozdravili su svi čelnici međunarodne zajednice, kao i Europske Unije te su pozvali čelnike ostalih parlamen-

tarnih stranaka u BiH da podrže spomenuti dogovor.

Predsjednik SDA *Sulejman Tihić* je istaknuo kako je za dva sata usuglašeno sve ono što se nije moglo usuglasiti mjesecima, pa i godinama. Sporazum o četiri točke bit će predstavljen i ponuđen na prihvaćanje drugim političkim liderima iz tzv. vladajuće šestorke, odnosno predsjedniku HDZ-a 1990 *Boži Ljubiću*, čelniku Stranke za BiH *Harisu Silajdžiću* te

predsjedniku PDP-a *Mladenu Ivančiću*.

Nakon sastanka objavljena je zajednička izjava u kojoj se kao prva točka ističe potreba ustavnih promjena, koje bi se provodile kroz parlamentarnu proceduru. Ustav BiH trebao bi se, po ovom dogovoru, mijenjati kroz amandmansko djelovanje na postojeći Ustav.

Pojašnjeno je da će se najprije pristupiti usklađivanju Ustava BiH s Europskom konvencijom o te-

melnim ljudskim pravima i slobodama, a onda utvrditi nadležnosti države, funkcioniranje institucija BiH te napraviti nova teritorijalna organizacija središnje razine vlasti.

Nadalje, *Dodik*, *Čović* i *Tihić* su se usuglasili da pitanje državne imovine bude riješeno tako što bi u vlasništvu države bila uknjižena nepokretna imovina potrebna za rad državnih institucija, uključujući i perspektivnu pokretnu i nepokretnu vojnu imovinu, dok bi ostala imovina, kao i neperspektivna vojna imovina, pripala entitetima, odnosno županijama i općinama, a u skladu s potrebama njihovih institucija. Čelnici triju najjačih stranaka u BiH su postigli dogovor i oko popisa stanovništva. Dogovoreno je da se popis stanovništva treba izvršiti 2011., nakon donošenja zakona o popisu stanovništva na razini BiH.

Arijana Beus

Milorad Dodik, Sulejman Tihić i Dragan Čović

28. studenoga 2008.

Susret dobitnika nagrade Najselo u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu

Suradnja nagrađenih sela

Nagrada »Najselo« utemeljena je prije 12 godina i dodjeljuje se selima koji na najbolji način čuvaju tradicionalne hrvatske vrijednosti; jezik, narodnu svijest i kulturnu baštinu, te na taj način pomažu hrvatskim manjinama, unatoč višestoljetnoj odvojenosti od matičnog naroda

Sudionici »Susreta Najsela« u Zagrebu

Hrvatska matica iseljenika i njezin Odjel za autohtone hrvatske manjine organizirao je prošli petak u Zagrebu »Susret najsela«, na kojem su se okupili čelni ljudi onih mjesta kojima je od 1996. godine do danas dodijeljena nagrada za kulturu »Najselo«. Riječ je o nagradi utemeljenoj prije 12 godina koja se dodjeljuje selima koji na najbolji način čuvaju tradicionalne hrvatske vrijednosti; jezik, narodnu svijest i kulturnu baštinu, te na taj način pomažu hrvatskim manjinama, unatoč višestoljetnoj odvojenosti od matičnog naroda. S obzirom na veliku važnost hrvatskih sela u životu manjinskih zajednica »Najselo« je nagrada koja se dodjeljuje u znak zahvalnosti tim etničkim jakim selima u očuvanju hrvatskog identiteta iseljeničkih skupina, ali istodobno služi i kao primjer i veliki poticaj ostalima, jer novije iseljeničke skupine uglavnom brzo podliježu brzom asimilaciji i odnarođivanju.

DVANAEST NAJSELA: Do sada je takvu nagradu primilo 12 sela iz naših hrvatskih autohtonih manjina u Austriji, Mađarskoj, Rumunjskoj i Srbiji. Susretu Najsela na temu »Oblici suradnje nagrađenih sela« nazočili su hrvatski predstavnici iz Austrije, načelnici općina Pinkovac, Mjenovo i Novo Selo, *Leo Radaković*, *Hanži Balogh* i *Štefan Mikula*, te *Johann Ladich*, zastupnik Hrvatskog kulturnog društva. Mađarsku su predstavljali načelnici Petrovog Sela i Sumartona, *Mikloš Kohuth* i *Lajoš Vlačić*, predsjednik Hrvatske manjinske samouprave Sumarton *Joža Đurić*, te predsjednica i zamjenica predsjednice Hrvatske manjinske samouprave Kukin *Milica Klaić-Tarađija* i dr. *Mira Grišnik*.

Iz rumunjskog Karaševa na skupu su sudjelovali predsjednik Zajedništva Hrvata u Rumun-

skoj *Milja Radan*, i glavni tajnik *Mikola Gera*, dok su Srbiju predstavljali predsjednik HNV-a i počasni predsjednik HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta *Branko Horvat*, predsjednica i član Upravnog odbora KUD Hrvata »Bodrog« iz Bačkog Monoštora *Marija Turkalj* i *Stipa Šimunov* te predsjednik i tajnik HKPD »Stjepan Radić« iz Novog Slankamena *Vlado Aleksić* i *Ivan Gregurić*.

»Susret najsela« je u ime organizatora otvorila ravnateljica HMI *Danira Bilić* i u uvodnoj riječi ustvrdila kako je susret zamišljen kao mjesto dijaloga na kojem će se aktualizirati pitanje dosadašnjeg načina dodjele nagrade »Najselo« kao i razmatranje mogućih oblika suradnje nagrađenih sela i, naravno, prigoda za međusobno bolje upoznavanje i jačanje međusobne suradnje. Voditeljica Odjela za autohtone hrvatske manjine *Marija Hećimović*, govoreći o nagradi »Najselo«, rekla je kako je to bila jedna u nizu godišnjih akcija pokrenutih 1993. godine uz Tjedan hrvatskih manjina, Dane pučkog teatra, Foruma, kao i raznih drugih oblika kulturne i obrazovne suradnje s dotad prilično zanemarenim hrvatskim manjinama.

PREPOZNATLJIVA NAGRAĐA: »Inicijator i kreator nagrade »Najselo« bio je tadašnji voditelj Odjela *Hervoja Salopek*, a nagrada je postala općeprihvaćena i prepoznatljiva među našim manjincima. Kreirali smo i nagradnu skulpturu – stilizirani oblik

glagoljskog oblika slova H, – koji simbolizira čuvanje hrvatstva u nagrađenom selu, te odredili kriterije koje selo mora zadovoljiti da bi ušlo u uži izbor za nagradu. Prvi od kriterija je da u seoskoj zajednici treba živjeti u većini stanovništvo hrvatske narodnosti, da selo mora govoriti hrvatskim jezikom, kako unutar obitelji tako i u društvenom životu, te da u seoskoj zajednici moraju djelovati čelnici i udruge koje imaju za cilj čuvanje i napredak naše etničke zajednice, a načelnici lokalne zajednice moraju razvijati suradnju s drugim hrvatskim selima i udrugama u domicilnoj državi, kao i u staroj domovini Hrvatskoj«, prisjetila se početaka nagrade »Najselo« voditeljica *Marija Hećimović* te dodala kako se iz godine u godinu nagrada selila iz države u državu, iz jedne hrvatske regije u drugu, te da su kod nagrađivanja uzimane u obzir sve države u kojima postoje hrvatske nacionalne manjine.

S obzirom na činjenicu da je već kod utemeljenja nagrade bilo jasno da je ograničen broj sela koja zadovoljavaju ovako strogo postavljene kriterije, raspravljalo se i o dosadašnjem načinu dodjele, odnosno o budućnosti ove prestižne nagrade. Na kraju susreta svi su sudionici nagrađenih sela jednoglasno postigli dogovor i donijeli zaključke u tri točke. Prva je da se nagrada »Najselo« neće kao do prošle godine dodjeljivati svake godine, nego samo prigodno za iznimne doprinose nekog sela. Druga točka govori o redovitom jednogodišnjem okupljanju u jednom od nagrađenih sela sa ciljem uspješnog čuvanja i jačanja hrvatskih vrijednosti, a treća je definirala sudjelovanje u zajedničkim projektima namijenjenim za prekograničnu suradnju koristeći EU fondove.

Dogovoreno je i da će prvi domaćin ovih susreta sljedeće godine biti Pinkovac, prvo selo dobitnik nagrade »Najselo«.

Zlatko Žužić

Branko Horvat, Marija Turkalj, Stipa Šimunov i Marija Hećimović

Duga tradicija proizvodnje u Vojvodini

Kupus – bogatstvo minerala i vitamina

Na veliki broj hektara zasađenih kupusom utječu veoma povoljni klimatski i zemljišni uvjeti, ali i velika potrošnja kupusa * U prehrani se koristi svjež, kuhan i kiseli kupus. Kupusom se unose u organizam elementi važni za održavanje biološke ravnoteže organizma te obranu organizma od raznih bolesti

Proizvodnja kupusa u Vojvodini ima dugu tradiciju. Na veliki broj hektara zasađenih kupusom utječu veoma povoljni klimatski i zemljišni uvjeti, ali i velika potrošnja kupusa, osobito tijekom spremanja zimnice i zimskih mjeseci kada ostalo povrće za svježju salatu ima slabu ponudu a visoku cijenu.

Naši poljoprivrednici se rado odlučuju na njegovu proizvodnju i prodaju, jer ova kultura nije zahtjevna kada su u pitanju pakiranje i transport. Iz tog razloga cijena mu je uvijek pristupačna. Najviše se uzgajaju domaće sorte – srpski melez i futoški kupus. Iako je poznato da su ove sorte osjetljive na bolesti i štetnike, naši poljoprivrednici se radije opredjeljuju za njih nego za neke hibridne otpornije sorte. Razlog tomu je što su domaće sorte ukusnije i traženije na tržištu od hibridnih. Uzgojem kupusa bavi se i obitelj Zubelić iz Tavankuta, koja se odlučila na proizvodnju futoškog kupusa. Ovom kulturom bave se tek drugu godinu, a ovogodišnjim prinosom i cijenom su, kažu, vrlo zadovoljni. »Ove godine imali smo prinos od šest tona, što je za nas, koji smo još uvijek možda nedovoljno stručni u uzgoju kupusa, dobar rezultat«, navodi *Marijana Zubelić*.

PRIPREMA ZEMLJIŠTA: Poslije ubiranja predusjeva obavlja se ljetna obrada zemljišta, tj. plitko oranje, a istodobno se zemljište i kultivira. »Da bi se dobio što veći prinos kupusa vrši se prihrana zemljišta u više navrata. Gnojidba se obavlja organskim gnojivom i mineralnim gnojivom, i to na osnovu potreba kupusa«, objašnjava *Zdravko Zubelić*, dodajući kako su se na tlu zasađenim kupusom, prije toga nalazile jagode, te je ono već djelomično, glede prihrane, bilo pripremljeno za sadnju kupusa. Prije sadnje treba unijeti i neki od herbicida, kako bi se spriječila pojava korova.

RASADIVANJE BILJAKA I NJEGA USJEVA: Tlo na koje se sadi kupus treba biti plodno i pjeskovito. Obvezno se uzgaja u plodoređu s drugim kulturama, a kupus je također vrlo dobar predusjev za sve kulture jer ostavlja tlo čisto od korova i dobre strukture. Jesenske sorte kao i zimske, koje se siju potkraj travnja i u svibnju, presađuju se u srpnju, a presađivanje se obavlja kada biljka razvije 4 – 6 listova. Za sjetvu rasada kasnog kupusa potrebno je oko 300 grama po hektaru. Dubina sjetve treba biti od jedan do dva centimetra, a ako je sklop biljaka gust može doći do zasjenjivanja i izduživanja rasada.

Prema Zdravkovim riječima uzgoj kupusa nije zahtjevan, te on i supruge uspiju sami uraditi sve što je potrebno, osim sadnje, pri kojoj im je ipak bila potrebna pomoć još nekoliko članova obitelji.

Nakon sjetve potrebno je tlo dobro zaliti, osobito u periodu sušnog vremena, kako bi se spriječila

Ove mjere njege izvode se obično dva dana poslije zalivanja«, ističe *Zdravko*, objašnjavajući da je primjena ovih mjera u početku moguća mehanički, ali rastom kupusa prelazi se na ručnu obradu i zaštitu biljaka. Međuredna obrada treba se obaviti u površinskom sloju, kako se ne bi oštetio korijen kupusa,

Kupus

Kupus je dugogodišnja, kultivirana zeljasta biljka iz obitelji krstašica, izvanredno važno povrće u prehrani. Ima više vrsta i podvrsta kupusa, ali se više koriste bijeli i zeleni, a manje crveni i kineski kupus.

Prastanovnici europskog obalnog područja upotrebljavali su divlji kupus u prehrani još u povijesno doba. Stari Egipćani nisu poznavali kupus. U Grčku je dospio u 4. st. p. n. e., gdje je bio vrlo cijenjen, a još više nešto kasnije u Rimu. Interesantno je da ni stari Grci ni Rimljani nisu poznavali kiselenja kupusa u današnjem smislu, kao ni germanski narodi. Oni su glavice kupusa posipali solju i prelijevali octom te spremali u glinene posude. Tek su stari Slaveni otkrili postupak kiselenja kupusa koji se održao do danas. Kiseli kupus također odavno je poznat i iz povijesti skorbuta i moreplovca Jamesa Cooka. Kupus ima, poput ostalog lisnatog povrća, malu energetske vrijednost. Važnost je kupusa u bogatstvu mineralima i vitaminima. Najbogatiji je kalijem, a od vitamina sadrži puno vitamina C, U, te vitamine grupe B i karotene.

moguća pojava oštećenja korijena. U slučaju nedostatka vode biljke slabo napreduju, a ako je ima više suviše se izdužuju, stablo je tanko, krto i lako se lomi. Obitelji Zubelić vremenske prilike išle su na ruku, jer kako kažu, padalina je bilo upravo u kritičnom razdoblju za zalivanje, a to je rasađivanje, formiranje lišća, te zavijanje glavica.

Dan-dva poslije rasađivanja počinje obnavljanje korijena, što najčešće traje oko 15 dana. U ovo vrijeme popunjavaju se prazna mjesta na parceli, nastala uslijed propadanja ili oštećenja rasada. Osim toga, dolaze i poslovi okopavanja biljaka.

»Da bi se spriječila pojava korova i pokorice, u tijeku vegetacije dok biljke ne zatvore redove, zemljište treba okopavati i kultivirati.

te kako bi dobio dovoljno kisika. Poslije nicanja biljaka rasad treba odmah zaštititi od štetnika. Prvi se pojavljuje buvač, koji nanosi najveću štetu rasadu kupusa, a prisutna je i crvljivost kupusa, koja u velikoj mjeri narušava kvalitetu kupusa. Za suzbijanje ovih štetnika moraju se koristiti odgovarajući pesticidi.

Optimalna temperatura za rast rasada je od 15 do 17 °C. Kad dnevne temperature dosegnu 25 i 30°C, a nekad i više, potrebno je smanjiti norme zalivanja. To znači zalivati rjeđe i u manjim količinama. U suprotnom rasad dobija žutu boju, izdužuje se i postaje neotporan na bolesti.

PRINOSI I TRŽIŠTE: Berba počinje krajem listopada – početkom studenog, a prinos kupusa je

Obitelj Zubelić prodaje kupus i u svojoj trgovini zdrave hrane

različit. Kupus se bere sukcesivno – nekoliko puta, u punoj tehnološkoj zrelosti. »Beru se samo tvrde glavice s dobro formiranom i zavijenom glavicom. Ako se produži vrijeme berbe dolazi do tehnološke prezrelosti, uslijed čega glavice pucaju«, kaže Marijana, dodajući kako kupus beru u palete i skladište ga u prostoru osiguranom za tu namjenu.

Međutim, posljednja berba kasnih sorti kupusa trebala bi se organizirati prije nego što temperatura padne ispod -5°C, jer na -5°C kupus može biti samo privremeno, budući poslije duže vremena dolazi do izmrzavanja glavica. Obitelj

Zubelić ubrala je do sada polovicu ukupne količine, dok na jednom dijelu namjerava isprobati metodu utopljanja slamom i sačuvati u skladištu do proljeća, kada se mogu postići bolje tržišne cijene na tržišnim glavicama, koje teže od 2 do 3 i više kilograma.

Unatoč sušnim razdobljima ovogodišnji prinos kupusa bio je zadovoljavajući.

Ovisno o sorti i namjeni, prinosi ranog kupusa kreću se od 20-40 t/ha, a od 40-60 t/ha za kasni kupus, dok neki hibridi mogu dati i veći prinos. Sorte pogodne za svjež potrošnju i kišljenje su Futoški kupus, Srpski melez, Atria, Rinda,

dok su sorte Koronet i Erdeno pogodne za prezimljavanje i skladištenje do travnja.

Realna cijena kupusa kreće se između 10 i 15 dinara, ističe Zdravko, navodeći kako je cijenom zadovoljan, ali je otkup veće količine kupusa od strane tvornica za prerađivanje povrća, redovito problematičan. Naime, riječ je o neizvjesnosti roka isplate otkupljenog kupusa, što je česta pojava i u slučaju ostalih povrćarskih i voćarskih kultura. Stoga ova obitelj još uvijek dvoji oko odluke o prezimljavanju kupusa do proljeća ili prodaje tvornicama.

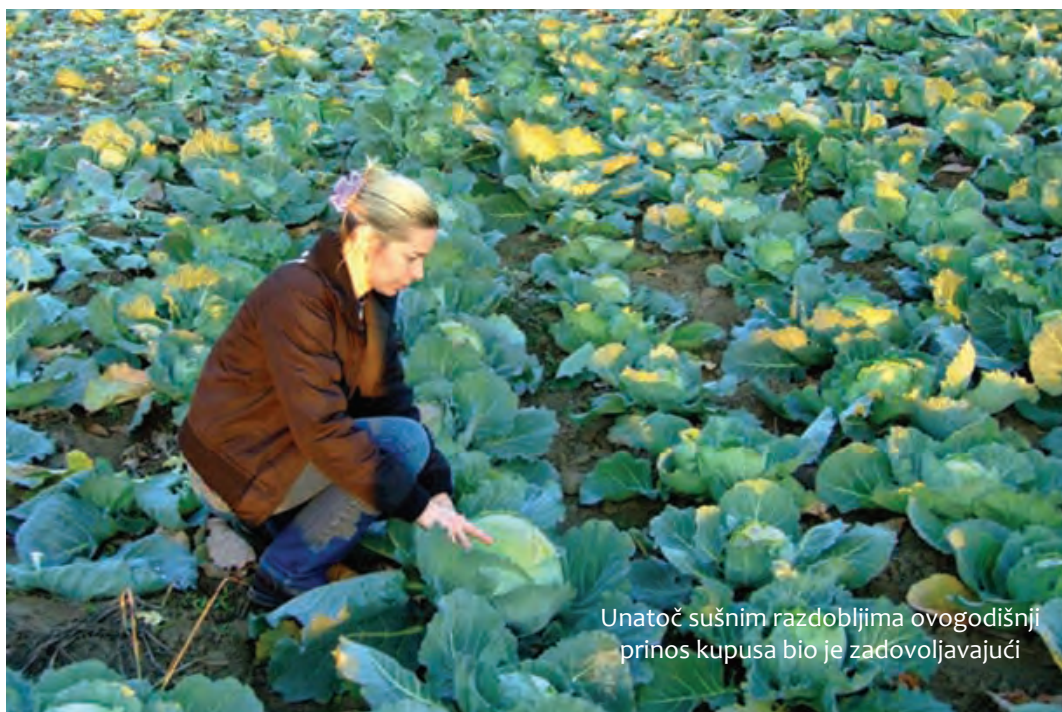
Trenutačno kupus prodaju u svojoj trgovini zdrave hrane, gdje se uz

žitarice, vitamini i zdrava prehrana nude i u obliku kupusa.

KORISNO DJELOVANJE KUPUSA U PREHRANI: U prehrani se koristi svjež, kuhan i kiseli kupus. Kupusom se unose u organizam elementi važni za održavanje biološke ravnoteže organizma te obranu organizma od raznih bolesti. Kod pripreme hrane kuhanjem, u kupusu se razaraju njegovi najvažniji sastojci. Sirovi kiseli kupus najbogatiji je hranjivim i ljekovitim sastojcima. Eksperimentalno je dokazano da sok od svježeg kupusa, osim što sadrži puno vitamina C, pomaže u iscjeljivanju čira na želucu i upale debelog crijeva, što potječe od vitamina U. Eksperimentalno je i obitelj Zubelić odlučila oprobati se u kiselenju kupusa, koji, tvrde, zbog visoko hranjivih svojstava, ima dobru cijenu i namjeravaju ga plasirati na tržišnici.

»U našim krajevima zimi je kiseli kupus jedini prirodni izvor vitamina C. Osim toga, kiseli kupus sadrži i dosta mliječne kiseline koja pogoduje prirodnoj crijevnoj flori«, ističe Marijana. Naime, kod pravilno ukiseljenog kupusa razvijaju se mikroorganizmi koji pospješuju probavu i istjeruju toksične tvari iz organizma. Kiseli kupus utječe također i na razinu šećera u krvi, pomaže kod različitih tegoba srca i krvotoka, a ako se uzima duže vrijeme, kiseli kupus može sniziti povišeni kolesterol, te preventivno djelovati u zaštiti od karcinoma.

Marija Matković

Unatoč sušnim razdobljima ovogodišnji prinos kupusa bio je zadovoljavajući

Temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (»Službeni glasnik RS« br.135/04), Općinska uprava, služba za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen zahtjev za određivanjem obujma i sadržaja Studije o utjecaja na okoliš projekta: »IZGRADNJA POSLOVNOG OBJEKTA – skladište metalne galanterije« nositelja projekta Svetozara Malbašića iz Subotice, Višnjička br. 2 na katastarskoj čestici 15813/3 KO Novi grad, grada Subotice.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se obaviti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat – ured 226, u razdoblju od 21. studenoga do 8. prosinca 2008. godine u vremenu od 10 do 12 sati.

Molimo vas da u gore navedenom roku dostavite mišljenje o zahtjevu za određivanjem obujma i sadržaja Studije o procjeni utjecaja predmetnog objekta, ovom mjerodavnom tijelu.

Temeljem članka 14. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (»Službeni glasnik RS« br. 135/04) Gradska uprava, Služba za komunalne poslove, preduzetništvo i zaštitu okoliša, Subotica – Trg slobode br. 1

OBAVJEŠTAVA

Da je podnesen Zahtjev za određivanjem obujma i sadržaja Studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: ASFALTN BAZA na katastarskoj čestici 36115 KO Donji grad Subotica investitora »KOMGRAD« AD Subotica, Petőfi Sándora br. 25.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za komunalne poslove, poduzetništvo i zaštitu okoliša, II. kat – ured 226, u razdoblju od 28. studenog do 15. prosinca 2008. godine u vremenu od 10 do 12 sati.

Molimo Vas da u gore navedenom roku dostavite mišljenje o zahtjevu za određivanjem obujma i sadržaja Studije o procjeni utjecaja predmetnog objekta ovom mjerodavnom tijelu.

Šokačko veče u Sonti, sedmo po redu

Divanit će se šokačka ikavica

*Velika dvorana Doma kulture u Sonti u subotu je bila »hram šokačke pisme, igre, tamburice i lipe riči« *
Blizu 200 sudionika za svoje interpretacije tradicije predaka nagrađeno burnim pljeskom punoga gledališta *
Završnoj manifestaciji projekta »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688 – 2008«
nazočili čelnici najznačajnijih institucija hrvatske nacionalne zajednice*

Piše: Ivan Andrašić

Zvonko i Ljiljana Tadijan
otvorili su svečanost u Sonti

U subotu 22. studenoga, Sonta je bila prijestolnica Šokadije. Orila se pjesma šokačka, u plesu je prštao vatromet boja narodnih nošnji, tambure su zvonile, a ikavica se divanila, divanila... divanila cijele večeri, divanila se onako kako se divanila stoljećima, a divanit će se, kako su to na pozornici, u bečarskoj, šokačkoj pjesmi pokazala djeca »Šokadije« i ubuduće. Manifestacija je počela otvorenjem izložbe u holu Doma kulture. Na jednoj strani bila je postavka slika urađenih na likovnoj koloniji u organizaciji KPZH »Šokadija« »Sonta 2008.«, na drugoj ručni radovi vrijednih žena – članica etno sekcije. Odmah pokraj etno-radova bio je postavljen i štand »Hrvatske riječi« s izloženima izdanjima ove nakladničke ustanove. Veliki broj posjetitelja izrazio je svoje zadovoljstvo i ovom djelatnošću »Šokadije«.

POČETAK UZ HIMNU: Program u velikoj dvorani počeo je izvedbom svečane pjesme *Božane Vidaković* »Šokadija«, službene himne institucija kulture hrvatske zajednice iz bačkog dijela Podunavlja. Himnu je izveo zajednički zbor ovih institucija, uz pratnju tamburaškog sastava domaćina. U kasnijem dijelu programa predsjednica Organizacijskog odbora projekta »Tragovi Šokaca...« *Stanka Čoban* iz Bača, uručila je autorici himne specijalno prizna-

nje ovoga tijela. Nakon himne, voditeljica programa *Ljiljana Tadijan* »starovirskom« je sončanskom ikavicom najavila sedmo po redu Šokačko veče, i predsjednika »Šokadije« profesora *Zvonka Tadijana*, koji je toplim riječima dobrodošlice pozdravio sve nazočne na ovoj manifestaciji. Poimenice je pozdravio generalnu konzulicu Republike Hrvatske *Ljerku Alajbeg*, voditelja vukovarskog ureda Hrvatske matice iseljenika *Silvia Jergovića*, zamjenicu pokrajinskog tajnika za upravu, propise i nacionalne manjine *Antoniju Čotu*, tajnika MZ Sonta *Tomislava Siladija*, predsjednika HNV-a *Branka Horvata*, člana IO HNV-a zaduženog za informiranje *Matu Groznicu*, arhiprezbitera podunavskog arhiprezbiterata preč. *Jakoba Pfeifera*, ravnatelja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata *Tomislava Žigmanova*, direktora NIU »Hrvatska riječ« *Ivana Karana*, ravnateljicu Hrvatske čitaonice u Subotici *Katarinu Čeliković*, predsjednicu UG »Šokačka grana« iz Osijeka *Veru Erl*, predstavnicu gradske uprave Iloka *Blaženku Gazafi*, te brojne predstavnike institucija kulture iz Budrovaca (Republika Hrvatska), Sombora, Bačkog Brega, Bačkog Monoštora, Bača, Plavne, Vajske, Bođana i Sonte, a potom je riječ prepustio konzulici Ljerku Alajbeg. Konzulica je biranim i toplim riječima pozdravila skup i izrazila veliko zado-

voljstvo ovogodišnjim okupljanjem institucija kulture podunavskih Šokaca oko zajedničkog projekta. »Samo ovakvim akcijama uspjeh ćete opstati i očuvati svoj kulturološki, vjerski i nacionalni identitet na ovim prostorima, samo ovakvim njegovanjem bogate tradicije vaših predaka uspjeh ćete tu tradiciju prenijeti i svojim potomcima«, rekla je između ostaloga Ljerku Alajbeg. Kulturno-umjetnički program počeo je nastupom dječje folklorne sekcije domaćina, koreografijom »Seoska sam lola« koju su osmislili i djecu pripremili *Aljoša Mihaljev* i *Ljiljana Šokac*. Djeca su svojim sigurnim nastupom osvojila simpatije i pobrala veliki pljesak gledališta.

Prijestolnica Šokadije

Sonta je bila prijestolnica Šokadije. Orila se pjesma šokačka, u plesu je prštao vatromet boja narodnih nošnji, tambure su zvonile, a ikavica se divanila, divanila... divanila cijele večeri, divanila se onako kako se divanila stoljećima, a divanit će se, kako su to na pozornici, u bečarskoj, šokačkoj pjesmi pokazala djeca »Šokadije« i ubuduće.

POETE: Potom je uslijedio poetski dio večeri. Nazočnima su prvo predstavljene sestre *Tanja* i *Ana Tot*, te *Sanja* i *Maja Andrašić*, koje su na nedavnoj pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku ušle u pobjedničke skupine. Tanja Tot recitirala je pjesmu *Ivana Andrašića* »Velika a mala«. U nastavku, direktor NIU »Hrvatska riječ« Ivan Karan uručio je nagrade, donaciju ove ustanove, pobjednicima natječaja »Za lipu rič«. Natječaj za najljepšu neobjavljenu pjesmu pisanu šokačkom ikavicom raspisan je početkom rujna. Od prispijelih tridesetak pjesama, potpisanih šifrom, izbornik, književnik *Milovan Miković*, odredio je tri prvoplasirane: »Salaš na spratu« *Antuna Kovača*, »Šokačka duša« *Josipa Dumendžića* – *Meštra* i »Svirajte

Radom opstati i očuvati identitet

»Samo ovakvim akcijama uspjete opstati i očuvati svoj kultu-

rološki, vjerski i nacionalni identitet na ovim prostorima, samo ovakvim nje-govanjem bogate tradicije vaših pre-daka uspjete tu tradiciju prenijeti i svojim potomcima«, rekla je Ljerka Alajbeg

mi tamburaši« *Božane Vidaković*. Kovač je za svoju pročitano prvonagrađenu pjesmu polučio veliki pljesak gledališta, a Vidakovićeva je, uz pratnju »Šokadijinog« pjevačkog zbora i tamburaškog sastava otpjevala pjesmu »Svirajte mi tamburaši«, koju je u međuvremenu i uglazbila. Osobit šmek pjesmi dao je Aljoša Mihaljev prateći ju sjetnim zvucima svoje violine. Nakon posljednjih taktova tajac, a onda se velikom dvoranom prolomio gromoglasan pljesak i usklici odobravanja. U sklopu poetskoga bloka predsjednik Tadijan uručio je i diplome za značajan doprinos radu »Šokadije« *Božani Vidaković* i *Ani Miličić*, te ispred Organizacijskog odbora projekta »Tragovi Šokaca...« *Stanki Čoban* za doprinos realizaciji manifestacije.

PLESAČI, PJEVAČI, TAMBURAŠI: U nastavku gledatelji su uživali u umijeću folkloraca, pjevača i tamburaša. Najprije su gosti iz Sesvetskog Kraljevca izveli splet pjesama i plesova iz Posavine, a potom su članovi OKUD »Ivo Lola Ribar« prikazali starinski običaj »Kraljice«. Dvije tamburaške numere koje su uslijedile, pjesma »Milo moje« u obradi Aljoše Mihaljeva, koji je pjevao i solo dionice uz pratnju tamburaškog sastava i vokalnoga kvinteta »Šokadije«, te »Ružo moja rumena« u izvedbi tamburaškog sastava KUD-a »Mažoret« ponovno su oduševile publiku. Siguran i dobro uvježban bio je i nastup HKUPD »Matoš« iz Plavne sa splotom »Šokačke pjesme i plesovi iz Plavne«, a tamburaši osječke »Šokačke

grane« sa samičarom *Franjom Verićem* natje-rali su gledalište da skupa s njima zapjeva i na ovim prostorima popularnu pjesmu »Lipa moja Slavonijo«. Na koncu, vidjeli smo i uigran nastup odraslih folkloraca »Šokadije« sa šokačkim pjesmama i igrama iz Sonte i za sam kraj još jednu dinamičnu koreografiju gostiju iz Sesvetskog Kraljevca – »Tancala bih al ne mogu«. Komentari »zar već« i »kad brže« dovoljno su govorili o kvaliteti i dinamici programa posljednje manifestacije projekta »Tragovi Šokaca od Gradovrha do Bača 1688 – 2008«, pod čijim logom je i održana. Ove godine »Šokačkoj večeri« su nazočili čelnici najznačajnijih institucija hrvatske nacionalne zajednice.

U Subotici predstavljen 8. svezak Leksikona

Zapisi o ljudima i običajima

U Velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće u petak, 21. studenoga, predstavljen je 8. svezak Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca. Pred velikim brojem nazočnih osmi svezak su predstavili dr. sc. *Slaven Bačić*, glavni urednik Leksikona, i suradnici Leksikona, gosti iz Sombora – dr. sc. *Ivan Gutman*, redoviti profesor Prirodoslovno-matematičnog fakulteta u Kragujevcu, i mr. *Matija Đanić*, profesor geografije u mirovini.

Osmi je svezak u Subotici predstavljen na 10. obljetnicu osnutka Hrvatskog akademskog društva, koje je u proteklom razdoblju bilo pokretač mnogih projekata – znanstvenih skupova, nakladničke djelatnosti, istraživanja, pokretanja nastave na hrvatskom jeziku u Vojvodini, sudjelovanja u obrazovnom procesu na hrvatskom jeziku... Među tim projektima je i Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, koji je do sada predstav-

ljen u nekoliko država i u preko 20 mjesta, naglasio je u uvodnom izlaganju *Slaven Bačić*.

Ovaj svezak sadrži 115 natuknica, četiri uputnice uz 40 ilustracija, a u radu na njemu je sudjelovalo 56 autora, naglasio je dr. sc. *Ivan Gutman* izdvajajući nekoliko natuknica o: naselju *Gabrić* o kojemu se po prvi puta ostavljaju pisani tragovi, glazbenicima *Nestoru* i *Antušu Gabriću*, nekadašnjem jezeru u Gatu, Galiciji, gdje je u Prvom svjetskom ratu stradalo mnogo podunavskih Hrvata, *Elizi Gerner*, dramskoj umjetnici i književnici, plemićkoj obitelji *Grašalković* čiji je član *Antun* bio savjetnik na bečkome dvoru, *Andriji Giljanu*, španjolskom borcu, *Milošu Glončaku*, poznatom vrataru subotičkog nogometnog kluba »Spartak«. U ovom svesku prikazano je i desetak časopisa i novina.

Mr. *Matija Đanić* je Subotičanima približio pojmove koji se odnose na Sombor, a upoznao ih je s

Slaven Bačić govori o Leksikonu u Velikoj vijećnici Gradske kuće

prigradskim somborskim naseljem *Gradina*, koje je nekada bilo prostor s najvećom koncentracijom salaša na tom području, a i danas su mnogi salaši očuvani.

U ponovnom obraćanju dr. sc. *Ivan Gutman* je ustvrdio da je Leksikon dokument, zapis o ljudima i običajima koji odlaze i u tome zapisanome, sačuvanome je njegov veliki značaj. Potkrijepio je to slikom iz jedne od natuknica, na ko-

joj se vidi kako su se šokačka sela nekad bijelila od gusaka – bjeline je nestalo, gusaka je nestalo, ostao je samo zapis o tome.

Na koncu se *Slaven Bačić* zahvalio svim nazočnima, predstavljajući ih, ansamblu »Hajo«, koji je pjesmama propratio izlaganja, i naglasio da je u tijeku izrada novog, devetog sveska u kojem se obrađuju natuknice pod slovom H.

M. Kopunović

Izložba fotografija veleposlanika Tončija Staničića u Subotici

Fotografije harmonije

Izložba fotografija veleposlanika Hrvatske u Republici Srbiji *Tončija Staničića* pod nazivom »Onako-usput« otvorena je 21. studenoga u subotičkom Gradskom muzeju. Autora i posjetitelje izložbe pozdravio je ravnatelj Gradskog muzeja *István Hullo*, kao i generalna konzulica Republike Hrvatske *Ljerka Alajbeg*.

»Ova izložba pokazuje kako se *Tonči Staničić* pokraj diplomacije bavi i umjetničkom fotografijom. Izložba je oproštajna s obzirom da veleposlanik *Staničić* službeno odlazi na drugo veleposlaničko mjesto. Na izložbi koja je održana u Beogradu, poznati fotograf *Ivo Eterović* je rekao kako bi od izloženih fotografija *Tončija Staničića* sasvim sigurno htio doma imati sedam-osam.

István Hullo, Ljerka Alajbeg i Tonči Staničić

Što se mene tiče, ja bih voljela imati doma sve ove izložene fotografije. Nije lako biti smiren i umjetnički »zaustaviti«, fotografijom zabilježiti trenutak, a *Tonči*

Staničić je to uspio«, rekla je konzulica *Ljerka Alajbeg*.

»Svidali su mi se prizori koje sam snimao i to je moj izbor. U pitanju je »zaustavljanje« lije-

pih trenutaka, dakle onih trenutaka koji su se meni svidjeli. Fotografije imaju moć govoriti same po sebi. Nadam se da ćete prepoznati lijepe misli koje stoje iza ovih fotografija«, rekao je na otvorenju izložbe *Tonči Staničić*.

Priroda, more na fotografijama *Tončija Staničića*, jest odraz svakodnevnog, ali to uprizorenje ostavlja trag na pojedinca, a ti tragovi se skupljaju dok se gledaju fotografije ovog autora i stvaraju doživljaj mira i harmonije, što je kvaliteta iznenađenja u radu *Staničića* u kontekstu vremena općeg ubrzanja naših života, dakle u trenucima danas aktualnog veoma užurbanog života koji se utapa u moru otrovnih informacija, koje plasiraju medijski strojevi za proizvodnje »stvarnosti«.

Z. Sarić

Nova knjiga – Ivan Pančić, »Natpivavanja«

Nakladom NIU »Hrvatska riječ«, tiskana je knjiga pjesama »Natpivavanja« Ivana Pančića (1934.-1992.), jednog od najznačajnijih hrvatskih pjesnika XX. stoljeća u Vojvodini. Lazar Merковиć ističe: »Ivan Pančić je bio jedan od najznačajnijih začetnika poslijeratne moderne lirike pisane na štokavsko-ikavskom narječju bunjevačkih Hrvata.« Uz tvrdnju da je bio pjesnička osobnost, Geza Kikić mu priznaje da se »potvrdio kao lirik moderne imaginacije koja je neobična po svježini izraza i izvornosti motiva iz suvremenog života njegovog zavičaja«, a motive nije crpio samo iz suvremenog života nego i iz prošlosti. K tomu »zna- lački tumači način života i filozofiju ovdašnjeg, ravničarskog čovjeka zavičajnim idiomom, ispisao je prelijepe stranice koje će trajno saču- vati spomen na njegovo teško, oporo, mukotrpno, ali usprkos svemu vedro i humano trajanje.« Ivanu Pančiću pripada prvenstvo za srčanost kojom je objelodanio godine 1972. svoju zbirku »Natpivavanje«, posvećenu rodnom gradu i njegovim čuvarima, napisanu bunjevačkom ikavicom, narodnim jezikom njegova zavičaja.

Hrvatski filmovi na Festivalu u Beogradu

U okviru XIV. festivala autorskog filma »Pogled u svet«, koji se održava u Beogradu od 26. studenoga do 3. prosinca ove godine, bit će prikazana dva hrvatska filma: »Kino Lika« (režija: Dalibor Matanić, 2008.) i dokumentarni film »Što sa sobom preko dana – Ivona Juka« (režija: Ivona Juka, 2007.).

»Tvornica lutaka« iz Zagreba na Festiću

Na Festivalu kazališnih predstava za djecu – Festić, koji se održava od 27. studenoga do 4. prosinca u Beogradu, u kazalištu »Boško Buha«, nastupit će kazalište »Tvornica lutaka« iz Zagreba s jednom monodramom i predstavom za djecu.

Izložba slika Matije Molcera

U Gerontološkom klubu Centar II U Subotici, Žarka Zrenjanina 16, u utorak 2 prosinca s početkom u 17 sati bit će otvorena izložba slika Matije Molcera pod nazivom »Anđeli dolaze«. Izložbu će otvoriti Mihajlo Jančikin.

Znanstveni skup »Identitet bačkih Hrvata« u Zagrebu

Dana 27. i 28. studenoga 2008. godine, u Zlatnoj dvorani Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu održava se znanstveni skup »Identitet bačkih Hrvata«. Na skupu će sudjelovati 25 znanstvenika iz Hrvatske, Mađarske i Srbije, a izlaganja su vezana uz povijest bačkih Hrvata, njihov jezik i književnost, te etnološke i sociološke teme.

Hrvati u Bačkoj su autohtona zajednica koja već stoljećima živi na prostoru između Dunava i Tise. Njihova povijest na tome prostoru vezana je uz suživot s Mađarima i Srbima, pa se istraživanje hrvatsko-mađarskih i hrvatsko-srpskih povijesnih odnosa ne može u potpunosti zaključiti bez poznavanja povijesnih prilika u Bačkoj.

Zato je želja organizatora da se kroz znanstveni skup »Identitet bačkih Hrvata« potaknu nova istraživanja koja će znanstveno utvrditi i javnosti predstaviti kulturno-povijesnu baštinu Hrvata u Bačkoj.

Osim toga, ovo je prvi put da se u Hrvatskoj organizira znanstveni skup koji nastoji pokriti sve aspekte njihove povijesti i kulturnog naslijeđa, uz sudjelovanje najboljih stručnjaka iz tih područja.

Pjesnički natječaj

NIU »Hrvatska riječ« raspisuje natječaj za mlade pjesnike do 27 godina starosti. Pjesme trebaju biti napisane na standardnom hrvatskom jeziku, ili na ikavici, kao dijalektu hrvatskoga jezika.

Pjesme, najviše tri, pod šifrom poslati na adresu: NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Rok za slanje pjesama je 15. prosinca 2008. godine. Na natječaj se mogu slati do sada neobjavljeni radovi. Autor može slati radove samo pod jednom šifrom, a u zasebnoj kuverti treba poslati podatke za rješenje šifre.

Ocjenjivački odbor u sastavu: Milovan Miković, Dražen Prčić i Zvonko Sarić ocijenit će radove i dodijeliti nagrade za tri pjesme, a u tjedniku »Hrvatska riječ« na stranicama kulturne rubrike bit će objavljene i honorirane sve pjesme koje uđu u uži izbor.

Hrvatsko društvo za pomoć učenicima »Bela Gabrić« iz Subotice

RASPISUJE

NATJEČAJ U ŠKOLSKOJ 2008./2009. GODINI

ZA JEDNOKRATNU POMOĆ UČENICIMA (SREDNJO-ŠKOLCIMA) I STUDENTIMA, PRIPADNICIMA HRVATSKE ZAJEDNICE KOJI SE ŠKOLUJU U SRBIJI

Uvjet: da su redoviti učenici ili studenti srednje, više ili visoke škole (fakulteta)

Potrebna dokumentacija:

1. POPUNJENA PRIJAVNICA (formular)*
2. SVJEDODŽBA o prethodno završenom razredu srednje škole ili godine studija (original se donosi na uvid s jednom preslikom ili poslati ovjerenu fotokopiju ako se šalje poštom)
3. POTVRDA o upisu u tekući razred ili godinu studija
4. DOKAZ o pripadnosti hrvatskoj zajednici s fotokopijom dokumenta bar jednog roditelja gdje se vidi pripadnost hrvatskoj zajednici (osim onih koji su već podnosili ovaj dokument)
5. POTVRDA o zaposlenosti roditelja s prosjekom primanja za zadnjih šest mjeseci ili o nezaposlenosti roditelja (od Zavoda za zapošljavanje) a za vlasnike zemlje preslik poreznog rješenja za tekuću godinu
6. PREPORUKA ili POTVRDA o angažiranosti u hrvatskoj zajednici

Podaci se daju pod punom materijalnom i moralnom odgovornošću, a u slučaju krivotvorenja pomoć će se uskratiti.

Natječaj je otvoren do 12. XII. 2008. a obavijest o rezultatu bit će poslana poštom prijavljenim kandidatima.

* Dokumenti bez prijavnice neće biti uvaženi, a ona se može dobiti (i popuniti) na adresi Društva u Spomen-kući prof. Gabrića ili na www.hnv.org.yu/fondacija.

Ured će raditi srijedom i petkom od 11 do 14, utorak i četvrtkom od 16 do 19 sati.

Molbu s potrebnom dokumentacijom poslati poštom na adresu: Hrvatsko društvo za pomoć učenicima »Bela Gabrić«, Ulica Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili osobno.

Predstavljanje publikacija Državnog arhiva Osijek

»Knjiga o vinu« (1779.) i »Zavičajnici grada Osijeka« (1901.-1946.)

Suradnja između dva gradska arhiva unaprijeđena je i po pitanju predstavljanja nakladničke djelatnosti

Piše: Dražen Prčić

Historijski arhiv i Gradski muzej Subotica upriličili su u četvrtak, 20. studenoga, u novom izložbenom prostoru predstavljanje dviju zanimljivih publikacija u nakladi Državnog arhiva Osijek. Gosti iz Osijeka, dr. sc. *Stjepan Sršan*, ravnatelj osječkog arhiva i mr. sc. *Dražen Kušen*, arhivist, prikazali su nazočnoj publici »Knjigu o vinu« – rukopis iz 1779. godine i »Zavičajnike grada Osijeka 1901.-1946.«. Uvodničar i domaćin ove povijesno-literarne večeri bio je *Stevan Mačković*, ravnatelj subotičkog Historijskog arhiva, a po završetku službenog programa organiziran je i mali domjenak uz degustaciju WOW vina.

Stjepan Sršan i Dražen Kušen

»Naše gostovanje večeras u Subotici je nastavak lijepe suradnje, koju njeguju arhivi naših dvaju gradova, razmjene kulturnih dobara iz povijesti u jednoj viziji kako bi se to trebalo još više raditi i na drugim područjima zbližavanja na regionalnoj osnovi. Kao koautor knjige »Zavičajnici grada Osijeka 1901.-1946.« mogu reći kako je u pitanju djelo u kojemu je sačinjen popis i evidencija preko 14.000 nositelja domaćinstava, te je obuhvaćen veliki broj imena i prezimena osoba, koje su tijekom navedenoga

vremenskoga razdoblja živjele na području grada Osijeka. Ne zaboravimo kako je u ono vrijeme svaka obitelj morala imati zaseban list sa svojim podacima, bez kojih niti jedan njezin član nije mogao ostvariti pravo na domovnicu, tj. državljanstvo tadašnje države. Knjiga vremenski obuhvaća nekoliko država, s obzirom na to da se Osijek isprva nalazio pod Austrijom, zatim Austro-Ugarskom Monarhijom, pa u Kraljevini SHS, tijekom Drugog svjetskog rata u NDH, i, konačno, nakon oslobođenja u Jugoslaviji. Knjigom su obuhvaćene i mnoge osobe iz gotovo cijele Europe, koje su zbog određenih migracija, poslova, ali bračnih prilika živjele na spomenutom prostoru koji obrađuje ova knjiga. Ovaj golemi niz podataka omogućuje današnjim ljudima istraživanje svoje prošlosti, i to ne samo Osječanima, već i mnogim drugima diljem Europe i svijeta. U tom kontekstu i mnogi Subotičani mogu provjeriti svoje pretke u ovom djelu, jer blizina naša dva grada mnogima je pružala mogućnost da jedan dio svojih života provedu i u Osijeku. Tijekom jednog razdoblja Osijek (oko 1800. godine sa svojih 12.000 stanovnika) je bio veći i od Zagreba, dok je stotinu godina kasnije, 1900. godine, brojio 20.000 žitelja grada. Knjiga je već promovirana u nekoliko hrvatskih gradova, ali i u Pečuhu (Mađarska), Tuzli (BiH), evo sada u Subotici (Srbija), a planiraju se još i promocije u većim gradovima ove regije«, rekao je dr. sc. Stjepan Sršan, koautor »Zavičajnika grada Osijeka 1901.-1946.« i ravnatelj osječkog Državnog arhiva.

Mr. sc. Dražen Kušen, arhivist iz Osijeka, u kraćoj izjavi osvrnuo se na »Knjigu o vinu«, rukopis iz 1779. godine.

»U pitanju je jedno kapitalno djelo iz kulturne baštine, jer unutar svojih korica donosi pisani trag stječenog iskustva i znanja o vinu stjecanog stoljećima, sve do druge polovice 18. stoljeća. Zapisano je preko četiri stotine

Subotica - Osijek
prijateljski gradovi

Tijekom 2008. godine, uz potporu Grada Subotice pratili smo i izvještavali o uspostavljanju i razvijanju veza – kulturne razmjene i gospodarske suradnje – između prijateljskih gradova Subotice i Osijeka, i ostvarivanju nacionalno-manjinskih prava u ova dva grada. U okviru projekta »Subotica – Osijek prijateljski gradovi« objavljen je niz članaka na ovu temu. Zahvaljujemo na potpori.

recepta, koji su prošlosti pomagali vinarima u proizvodnji i čuvanju vina. Značajno je istaknuti kako je u pitanju vinska kultura dobivena iz loze koje više nema nigdje, jer je nakon napada filoksere jednostavno nestala, a ovim putem je, u obliku kulturne baštine, uspjela biti očuvana za sva buduća pokoljenja. Svi navedeni recepti, kako je to priređivač knjige doktor Sršan istražio, potječu iz nekoliko sredina, poput: Beča, Budima, Linza, Bavarske i jednim dijelom srednje Europe, a putem ondašnje prepiske nastala u kapucinskom samostanu u Osijeku. Nakon našeg istraživanja dolazimo do zaključka kako je ovaj prepis vjerojatno jedini u ovakvoj kategoriji literarnog bilježenja.

Stevan Mačković, ravnatelj subotičkog Historijskog arhiva, također je naglasio značaj jednog ovakvog oblika suradnje između dvaju gradskih arhiva, koja je do sada bila na razini međusobnih posjeta i razmjene mišljenja, a sada je unaprijeđena, po prvi puta, i na promociju nakladničke djelatnosti. Uz to, ovoga puta su se, u duhu promocije knjige o vinu, pobrinuli osigurati i prigodnu degustaciju za posjetitelje ove literarno-povijesne večeri. ■

Izložba Cecilije Miler na Paliću

Slike u knjižnici

Prošloga petka, 21. studenoga, odjel za kulturu pri Mjesnoj zajednici Palić organizirao je u knjižnici ovog mjesta nadomak Subotice izložbu slika *Cecilije Miler*, slikarice iz Sombora. U prigodnom programu otvorenja likovnog postava, koji će sljedećih mjesec dana krasiti zidove ove ustanove, nakon pozdravne riječi *Grge Kujundžića*, predsjednika Savjeta MZ Palić, sudjelovali su mladi recitatori *Dejan Vranješ* i *Marko Sente* mladi recitirajući

pjesme: »Slikarski san« autorice izložbe i »Radosni dan« *Alekse Kokića*, dok je glazbenu točku na violini izvela *Bjanka Bajus*. O slikarskom djelu Cecilije Miler govorili su slikar *István Terek* i književnik *Milovan Miković*, a nakon svečanosti otvorenja priređena je i prigodna zakuska za sve nazočne.

»Ovo je moja 14. samostalna izložba i veoma sam počašćena pozivom da izlažem svoja djela na Paliću, gdje sam po prvi put u ulozi

autorice izložbe. Tematska odrednica izloženih slika je u prvom planu priroda, a u posljednje vrijeme ponajviše me inspirira voda,

točnije rijeka Dunav«, kazala je gošća iz Sombora u kraćoj izjavi za naš tjednik.

D. P.

Kralježnica, kralješnica ili kičma

Piše: Miranda Glavaš-Kul

Ni jednu od triju ponuđenih riječi ne bismo trebali olako izbaciti iz jezika. U *Anićevu Rječniku* uz riječ *kralješnica* stoji da se u jeziku ravnopravno rabi i oblik *kralježnica* te da je to pokretni koštani stup u kralješnjaka. Riječ *kičma* obilježena je kao regionalni naziv te naziv za *kralježnicu* u srpskome jeziku.

Stoga ćemo riječ *kralježnica* i *kralješnica* rabiti u medicinskoj i biološkoj nazivlju jer i naši učenici u biologiji uče kralješnjake i beskralješnjake.

Riječ *kičma* u značenju kralježnice pripada srpskome jeziku, međutim u hrvatskome se jeziku ova riječ, koja je naslijeđena iz praslavesnkoga jezika, može rabiti u smislu karaktera. U spomenutoj *Rječniku* objašnjena je ovako: *kičma* – regionalno + srpski; imati *kičmu* – biti karakteran, ne dati se slomiti; *saviti kičmu* – znači pokoriti, *slomiti kičmu* – slomiti koga, uništiti mu snagu. Stoga sintagmu *slomiti kičmu beskičmenjacima* trebamo shvatiti u prenesnome, a ne u doslovnome smislu.

Povijest hrvatske književnosti (5. dio)

Renesansa – Lucić i Vetranić

Piše: Miranda Glavaš-Kul

Književno razdoblje koje nazivamo renesansom javlja se u Italiji krajem 14. stoljeća. Jedno je od najkreativnijih razdoblja u književnosti i umjetnosti uopće. U ovom je razdoblju antika smatrana vrhuncem čovjekovih stvaralačkih snaga pa su sve umjetnosti i znanosti koje su cvjetale u antici ponovno bile oživljene. Renesansni je čovjek promijenio način svoga razmišljanja i života te je u središte stavio čovjeka. Zanimanje za čovjekova unutrašnja proživljavanja, ljepota prirode i života uopće središnje su teme renesansnih književnika koji se ne služe latinskim, nego narodnim jezikom.

Pod snažnim utjecajem talijanske renesanse razvijala se, od 14. do 16. stoljeća, hrvatska renesansna književnost. Na njezin su razvoj utjecali talijanski pisci, ali i hrvatska književna i kulturna baština. Pisci se oslanjaju na svoje zavičajne govore i narodni jezik. Zastupljene su gotovo sve književne vrste. Najznačajniji lirici su: *Šiško Menčetić*, *Džore Držić*, *Dinko Ranjina* i *Hanibal Lucić*. Najpoznatiji epičari su: *Marko*

Marulić, *Brne Karnarutić*, *Juraj Baraković*, *Petar Hektorović* i *Petar Zoranić*, a najistaknutiji dramatičari su: *Hanibal Lucić*, *Marin Držić*, *Nikola Nalješković*, *Džore Držić*, *Dominko Zlatarić* i *Mavro Vetranić*.

U vremenu renesanse postojalo je nekoliko središta hrvatske renesansne književnosti. Uz Dubrovnik i Split, Hvar je bio treće središte, a najznačajnija osoba na hvarskoj književnoj sceni zasigurno je pjesnik i dramatičar *Hanibal Lucić* (1485.-1553.). Rodio se u jednoj od najuglednijih hvarskih plemićkih obitelji. Bio je odličan poznavatelj antičke i talijanske književnosti. Prepjevao je *Ovidijevu* heroidu o *Parisu* i *Heleni* naslovivši je »*Pariž Eleni*« i tako hrvatskoj književnosti podario prvi prepjev jednog *Ovidijeva* djela. Napisao je ljubavni kanconijer »*Skladnja izvrsnih pisan razlikih*« koji sadrži dvadesetak pjesama. Najpoznatija mu je pjesama »*Jur ni jedna na svit vila*« ispijevana pučkim osmercima, a napisana po uzoru na *Petrarca*. *Lucićev* jezik, nastao na temelji spoja hvarske čakavštine i dubro-

vačke štokavštine, upućuje na pjesnikovo divljenje dubrovačkoj književnoj tradiciji. Autor je i svjetovne drame »*Robinja*«. Drama je to o vjernoj i plemenitoj ljubavi s povijesnim osobama te narodnim i folklornim komponentama. Mladi *Derenčin*, ratnik i vitez, unuk hrvatskog bana *Derenčina* poginulog na *Krbavskom polju*, otkupljuje u Dubrovniku iz turskoga ropstva unuku bana *Blaska*, a ona mu, ne prepoznavši ga, odaje tajnu da je zaljubljena baš u njega.

Središnja osoba dubrovačkoga književnoga kruga 16. stoljeća bio je pučanin *Mavro Vetranić* (1482.-1676.). Školovanje je započeo u Dubrovniku, a nastavio u Italiji. Pripadao je redu sv. *Benedikta*. Prijateljivao je s pjesnicima iz Dubrovnika i Hvara koje je često branio kada su ih napadali (»*Pjesanca Marinu Držiću u pomoć*«). Prvo razdoblje njegova stvaralaštva obuhvaća mitološke igre »*Orfeo*« i »*Istorija od Dijane*«, koja kao i fragment »*Pastirski prizor*«, ima temu robinje, te mladenačku liriku od koje se oporaba u »*Pjesanci od pošilj-*

Hanibal Lucić

ce«. Drugo je razdoblje obilježeno religioznošću i refleksivnošću, a nastupa nakon kuge koja je 1526.-1527. harala Dubrovnikom. Stvara isključivo dramska djela religioznog karaktera. »*Prikazan*« je od poroda *Jezusova*« najstarije je hrvatsko dramsko djelo za koje postoji potvrda o izvođenju (izvedeno o *Božiću* 1537. u crkvi *Male braće*).

Koncert vokalno-instrumentalne skupine »Proroci«

Sa svjetlom u duši

U prepunoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, u nedjelju 23. studenoga VIS »Proroci« održali su svoj prvi samostalni koncert i oduševili sve nazočne. Trinaest mladih entuzijasta pjevali su i svirali na cjelovečernjem koncertu zahvale, koji su posvetili svim dobročiniteljima.

Inicijatori ovoga koncerta su sami izvođači koji su željeli pokazati kako mladi mogu i na ovaj način provoditi slobodno vrijeme i slaviti Gospodina.

Da se podsjetimo, sastav »Proroci« nastao je sredinom 2006. godine kada se desetak mladih okupilo s namjerom i željom pjesmom

slaviti Gospodina. Prvi nastup su imali za Hosanafest 2006., gdje su se predstavili pjesmom »Molim više milosti«. Početkom 2007., vokalnim se solistima pridružilo i petero mladih instrumentalista, te su tako skupa postali vokalno-instrumentalni sastav. Za posebne zasluge širenja Božje riječi, Prorocima je ove godine dodijeljena i takozvana »Antušova nagrada«, koju dodjeljuje Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«.

Organizatorska voditeljica VIS »Proroci« Josipa Dević, koja ujedno piše i tekstove za Proroke, rekla je kako su mladi odlučili odr-

Članovi »Proroka«

Vokalno-instrumentalni sastav »Proroci« čine: Nikola Bašić – gitara, Vladimir Lišić – gitara, David Anišić – klavijature, Noémi Tóth – flauta, Vlado Kovač – bongosi, Marija Vidaković – sopran, Martina Dulić – sopran, Jelena Bašić Palković – alt, Karolina Stantić – alt, Petar Gaković – tenor, Novica Miljački – tenor, Boris Dević – bas, Darko Temunović – bas.

žati koncert i na taj način pokazati svoje talente. »Mnogi ljudi dobre volje pomagali su nam materijalno, dok su drugi molili kad god smo putovali. Ovo je bio koncert od srca i hvala za sve koji su bili uz nas. Nadam se da ćemo i

dalje organizirati ovakve koncerte, jer mladi to žele. Mogu reći kako je zajednica mladih vjernika u Subotici doista jaka i drago mi je da su ljudi to prepoznali. Ova vrsta duhovne glazbe nije bila zastupljena u Subotici, i u početku nije bilo lako, ali ljudi su vjerovali u nas i sve je to bilo vođeno Božjom rukom. Moram spomenuti kako mladi imaju svoje osobne obveze, imamo srednjoškolaca, studenata, radnika i svi su pokraj brojnih aktivnosti još aktivni i u svojim župskim zajednicama. Teško nam je uskladiti vrijeme za probe, te tako imamo malo probi. No, ipak se sastajemo i radimo i to je svima velika žrtva, koju su svesrdno prigrlili, kad se nešto želi i hoće onda ništa nije teško. Osobito mi je drago jer su se mladi na večerašnjem koncertu pokazali u najboljem svjetlu«, rekla je Josipa Dević.

Mladi su i ovoga puta pokazali kako mogu puno uraditi, da u našem narodu, našoj zajednici vrijede više nego što se vrednuju. Oni su pokazali svoje talente i sa svjetlom u duši svima nazočnima poželjeli sretne predstojeće blagdane.

Ž. V.

Piše:

mons. dr. Andrija Kopilović

Izaći u susret Kristu

Pripraviti put Gospodinu

Pišem za tristoti broj Hrvatske riječi. Pomalo se pitam, jesam li vam dosadio? Pokušao sam nekim to postaviti i direktno. Odgovor je bio: samo pišite. Prije otprilike dva mjeseca žurio sam jednom ulicom pješačke zone Novog Sada. Susrela me jedna dama i zaustavila. »Jeste li vi gospodin Kopilović?« zapita me. »Da«, odgovorim. »Znate, ja nisam katolkinja i nisam Hrvatica, ali sam slučajno počela čitati vaše članke u Hrvatskoj riječi pa sada redovito kupujem taj časopis i čitam.« Pomalo sam se zbunio, nisam znao što bih odgovorio, ali mi je bilo drago što ipak netko čita, makar to ne očekivao. Dok mi urednica ne kaže »stop«, ja ću nastaviti, a i vi ćete, štovani čitatelji, dati signal kada je vrijeme prestati. Dakle, nastavljam pisati i za ovaj za mene jubilarni broj.

VRIJEME PRIPRAVE: Nije slučajno da je ovaj broj uoči crkvene nove godine. Naime, crkvena nova godina započinje došašćem. To je vrijeme o kojem se isplati razmišljati i u kojem se isplati razmišljati o načinu slavljenja Božića, koji je u opasnosti da u našem vremenu postane sve prije negoli crkveni blagdan. U ovom članku pokušajmo zajedno razmišljati o tom vremenu kako ga vidi Crkva. Božićnom blagdanu prethodi vrijeme priprave, koje po latinskoj riječi *adventus*, dolazak (Gospodina Isusa Krista), nazivamo *došašće*. Njegovi prvi tragovi nalaze se u Galiji i u Španjolskoj, gdje, zbog tijesne povezanosti s Bizantom, Bogojavljenje bijaše najstariji blagdan Kristova rođenja i kroz određeno vrijeme također važan dan krštavanja, koji je, poput vazmenog bdijenja, imao također pripravu od četrdeset dana. Budući da subota, prema istočnom običaju, nije bila posni dan, priprava je obuhvaćala osam tjedana i počinjala sutradan nakon 11. studenoga. Rimski sakramentar Grigura I. poznao je za grad Rim četiri nedjeljne i tri kvatrene mise s obilježjem došašća. Središnja im se misao ne odnosi na Kristov ponovni dolazak, već na njegov »dolazak u tijelu«. U Galiji je bilo drugačije. Pod utjecajem irskih misionara u prvom je planu bilo eshatološko iščekivanje te je došašće postalo pokorničko vrijeme, na primjer liturgijska odjeća ljubičaste boje, i drugi znakovi pokore. Neke od tih pojedinosti prodrle su tijekom 12. stoljeća i u rimsku liturgiju. Rim je ipak, sačuvao neke blagdanske oznake i dao razumjeti da u došašću ne vidi neko osobito pokorničko vrijeme. Rimsko rješenje za četiri nedjelje u došašću tek se postepeno nametnulo. Milano ima još i danas šest nedjelja u došašću. Možemo prepoznati dvojaki vid *značaja došašća*: to je vrijeme priprave na Božić i iščekivanje Gospodinova dolaska na svršetku vremena. Iz obadva razloga vrijeme se došašća

Važno je postaviti pitanje što za mene, za tebe, znači ovogodišnje došašće? Pitamo se s Ivanovim suvremenicima: što mi je činiti? Došašće nije vrijeme slavljenja, pa čak ni vrijeme priprave, nego vrijeme činjenja. Temeljno pitanje je kako izići u susret Kristu koji se objavljuje kao siromah za siromahe, kao maleno dijete za sve ljude. Kako u današnje vrijeme zagušenoga materijalizma, hedonizma i sebičnosti otvoriti srce za razumijevanje tako važnoga događaja povijesti (koja je uostalom povijest i podijelila na dvije ere) i prepoznati maleno dijete koje se preko našeg ponašanja rađa i u nama za spasenje suvremenog svijeta. Očito da vanjska i »zaglušena« priprava za Božić nije pogodno tlo za rađanje velikih misli, a napose čišćenja srca za susret s Kristom u malenima. Treba nešto drugo činiti. Ući u sebe i pokušati čistiti svoju nutrinu i ukrašavati svoju osobnost ukrasima istinitih ljudskih i dobrih odnosa, istinite i ljudske suradnje, istinite i autentične kršćanske ljubavi. Stoga je advent vrijeme koje nije pokorničko, ali i te kako vrijeme »metanoje« – promjene mentaliteta. Pripraviti put Gospodinu!

nameće kao vrijeme predana i radosna iščekivanja. Razlikujemo, nadalje, *dva razdoblja došašća*: vrijeme od 17. do 24. prosinca usmjereno je na poseban način proslavi Božića, a prethodno vrijeme, međutim, više Kristovu eshatološkom povratku, s time da se i u jednom i u drugom Kristovu razdoblju isprepliću oba vida. Glede *početka došašća* vrijedi načelo: prva nedjelja jest ona koja »pada na dan 1. prosinca ili njemu najbliže«, tj. između 27. studenoga i 3. prosinca. *Misna liturgija četiriju nedjelja* određena je bitno njihovim evanđeljima: drugi se tekstovi u većoj ili manjoj mjeri odnose na tu tematiku. Daje se prednost čitanjima iz Izaije te odlomcima o Ivanu Krstitelju. I jedan i drugi pravi su »propovjednici došašća«.

IŠČEKIVANJE BOŽIĆA: Mise zornice, koje se i sada često slave u rane jutarnje sate podsjećaju na bdijenje kao vid priprave, iščekivanja i susreta. Daju poseban čar ovom vremenu jer »mistika jutro« na poseban način daje i obilježje dana. Pučki običaji u došašću dijelom se odnose na iščekivanje Božića (adventski vijenac i adventski kalendar, traženje skloništa, nošenje Marijine slike u predbožićnoj devetnici, Barbarine grančice), a djelomično oponašaju pretkršćanske predaje u prigodi zimskog suncostaja (solisticija).

Toliko o Adventu iz liturgike. Dobro je podsjetiti se i na te povijesne a i liturgijske datosti da ne bi u tom privilegiranom crkvenom vremenu – barem mi koji to slavimo – »bili u neznanju«, kako kaže apostol Pavao. Međutim je važno postaviti pitanje što za mene, za tebe, znači ovogodišnje došašće? Pitamo se s Ivanovim suvremenicima: što mi je činiti? Došašće nije vrijeme slavljenja, pa čak ni vrijeme priprave, nego vrijeme činjenja. Temeljno pitanje je kako izići u susret Kristu koji se objavljuje kao siromah za siromahe, kao maleno dijete za sve ljude. Kako u današnje vrijeme zagušenoga materijalizma, hedonizma i sebičnosti otvoriti srce za razumijevanje tako važnoga događaja povijesti (koja je uostalom povijest i podijelila na dvije ere) i prepoznati maleno dijete koje se preko našeg ponašanja rađa i u nama za spasenje suvremenog svijeta. Očito da vanjska i »zaglušena« priprava za Božić nije pogodno tlo za rađanje velikih misli, a napose čišćenja srca za susret s Kristom u malenima. Treba nešto drugo činiti. Ući u sebe i pokušati čistiti svoju nutrinu i ukrašavati svoju osobnost ukrasima istinitih ljudskih i dobrih odnosa, istinite i ljudske suradnje, istinite i autentične kršćanske ljubavi. Stoga je advent vrijeme koje nije pokorničko, ali i te kako vrijeme »metanoje« – promjene mentaliteta. Pripraviti put Gospodinu!

FOND ZA RAZVITAK POLJOPRIVREDE GRADA SUBOTICA
SUBOTICA, Trg slobode br. 1

Temeljem članka 16. točka 7. Statuta Fonda za razvitak poljoprivrede Grada Subotica i Programa Fonda za razvitak poljoprivrede za razdoblje od 1. 1. do 31. 12. 2008. godine, Upravni odbor Fonda raspisuje

NATJEČAJ

ZA DODJELU SREDNJOROČNIH KREDITA ZA POTICANJE I UNAPREĐENJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE NA PODRUČJU GRADA SUBOTICE

1. CILJEVI DODJELE SREDSTAVA

Osnovni ciljevi dodjele sredstava su sudjelovanje u osiguravanju financijskih sredstava za poticanje gospodarske aktivnosti, povećanje zaposlenosti, efikasnosti poslovanja u području poljoprivrede.

2. NAMJENA I KRITERIJI DODJELE SREDSTAVA

Sredstva po ovom natječaju dodjeljivat će se **isključivo** individualnim poljoprivrednim proizvođačima s prebivalištem i nekretninom na području Grada Subotica, **ZA FINANCIRANJE:**

- **PODIZANJA VIŠEGODIŠNJIH ZASADA**
- **ISKLUČIVO NOVE OPREME I MEHANIZACIJE U VOČARSKOJ, VINOGRADARSKOJ, RATARSKOJ I STOČARSKOJ PROIZVODNJI**
- **KUPNJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA**

Pravo na dodjelu sredstava po ovom natječaju imaju poljoprivredni proizvođači, registrirani u Registru poljoprivrednih gospodarstava.

Osim navedenih, kriteriji za dodjelu sredstava Fonda su i :

- ekonomska opravdanost zahtjeva
- korištenje postojećih raspoloživih resursa (zemljište, građevinski objekti, radna snaga, mehanizacija)

3. PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA DODJELU SREDSTAVA

Sudionici natječaja za dodjelu sredstava osim **zahtjeva** u propisanoj formi, koji dobivaju u uredu Službe za lokalni ekonomski razvitak, gospodarstvo, poljoprivredu i turizam Subotica, (Stara Gradska kuća, ured br. 200), u natječajnoj proceduri podnose i:

- 2 -

- poslovni plan
- dokaz o vlasništvu obradivog poljoprivrednog zemljišta (posjedovni list ili izvadak iz zemljišne knjige ili ovjereni ugovor o zakupu poljoprivrednog zemljišta)
- potvrdu o registraciji poljoprivrednog gospodarstva
- potvrdu mjerodavnoga tijela o izmirenosti obveza na temelju javnih prihoda
- predračun predmeta kreditiranja

Stručna služba po podnesenim zahtjevima i kompletnoj dokumentaciji podnosi prijedlog Upravnom odboru Fonda za dodjelu kredita

4. UVJETI KREDITIRANJA

- gornji limit zahtijevanih sredstava je 1.000 000,00 (milijundinara)
- rok otplate kredita je 4 (četiri) godine
- kamatna stopa 2% na godišnjoj razini
- vlastito učešće 10%
- primjena valutne klauzule
- razdoblje mirovanja otplate kredita (grejs razdoblje) je 12 (dvanaest) mjeseci uz obračun interkalarne kamate od 1,5%
- anuiteti za povrat odobrenih sredstava obračunavaju se i plaćaju kvartalno

Instrument osiguravanja povrata plasiranih sredstava je **HIPOTEKA I. REDA** odnosno založna izjava na nekretninu u korist Fonda. Trošak konstituiranja hipoteke snosi Fond u trenutku odobravanja i puštanja kredita u tečaj, ali ih pripisuje glavnici te ih korisnik kredita otplaćuje pod istim uvjetima pod kojima mu je odobren kredit.

Natječaj »Fonda za razvitak poljoprivrede Grada Subotica« otvoren je do **15. prosinca 2008. godine.**

Plasirana sredstva Fonda za razvitak poljoprivrede Grada Subotica koriste se isključivo na temelju predračuna i upućuju se na tekući račun dobavljača.

Kompletna natječajna dokumentacija se podnosi na adresu Subotica, Trg slobode 1, s naznakom »Fond za razvitak poljoprivrede Grada Subotica« ili osobno u »Gradskom uslužnom centru« na prizemlju Stare Gradske kuće (šalter 4).

Nepotpuni i nepravodobni zahtjevi neće biti razmatrani. Sve dodatne informacije dostupne su u uredu br. 200 na II. katu (Milan Radak).

Odluka Upravnog odbora o dodjeli srednjoročnih kredita je konačna.

UPRAVNI ODBOR FONDA
ZA RAZVITAK POLJOPRIVREDE GRADA SUBOTICA

AIDS – bolest sadašnjice

Piše: dr. Marija Mandić

Predstojećeg vikenda, točnije 1. prosinca, na cijeloj kugli zemaljskoj bit će obilježen Svjetski dan borbe protiv AIDS-a, od kojeg diljem našeg planeta boluje više od deset milijuna ljudi. Crvena vrpca je globalni simbol solidarnosti s HIV pozitivnim i osobama sa sindromom stečene imunodeficijencije.

Smatra se da je uzročnik AIDS-a ljudski virus imunodeficijencije HIV, koji oštećuje sposobnost organizma da proizvodi obrambena bijela krvna zrnca zbog čega organizam nije u stanju obraniti se od bakterija ili virusa koji ga napadaju. Statistika vezana za ovu bolest je doista poražavajuća. Do 1996. godine u svijetu je otprilike 22,6 milijuna ljudi bilo HIV pozitivno, od toga 21,8 milijuna odraslih i oko 830.000 djece. Danas je u svijetu zaraženo više od 36 milijuna ljudi (prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, ova brojka je prešla 39 milijuna zaraženih), od čega 50 posto djece i mladih. Što se tiče zemljopisne rasprostranjenosti, najviše oboljelih i zaraženih živi u Africi. Već 2005. godine u podsaharskoj Africi više od 26 milijuna ljudi živi s virusom.

Sindrom stečenog nedostatka imuniteta - AIDS nije po definiciji jedna bolest. Radi se zapravo o tome da teško oštećeni imunološki sustav čini oboljeloga od AIDS-a vrlo osjetljivim na mnoštvo infek-

cija i bolesti. Za ovu bolest se u hrvatskom jeziku ponekad koristi riječ kopnica, ali je mnogo poznatija engleskim nazivom AIDS (eng. – Acquired Immunodeficiency Syndrome), ili pod francuskim nazivom SIDA. Međutim, biti HIV pozitivan nije isto što i imati AIDS. Mnogi ljudi zaraženi virusom HIV-a ne obolijevaju godinama, ali mogu prenositi virus. Vremenom HIV narušava imunitet, čineći tijelo osjetljivijim na razne bolesti. Osobi zaraženoj HIV-om postavlja se dijagnoza AIDS-a tijekom posljednje faze infekcije tim virusom (javlja se otprilike 10-11 godina nakon početne infekcije), kad se uočava sve više simptoma i tek tada infekcija može dobiti naziv AIDS.

AIDS, dotad nepoznata bolest, otkrivena je kod pet mladih homoseksualaca iz Los Angelesa godine 1981. i nitko nije slutio da će ta bolest postati prava »kuga 20. stoljeća«. U početku je smatrana bolešću homoseksualaca te je trebalo nekoliko godina da se dokaže suprotno, sve dok nisu počela obolijevati djeca i žene. Ova bolest, odnosno virus HIV-a koji je izaziva, najčešće se prenosi seksualnim činom, miješanjem nekih od tjelesnih izlučevina oboljeloga s onima zdravog čovjeka (sjemena tekućina, krv), s majke na dijete (u trudnoći) ili drugim dijelovima organizma u kojima je koncentracija ovog virusa velika. Može se

zaraziti i korištenjem iste igle kao i prethodno zaraženi, zatim transfuzijom, a kroz posteljicu zaražena majka prenosi bolest i na dijete. Zaražena majka može dijete zaraziti i dojenjem. Bitno je svakako spomenuti kako se virus HIV-a ne prenosi društvenim događanjima u svakodnevnom životu poput zajedničkog objeda, druženja, grljenja, ljubljenja, korištenjem istoga posuda i pribora za jelo. Također se ne prenosi putem kukaca (npr. komaraca), slinom ili znojem, jer virusa HIV-a u takvim tekućinama nema u dovoljnim količinama da bi došlo do zaraze. Virus HIV-a ne prenosi se sjedenjem u istoj prostoriji i razgovorom s oboljelim od ove bolesti.

S obzirom da je ovo opaka i neizlječiva bolest, svoj život i navike moramo usmjeriti na sprječavanje mogućnosti zaraze HIV-om i

izbegavanjem tzv. rizičnih kontakata. Ukoliko mislite da imate ili sumnjate da ste od nekoga dobili AIDS, hitno potražite liječničku pomoć. Tada će se prije svega uraditi testovi na AIDS, koje može uraditi i svaka osoba, a testiranje je u pravilu anonimno.

Poštovani čitatelji,

U želji unapređivanja medicinske strane u našem tjedniku, možete slati svoja pitanja na koja će odgovarati naši liječnici-suradnici.

Pisma možete slati poštom na adresu redakcije ili mailom na:

hrvatskarijec@tippnet.rs

Pijani zec i riža

potrebno:

zečje meso, češnjak, mrkva, peršin, jabuka ili dunja, poriluk, ulje, bijelo vino, sol, vegeta, riža.

Zečje meso izrezati na komade i posoliti po okusu, te redati u dublju tepsiju, naliti malo vode i malo ulja, te staviti češnjak, nekoliko čenova, ili ga ako volite isitniti i posuti po mesu, na kolutiće izrezati mrkvu, peršin i poriluk, te posuti po mesu i pokraj mesa. Jabuku ili dunju izrezati na kriške te staviti pokraj mesa. Sve zaliti s 1,5 dl vina i peći 1,5 sat.

U među vremenu skuhati rižu u slanoj vodi, te kada je meso gotovo, rižu prelići sa sokom i povrćem koje se kuhalo – peklo uz zeca.

Uz ovo jelo predlažemo i čašu bijelog vina.

Savjet: Sve ovo možete uraditi tako da vrećicu za pečenje stavite u tepsiju, te poredate kako je već spomenuto. Meso će biti sočnije, a tepsija će ostati čista.

U iščekivanju blagdana

Dragi moji mali i veliki prijatelji nadam se da ste svi dobro i da niste zanemarili školu i školske obveze. Prije svega, trebalo bi malo i učiti, uraditi domaću zadaću, jer, vjerovali ili ne, ali za mjesec dana je kraj prvog polugodišta, te će slobodnog vremena biti i na pretek.

No, oni koji su raspoloženi i kojima nije problem ustati, te oni koji žele napraviti i neku žrtvicu moći će ići na zornice, jer u nedjelju počinje advent. Advent ili došašće je vrijeme pripreme za Isusov dolazak, vrijeme kad bi trebali biti bolji nego inače, kada bi trebali imati strpljenja za ljude oko sebe. Pokušajte pripaziti na svoje ponašanje, na to kako se ponašate prema svojim prijateljima i prema starijima.

Ujedno, približavaju nam se i blagdani, kao što su – Sveti Nikola, Materice, Oce, Božić i Nova godina. Vjerujem kako svi dobro znate kada se obilježava blagdan Sveti Nikola i da ste već napisali pisamce za sv. Nikolu, a ako niste – još uvijek nije kasno. Pisamce možete staviti u prozor, a trebate biti dobri kako bi sv. Nikola donio ono što ste zaželjeli. Nemojte zaboraviti da ovaj svetac dolazi samo kod dobre djece.

Evo, u ovome broju »Hrvatske riječi« donosimo vam kako možete napraviti čizmice sv. Nikole i njima ukrasiti svoju sobu, prozor ili vrata – što god želite.

Potrebno vam je:

hamer papir – crveni
oho ljepilo
škare
crni flomaster
vata
šablon čizmice
igla i konac

Na hamer papir nacrtate (uz pomoć šablona) nekoliko čizmica.

Izrežete ih.

Uokvirite crnim flomasterom i potpeticu – đon obojite crnom bojom.

Na gornji dio čizmice oho ljepilom zalijepite vatu i ostavite da se osuši.

Za sljedeći postupak će vam trebati pomoć – ili budite jako oprezni, kako se ne bi uboli. Običan bijeli konac duplo uvucite u iglu i njime ušijte sve čizmice, ali tako da ih možete pomaknuti.

Po želji ukasite sobu!

Uređuje: Željka Vukov

Blagdani koji nas očekuju u prosincu

6. prosinca – Sveti Nikola

8. prosinca – Bezgrešno začće Blažene Djevice Marije

13. prosinca – Lucija, Svjetlana, Jasna

14. prosinca – Materice

21. prosinca – Oce

24. prosinca – Badnji dan

25. prosinca – BOŽIĆ

26. prosinca – Sveti Stjepan

27. prosinca – Sveti Ivan

28. prosinca – Sveta obitelj, Nevina dječica, Nevenka

29. prosinca – Sveti Toma

31. prosinca – Silvester, Silvije

1. siječnja – Nova godina

Cvjećarnica »Krin«

Adventski vijenci

Cvjećarnica »Krin« je s radom započela prije dvadeset godina kada je u Subotici bila sedma otvorena cvjećarnica, dok danas, kako nam je rekla vlasnica ove cvjećarnice *Marija Čović*, u Subotici ima oko 60 prodavaonica cvijeća.

Ono što je svih ovih godina posebno za ovu cvjećarnicu, jest njihov stil i način rada. Uvijek su se trudili i radili nešto novo i unikatno. Često bi išli ispred svih drugih i pravili umjetnička djela od cvijeća. Za ovaj posao je prije svega potrebno strpljenja, mašte i ljubavi.

»U našem gradu postoji kultura cvijeća i darivanja cvijeća, ali financije nam često ne dopuštaju naše želje. U odnosu na prije petnaest godina, prodaja cvijeća je mnogo slabija. Nama je uvijek bio cilj raditi nešto što nigdje nema i doista smo se uvijek trudili da tako i bude, da izgradimo naš stil rada«, rekla je vlasnica Čović.

U cvjećarnici Krin mogu se pronaći cvjetni aranžmani od rođenja pa do smrti, za sve prigode i prave sve što mušterija zaželi.

Ranijih se godina adventski vijenci nisu koristili, to je počelo biti interesantno posljednjih nekoliko godina i polako živjeti u narodu. »Kako se mnoge stvari moderniziraju, mislim da se više poštuju i cijene običaji Crkve i vjere. Adventski vijenci nisu samo u obliku vijenca (kruga), nego se moderniziraju i prave

u raznim oblicima, na drugačijim podlogama i na razne načine.

Smisao vijenca ostaje isti. Četiri svijeće predstavljaju četiri nedjelje adventa, koje se pale svake nedjelje po jedna, s time da svijeća koja obilježava prethodnu nedjelju i dalje gori. U tom je bit adventskog vijenca, osvijetliti put Isusu. Sada se na adventske vijence dodaju jelke, zelenilo, mašne, razni detalji, svijeće koje su različitih boja i veličina, a mogu biti i istih dimenzija. Kada su u pitanju različite dimenzije svijeća one se koriste radi toga što svijeća koja je prva upaljena treba izdržati i trajati sve do Božića. Prije se koristila isključivo ljubičasta boja, koja se i sada koristi u Crkvi. U domovima se koriste svijeće i aranžmani prema unutarnjem uređenju, po ukusu i želji. Aktualni su aranžmani s materijalima koji su dugotrajni, koji ostaju svježeg izgleda tijekom cijelog adventa i koji se mogu koristiti više godina, samo je potrebno promijeniti svijeće.

Isto tako radimo na tanjurima i posudama koje se mogu više godina koristiti, koji odgovaraju i zbog financijske krize. Možda sada u jednom momentu treba više izdvojiti, ali će im biti i duži vijek. U našoj se cvjećarnici nude ovakvi gotovi adventski vijenci koji se nalaze na nekom dekorativnom tanjuriću ili posudi koja se može i kasnije iskoristiti, a ujedno i čuva stolnjak ili mjesto gdje stoji. Uvijek može doći do nepažnje te da svijeća curi po stolu ili stol-

njaku i tako oštetiti mjesto gdje je postavljena. Na taj način je praktično praviti adventske aranžmane u ovim posudama«, pojasnila je uposlenica *Marica Skenderović*.

Mnogi uzimaju razne adventske ikebane, te ih kasnije preurede i odmah imaju i božićni aranžman. Predstojeći blagdani su uvijek prikladni za ovakve ikebane, jer već mali detalji nas mogu oraspoložiti i učiniti naš dom ugodnim i toplijim.

Ž. V.

Vlasnica cvjećarnice:
Marija Čović

Marica Skenderović

Iako je, dolaskom hladnijeg vremena, još jedna moto sezona »arhivirana« u sjećanju brojnih provezenih vožnji, motoristi su i tijekom zime aktivni oko svojih brzih ljubimaca. Vožnje je znatno manje, osim ako ne dođe serija ljepših i toplijih dana, no razgovora oko motorkotača nikad ne nedostaje. Jedan takav vodili smo nedavno s *Markom Kopunovićem*, motoristom i mehaničarem iz Subotice.

Koji je bio Vaš prvi motorkotač?

Bilo je to još danas davne 1981. godine, u mojoj trinaestoj godini, kada sam počeo voziti svoj prvi motocikl. Bio je to »Tomosov« model APN, na kojemu sam učio prve tajne vještine vožnje na dva kotača. Poslije završetka osnovne škole dobio sam svoj prvi, također »Tomosov« model Automatic, koje sam potom godinama usporedo vozio s velikim motorkotačima.

A kada je uslijedio vozački debi na »velikom« motorkotaču?

Sa šesnaest godina sjeo sam na prvi »pravi« veliki stroj, Kawasaki GPZ 500 i otišao na probnu vožnju do Palića i natrag.

Kakav je bio osjećaj »velike promjene«?

To je bilo nešto posve drugo od dotadašnjih iskustava u vožnji. Čist preporod u svakom pogledu, počevši od osjećaja do brzine. Od tog trenutka, tj. vožnje, započinje moja dugogodišnja povezanost s moto svijetom.

Što je odlučilo dugogodišnju neraskidivu povezanost s brzim dvokotačnim strojevima?

Teško je to reći u klasičnom odgovoru, ali recimo kako je to izravan kontakt s vjetrom i brzina oslobođenog pokreta. Osjećaj slobode u vožnji dominantan je razlog ove neraskidive sveze.

Kako biste formulirali realan osjećaj straha koji se jednostavno mora javiti pri velikoj brzini?

Motoristi se dijele na dvije kategorije glede osjećanja straha. Na one koji ga imaju i one koji će ga tek imati. Ili, još preciznije, na vozače koji su pali s motorkotača i one koji će tek pasti. Nakon toga strah postaje realna stvarnost, kao i osjećaj koji ostaje zauvijek.

Pojasnite nam osjećaj velike brzine?

Trebalo bi sjesti na motorkotač pa doživjeti, no osjećaj je zbilja specifičan. Vidokrug je posve

Marko Kopunović, motorist

Izravan kontakt s vjetrom

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Ipak, nikad se ne smije zaboraviti kako se gas ne daje iz zgloba, nego iz glave

sužen, a primjerice tijekom jednog seminara na Grobniku (moto staza pokraj Rijeke op. a.) liječnik koji je imao rad na ovu temu spomenuo je jedan zastrašujući detalj. Srce ne može ispumpati toliko krvi koliko mozak može prihvatiti, a pri brzini od 150 km/h razlikuju se samo dvije boje. Siva i zelena.

Na kojim ste sve trkaćim stazama vozili proteklih godina?

Vožnja na specijaliziranim moto stazama poseban je osjećaj iako se na njima ne mogu, zbog specifičnih uvjeta i konfiguracije, postizati i maksimalne brzine. Vozio sam na nekoliko staza u Mađarskoj (Hungaroring, Pannonia ring), Hrvatskoj (Grobnik), Češkoj (Brno) i Austriji (Zeltweg).

Uz vožnju, godinama ste i profesionalno angažirani u mehaničarskim poslovima pripreme i popravka motorkotača.

Prvi radni mehaničarski angažman imao sam još 1991. godine u Austriji, kao dio tima *Petera Samsona*, tadašnjeg austrijskog prvaka koji vozio model Suzukija u klasi 750 kubičnih centimetara. Zadaća mehaničara je stalna skrb o motorkotaču, kontrola svih tehničkih pojedinosti u svezi s potpunom ispravnosću i pripremom za utrku. **Koliko traje klasična priprema motorkotača, a što je sve potrebno za jednu moto utrku?**

Ovisi o stanju motocikla, ali sama priprema ponekad zna i dugo trajati s obzirom da su u pitanju strojevi na kojima je dopušteno sve raditi. Primjerice, radi se tzv. »friziranje« svih dijelova, od glave do svega ostalog. U biti, prava i temeljna priprema zna uzeti i stotinjak aktivnih radnih sati. Što se tiče pripreme za pojedinačnu moto utrku, ukoliko je sa strojem sve u

redu tj. nije bilo većih oštećenja i padova, onda je dovoljno desetak sati pripreme.

Koji motorkotač danas vozite?

Trenutačno imam Suzuki model u enduro verziji. U pitanju je vrsta motorkotača koja se vozi i po nepristupačnijim terenima, a pruža mogućnost drugačijeg užitka u vožnji.

Postoji li mogućnost da jednog dana i Subotica dobije neku stazu za utrke?

Ima nagovještaja kako bi se i to moglo dogoditi u nekoj bližoj budućnosti s obzirom da već godinama postoji želja za specijaliziranom stazom na kojoj bi brojni subotički motoristi mogli nesmetano vježbati i uživati u vožnji. Ovako se uvijek moramo voziti na nekim sporednim i obilaznim prometnicama, koje i nisu prilagođene za veće brzine.

Što bi bio Vaš savjet mladim vozačima?

Ponajprije, da uvijek nose zaštitnu kacigu, jer do većine ozbiljnih ozljeda dolazi ukoliko vozači i suvozači na glavi nemaju najvažniji zaštitni rekvizit. Potrebno je steći i određenu vozačku vještinu i rutinu prije »sjedanja« na veliki motorkotač. Također, nikada ne smiju zaboraviti kako se gas ne daje iz zgloba, nego iz glave.

Madam Butterfly

Fotografija nije iz Japana, već iz Rijeke, u kojoj je prošloga tjedna praižvedena glasovita Puccinijeva opera »Madam Butterfly« u aranžmanu redateljice Dore Ruždjak Podolski. Opera je postavljena u čast 150. godišnjice rođenja velikog talijanskog kompozitora, a naslovnu rolu pjevala je kineska sopranistica Hui He.

Skulptura iz Drave

Kamena skulptura antičkog atleta izvučena je iz rijeke Drave kod Osijeka, na mjestu nekadašnjih ostataka kamenog mosta cara

Hadrijana iz II. stoljeća. Ovo značajno otkriće predstavlja prvu arheološku skulpturu pronađenu i izvađenu iz neke rijeke u Hrvatskoj.

Severina u Beogradu

Najveća hrvatska pop zvijezda Severina promovirala je u beogradskom klubu »Magacin« svoj novi album »Zdravo Marijo«. Glazbenu prezentaciju pratili su trube i tamburice, a zatim je uslijedila neizbježna fešta svojstvena ovakvim promotivnim prigrudama. Veliki udio u realizaciji ovog glazbenog uradka pripada Goranu Bregoviću, nekadašnjem lideru legendarnog »Bijelog dugmetak«.

U NEKOLIKO REDAKA

Ručak ili večera

Europsko radno vrijeme kojemu su se već priklonile brojne tvrtke, uz znatno kasniji dolazak doma nakon svakodnevnih radnih obveza, donijelo je i jednu novinu glede prehrane. Ako se radi, primjerice do 17 h (a bude to i nešto kasnije), uključujući i potrebno vrijeme stizanja do stana ili kuće (osobito oni koji plus stanuju na većoj udaljenosti od radnog mjesta), a tijekom radnog vremena niste imali redoviti topli obrok (ručak), onda navečer (jer osobito zimi je dan znatno kraći) postoji problem. Je li taj kuhani, topli, obrok ručak ili večera?

FOTO KUTAK

Pokretni pješački prelazi

ŠALJIVI KUTAK

* Ivica se vraća iz škole i već s vrata viče:

- Imam dvije vijesti: jedna je dobra, druga je loša!
- Reci nam prvo onu dobru! - reče mama.
- Prošao sam s pet!
- A sad reci onu lošu...
- To je laž.

* Dva pijanca razgovaraju u kafiću i jedan kaže drugome:

- Prijatelju, u mojoj čaši više nema vina. Ti imaš još cijelu bocu. Možeš li mi malo uliti u čašu?
  - Ne mogu zato jer je polovica vina od mog oca.
  - Pa jednostavno. Daj mi svoj dio.
  - Dao bih ti, ali gornji dio vina je tatin, a donji je moj!
- Ali ovaj je i dalje bio uporan, izvadio je slamku iz džepa i rekao:
- Evo, sada ću piti tvoj dio!
  - Ah, ne da tata preko svog...

* Dvije rode vire kroz prozor spavaće sobe:

- Vidiš ti to, a poslije će nas optužiti za dijete!

* Koja je sličnost između punice i daljinskog upravljača?

- Uvijek su na neočekivanom mjestu.

Međupćinska liga Sombora Borba za ostanak

NK Dinamo iz Sonte i NK Dunav iz Bačkog Monoštora bore se u ovoj sezoni za ostanak u Međupćinskoj nogometnoj ligi Sombora. Dinamo je uvjerljivo posljednji, petnaesti, sa samo 4 osvojena boda iz 12 odigranih susreta, dok se momčad iz Monoštora trenutno nalazi na 11. mjestu s 10 bodova.

Priznanje u HNS-u

Kuntiće na čelu Autohtonih Hrvata

Predsjednik DSHV-a i saborski zastupnik Petar Kuntić izabran je jednoglasnom odlukom za predsjednika Autohtonih Hrvata pri Hrvatskom nogometnom savezu, a za njegova zamjenika Mato Kliković iz Austrije. Prva zadaća na ovoj odgovornoj dužnosti bit će organiziranje sljedećeg Europskog nogometnog prvenstva autohtonih hrvatskih manjina.

Kvalifikacije za SP

Subotica domaćin

Srpnja sljedeće godine Subotica će, uz Niš, biti domaćinom kvalifikacija za sljedeće Svjetsko prvenstvo odbojkašica. Nakon radnog posjeta predsjednika Odbojkaškog saveza Aleksandra Boričića, gradsko je čelništvo odlučilo prihvatiti ukazanu počast i organizirati dio kvalifikacijskog turnira na kojemu sudjeluje i ženska reprezentacija Srbije.

Nogomet

Pobjeda Bačke, poraz Spartaka

Nogometaši Bačke nastavljaju s pobjedama u Vojvodanskoj ligi, a nova pobjeda (3-0) izborna je na gostovanju kod momčadi Panonije iz Duboke. Spartak Zlatibor voda je doživjela novi poraz na gostovanju u Gornjem Milanovcu (1-2) od momčadi Metalca. U posljednjem ligaškom kolu, u subotu 29. studenoga, u Suboticu dolazi momčad Smedereva, lider Prve lige.

Smjena trenera

Vlak umjesto Ivankovića

Zagrebački Dinamo ponovno je smijenio trenera (po 14. put otkako je Zdravko Mamić izvršni dopredsjednik), a do kraja jesenske sezone momčad će voditi Marijan Vlak. S prethodnim šefom stručnog štaba Brankom Ivankovićem sporazumno je raskinut ugovor.

Ždrijeb Lige prvaka

Zagreb CO u skupini 2

U nastavku Lige prvaka, nakon SP u Hrvatskoj 2009. godine, rukometaši Zagreba CO igrat će u skupini 2 skupa s momčadima Chambéryja (Francuska) i Celja (Slovenija), te Neckar Lowena (Njemačka). Prve dvije momčadi izborit će plasman u četvrtfinale.

Sport razvija zajedništvo

Finale Kupa

Subotica je ponovno bila domaćinom

Piše: Dražen Prčić

tolerancije 2008

završnog natjecanja školskih momčadi iz cijele Vojvodine

Tijekom prošloga vikenda (22. i 23. studenoga) u subotičkoj je dvorani sportova održano završno, finalno natjecanje ovogodišnjeg izdanja Kupa tolerancije, sportskoga nadmetanja učenika osnovnih i srednjih škola Vojvodine. Četvrtu godinu uzastopno i kontinuirano realizira se ovaj lijep i nadasve značajan pokrajinski projekt za razvoj multikulturalnosti i multietičnosti. Subotica je, već tradicionalno, bila domaćinom velikoga finala u koje su plasman osigurale najbolje školske momčadi s prethodno organiziranih natjecanja u drugim vojvodanskim gradovima. Najbolje momčadi nagrađene su prigodnim trofejima i nagradama, ali je zasigurno najveća vrijednost ovosezonskog finala Kupa tolerancije bila u dvodnevnom druženju s vršnjacima iz cijele Vojvodine. Kao svojevrsnu predgru sportskim nadmetanjima u košarci i odbojci, koja su se odigravala na terenima dvorane sportova, također po ustaljenoj tradiciji, odigran je košarkaški susret između predstavnika pokrajinske i gradske vlasti. Ovoga puta bolji su bili subotički političari, svladavši pokrajinsku momčad rezultatom 15-12, ali tek nakon razigravanja u dodatnom produžetku. U sklopu natjecateljskog dijela, tijekom proteklih mjeseci školarci osnovnih i srednjih škola natjecali su se u sljedećim sportovima, a nakon finalnih duela poznati su i svi pobjednici Kupa tolerancije za 2008. godinu.

Mali nogomet:

1. OŠ »Veljko Dugojević« – Ruma
2. OŠ »Žarko Zrenjanin« – Zrenjanin
3. OŠ »Marko Stojanović« – Vračev Gaj

Stolni tenis:

1. OŠ »Čaki Lajoš« – Bačka Topola
2. OŠ »Žarko Zrenjanin« – Skorenovac
3. OŠ »Milica Stojadinović – Srpkinja« – Vrdnik

Košarka (muški)

1. SŠ »Svetožar Miletić« – Novi Sad
2. Gimnazija »Svetožar Marković« – Subotica
3. Zrenjaninska gimnazija

Košarka (djevojke)

1. Gimnazija i Ekonomska škola – Kovin
2. Gimnazija »Svetožar Marković« – Subotica
3. Gimnazija Bečej

Odbojka (muški i djevojke skupa)

1. SŠ »Svetožar Miletić« – Novi Sad
2. Ekonomska trgovačka škola – Pančevo
3. Medicinska škola »Draginja Nikšić« – Srijemska Mitrovica

Svoje viđenje značaja Kupa tolerancije u kraćim izjavama za naš tjednik iznijeli su i dužnosnici koji su neposredno bili uključeni u njegovu realizaciju.

Tamás Korhecz,

pokrajinski tajnik za upravu, propise i nacionalne manjine

Još jedno izdanje Kupa tolerancije potvrđuje kako je Vojvodina i danas multietična i multinacionalna, a također znači i da je politička vlast ostala nepromijenjena na kursu razvijanja i očuvanja multikulturalnog bogatstva. Osobito je značajno, u vremenu europskih integracija, ustrajati na njegovanju multietične svijesti kod mladih ljudi. Ono što obećava i daje snagu da ustrajemo i dalje na ovakvim projektima je činjenica i saznanje kako sve više mladih ljudi ima želju izravno sudjelovati.

Modest Dulić, pokrajinski tajnik za sport i mladež

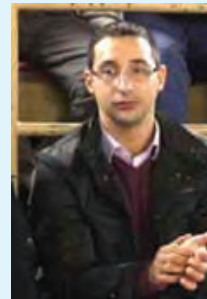
Cijeli je projekt zamišljen, nizom sportskih, kulturnih i edukacijskih manifestacija, ukazati na vrijednost različitosti, a ne kao problem koji treba rješavati nego kao značajan kapacitet i komparacijsku vrijednost

Vojvodine. Sport je idealan kao najbolji most suradnje, fenomen koji ne poznaje granice i iznimno je značajan u povezivanju mladih osoba na našim prostorima.

Saša Vučinić, gradonačelnik Subotice

Izbor Subotice za grad domaćin finala Kupa tolerancije je prepoznavanje duha tolerancije koji u ovom gradu živi i predstavlja kontinuirani način našeg života. Ovo je lijepa prilika da se mladi ljudi iz svih krajeva Vojvodine okupe u našem gradu i ponesu lijepe uspomene saznajući i prepoznavajući vrijednosti tolerancije i međunarodnog uvažavanja, bez obzira na razlike. Subotica je ponovno dokazala da su u ovom gradu vrednoća i ljudske vrijednosti uvijek bili ispred nacionalnih, vjerskih i bilo kojih drugih pripadnosti, a samim time i različitost.

Svjetla Stare dame

U povodu 100 godina od početka gradnje Gradske kuće i njenog proglašenja za jedno od sedam graditeljskih čuda Srbije, 20. je studenoga održan program pod nazivom »Javni sat povijesti Gradska kuća – subotičko čudo«.

Gradska kuća u Subotici svojom veličinom i ljepotom nadrašta sve što je u ovom gradu. Ona je najmarkantniji primjer secesije, visoka je 76 m; dugačka 105,8 m; široka 55,56 m, prostrana 5838 m četvornih, s 16.000 m² korisne površine. Izgradnja Gradske kuće počela je 1908. godine po projektu peštanskih arhitekata *Marcela Komora* i *Dežea Jakaba* u izvedbi stotine najboljih majstora tadašnje Ugarske.

Spomenikom kulture Gradska kuća je proglašena 14. ožujka 1967., a odlukom Skupštine Srbije 3. prosinca 1991. godine dobila je status spomenika od iznimnog značaja.

Na ovome dekorativnom osvjetljenju radilo se oko 2 mjeseca, a u osvjetljenje je ugrađeno 565 žarulja.

Ž. Vukov

Antal Biacsi, ravnatelj Radio Subotice

Obilježavanje 40. obljetnice rada

U radijskom programu radno, a svečano – sjednicom UO i prigodnim koktelom u Gradskoj kući

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Danas, u petak 28. studenoga, Radio Subotica proslavlja 40 godina postojanja u eteru sjevernobačke regije. Istina, uskraćivanjem snažnije frekvencije, ova se radijska postaja, koja svakodnevno emitira programe na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku, sada može slušati samo na lokalnom dometu, ali i dalje predstavlja važan medijski činitelj opće informiranosti najvećeg grada u ovom dijelu države. Četiri desetljeća u službi svojih slušatelja obljetnica je vrijedna pažnje i povod za razgovor s ravnateljem Radio Subotice *Antalom Biacsiem*.

U kakvom ozračju Radio Subotica dočekuje proslavu svoje respektabilne 40. obljetnice postojanja?

Odgovarajući na ovo pitanje iskoristio bih izjavu novog direktora UO Radio Subotice, *Tonija*

Bedalova, koju sam pročitao u novinama, u kojoj on govori o »vrlo smušenim vremenima« kroz koje je Radio Subotica prolazila tijekom odlučivanja o pitanjima u svezi s daljnjom sudbinom ove medijske kuće, nastojanjima lokalne samouprave da se ona i dalje održi. Ponosni smo na našu 40. obljetnicu postojanja, ali iako to u radnom vijeku označava vrijeme »odlaska u mirovinu«, smatram kako Radio Subotica može još mnogo toga pružiti svojim slušateljima, jer zahvaljujući koncipiranju svoga programa ona je uspjela predstavljati svakodnevnu potrebu kod svoje višegodišnje publike.

Na koji se način planira obilježiti jubilej?

Četiri decenija naše radijske kuće prvo ćemo proslavljati radno, kroz naše programe na svim jezicima, u vidu brojnih arhivskih zapisa o godinama koje su ostale za nama. Na sam

dan, 28. studenoga, organizirat ćemo svečanu sjednicu Upravnog odbora u Velikoj vijećnici Gradske kuće, uz prigodan kulturno-umjetnički program, a potom slijedi prigodan koktel za sve uzvanike.

U kojoj je mjeri Radio Subotica svojevrsno »zrcalo« multietničkog grada u kojemu djeluje svih proteklih decenija?

Svih godina svoga postojanja Radio Subotica je važila za pravi primjer multietničke ustanove, imajući samostalne redakcije na svim trima priznatim jezicima, koje svakodnevno emitiraju svoje programe. Upravo smo zahvaljujući toj svojoj jezičnoj svestranosti i jedinstveni u odnosu na druge medije koji djeluju na ovim prostorima, a samostalna programsko-uređivačka politika redakcija na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku čine veliko bogatstvo u jedinstvenom komunikacijskom sustavu.

Kakav je današnji eterski domet radijskog programa koji se svakodnevno emitira?

Nažalost, prilikom odlučivanja o dodjeli regionalnih frekvencija Radio Subotica je izgubila mogućnost emitiranja svog programa izvan lokalnih razmjera, tako da je aktualna čujnost na našoj frekvenciji 104,4 Mhz prilično umanjena. Sadašnji predajnik se nalazi na zgradi Otvorenog sveučilišta, a umjesto nekadašnje snage od 1 kilovata sada radi na svega 300 vati, dok visina nije više 135 metara nego svega 50. Cjelodnevni program na mađarskom jeziku emitiramo uslužno, na frekvenciji 89,6 Mhz Radio Novog Sada, namijenjenoj emitiranju programa za nacionalne manjine. U takvim uvjetima imamo cjelodnevne programe na srpskom i mađarskom jeziku, na dvjema frekvencijama, te nekoliko sati programa na hrvatskom jeziku.

Ljiljana Dulić, urednica redakcije na hrvatskom jeziku

»Svakodnevno radimo i emitiramo program na hrvatskom jeziku, kao zasebna redakcija s pet stalno uposlenih djelatnika i nekoliko stalnih hororanih suradnika, u sklopu Radio Subotice, ali skupa s medijskom kućom pri kojoj djelujemo ostaje nam zajednička neizvjesnost glede daljnje budućnosti opstanka ovoga gradskoga medija. Iako imamo poprilično nezgodan termin emitiranja našeg programa, ipak smo zadovoljni

što smo uspjeli dobiti dodatani sat od 18 sati navečer i na taj način, barem malo, ući u klasičnu dnevnu programsku shemu. No, najveća pozitivna novina u svezi s emitiranjem radijskog programa na hrvatskom jeziku, je okolnost da ćemo, kada se svi programi ostalih redakcija budu emitirali na jednoj, zajedničkoj frekvenciji, participirati u budućem višeznačnom jutarnjem programu, koji je objektivno i najslušaniji radij-

ski termin. Nažalost, gubitkom regionalne frekvencije, naš program nisu u mogućnosti slušati stanovnici prigradskih mjesta u kojima pretežno obitava hrvatski živalj, poput recimo Đurđina i Tavankuta. Što se tiče naše predstojeće obljetnice od deset godina postojanja uredništva na hrvatskom jeziku, ona će biti adekvatno obilježena koncem sljedećeg mjeseca, točnije na sam dan svoga osnutka 21. prosinca«.

**PETAK
28.11.2008.**

05.55 - Trenutak spoznaje
07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
07.05 - Vijesti
07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
07.35 - Vijesti
07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
09.10 - Sve će biti dobro
10.00 - Vijesti
10.15 - La vie reveé des rats, dokumentarni film
11.10 - Oprah show
12.00 - Dnevnik
12.35 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Dan za danom, emisija
14.30 - Vijesti
14.45 - Glas domovine
15.10 - Znanstvena petica
15.40 - Drugo mišljenje
16.15 - Hrvatska uživo - Vijesti
16.20 - Hrvatska uživo
17.55 - Iza ekrana
18.35 - Sve će biti dobro
19.30 - Dnevnik
20.15 - High School Musical 2., američki film
22.05 - Dokumentarna emisija
23.00 - Lica nacije
23.50 - Poslovne vijesti
00.00 - Dnevnik 3
00.25 - Dosjei X (2.), serija
01.10 - Filmski maraton: Namještajka, film
02.40 - Filmski maraton: Rize, američki film
04.15 - Oprah show
05.00 - Opijeni ljubavlju
05.45 - Skica za portret

07.00 - Pingu, crtani film
07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
07.30 - I to je to, crtani film
07.40 - Oban, crtana serija
08.05 - Na kraju ulice
08.20 - Čarobna ploča (učimo engleski)
08.35 - Učilica
08.50 - Moji su roditelji izvanzemaljci, serija
09.15 - Beverly Hills 6., serija
10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
13.45 - Slikovnica
14.15 - Dokutka - Miroslav Mikuljan: LJubav na kušnji, dok. film
14.45 - Prijatelji 10., serija
15.10 - Dragi John 2., humoristična serija
15.40 - Crveni patuljak 7., humoristična serija
16.10 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija

17.00 - Obični ljudi, TV serija
17.50 - Županijske panorame
18.15 - Vijesti na Drugom
18.35 - Drugi red partera, emisija o kazalištu
19.20 - Veliki odmor: Glazbeceda
19.35 - Veliki odmor - tema
19.50 - Janko Stržić, crtani film
20.10 - Bez komentara
20.45 - Vijesti na Drugom
21.05 - Eureka 2., serija
22.00 - Umorstva u Midsomeru 11., mini-serija
23.35 - Nabrijani, serija
00.20 - Transfer
00.55 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
01.40 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
02.25 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
03.10 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
03.55 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija

05:40 Ružna ljepotica, serija
06:30 Čarobnjaci
06:55 Power rangers, serija
07:20 Tomica i prijatelji
07:45 Graditelj Bob
08:00 Pocoyo, crtana serija
08:30 Nova lova, TV igra
10:30 Kralj Queensa, serija
11:00 Zakon ljubavi, serija
12:00 Čuvar pravde, serija
13:00 Vijesti
13:15 Nikita, serija
14:15 Inspektor Rex, serija
15:15 Ne umri muški, film
17:00 Vijesti
17:15 Operacija Trijumf, reality show
18:10 Zakon ljubavi, serija
19:15 Dnevnik Nove TV
20:00 Moj tata je bolji od tvog tate, obiteljski show
21:20 Casper, igrani film
23:15 Vijesti
23:30 Vrijeme osвете, film
02:10 Žigolo, igrani film
03:55 Nevina, igrani film
05:35 Kralj Queensa, serija
05:50 Kraj programa

05.20 Big Brother, show
06.10 Magnum, serija (R)
07.00 Spužva Bob Skockani
07.50 Sam svoj majstor, serija
08.15 Korak po korak, humoristična serija (R)
08.45 Puna kuća, serija (R)
09.15 U dobroj formi, emisija
09.45 Kunolovac, kviz

10.45 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
11.10 Dadilja, humoristična serija (R)
11.40 Reba, humoristična serija (R)
12.05 Vijesti
12.10 Ekkluziv, magazin (R)
12.25 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
12.55 Punom parom, kulinarski izazov (R)
13.25 Marina, telenovela
14.15 Cobra 11, kriminalistička serija
15.10 Magnum, serija
16.05 Korak po korak, humoristična serija
16.35 Puna kuća, humoristična serija
17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
17.30 Dadilja, humoristična serija
18.00 Reba, humoristična serija
18.30 Vijesti
18.55 Ekkluziv, magazin
19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
19.35 Punom parom, kulinarski izazov
20.00 Big Brother, show
21.15 Munjeni i zbunjeni, igrani film, komedija
00.20 Vijesti
00.30 Crvena rijeka, igrani film, akcijski triler
02.05 Kunolovac, kviz
04.05 Munjeni i zbunjeni, igrani film, komedija ®

**SUBOTA
29.11.2008.**

05.55 - Slikovnica
06.25 - Znanstvena petica
06.55 - Iza ekrana
07.35 - Nebeski vrt, dokumentarna serija
08.00 - Vijesti
08.15 - Kinoteka - ciklus klasičnog vesterna: Čovjek bez zvijezde, američki film
10.15 - Kućni ljubimci
10.50 - Veterani mira, emisija za branitelje
12.00 - Dnevnik
12.35 - Opijeni ljubavlju
13.20 - Prizma, multinacionalni magazin
14.40 - Reporter
15.55 - Euromagazin
16.30 - Vijesti
16.40 - Hrvatska kulturna baština: Motovun
17.00 - Svirci moji, glazbena emisija

17.40 - Škrinja: Ježeva kućica
18.35 - TV Bingo show
19.15 - Loto 7/39
19.30 - Dnevnik
20.15 - Ples sa zvijezdama, 1. dio (5/8)
21.20 - Ples sa zvijezdama, 2. dio (5/8)
21.40 - Mamutica, kriminalistička serija
22.30 - Dnevnik 3
22.55 - Ciklus Jamesa Bonda: Casino Royale, američko-britanski film
01.15 - Ciklus horora: Ispod površine, američki film
03.00 - Filmski maraton: Starkweather, film
04.30 - Filmski maraton: Mjesečev mač, južnokorejski film
06.10 - Opijeni ljubavlju
06.55 - Skica za portret

06.40 - Najava programa
06.45 - Disneyjevi crtići: Miki i prijatelji
07.05 - Disneyjevi crtići: Kuzco - careva nova škola
07.30 - Žutokljunac
07.55 - Danica
08.00 - Čarobna ploča (Učimo engleski)
08.15 - Ninin kutak
08.25 - Pripovjedač
08.55 - Veliki odmor: Brlog
09.10 - Veliki odmor: Kokice
09.30 - Briljanteen
10.20 - Doctor Who 2., serija za djecu i mlade
11.05 - Hrvatski dječji festival, snimka
12.35 - Uhode u tigrovoj prašumi, dok.serija
13.30 - Filmski klasici - filmovi Elizabeth Taylor: The Only Game in Town, američki film
15.25 - KS automagazin
15.55 - Košarka (M), NLB liga: Zadar - FMP, prijenos
17.50 - Aspen: Svjetski SKI kup - veleslalom (Ž), prijenos 1. vožnje
18.50 - Magazin Lige prvaka
19.20 - Lake Louise: Svjetski SKI kup - spust (M), prijenos
20.30 - Sportska popuna
20.55 - Aspen: Svjetski SKI kup - veleslalom (Ž), prijenos 2. vožnje
21.50 - Brodovi hranitelj: Posljednji drveni autobusi, dok.serija
22.25 - 60 godina SKUD-a »Ivan Goran Kovačić«
23.30 - Sportske vijesti
23.40 - Noć u kazalištu

05:50 Code lyoko
06:15 Yu-Gi-Oh GX
06:40 Superheroj Spiderman
07:10 Iron Kid, crtana serija
07:35 Dora istražuje
08:05 Bratz, crtana serija
08:30 Nova lova, TV igra
10:40 Čarobnice, serija
11:40 Frikovi, serija
12:40 Casper, igrani film
14:35 Nad lipom 35, show
16:05 Ne zaboravi stihove, glazbeni kviz
17:05 Vijesti
17:15 Kod Ane, kulinarski show
18:05 Trenutak istine, game show
19:15 Dnevnik Nove TV
20:00 Opasnost iz dubine, film
21:45 Mravi ubojice, film
23:20 Zodijski, igrani film
01:00 Nostradamus, film
02:35 Mravi ubojice, film
04:05 R. Pilcher: Ljetna ljubav 2, igrani film
05:35 Frikovi, serija
06:10 Kraj programa

05.30 Look, zabavna emisija (R)
05.55 Najbolje godine, serija
06.25 Ulica Sezame
07.30 Bikeri s Marsa
07.55 Transformeri
08.20 Lutrija života, serija
09.15 Big Brother, show (R)
11.15 Vijesti uz ručak
11.25 Annie, igrani film, obiteljski mjuzikl
13.45 Look, zabavna emisija
14.20 Rukomet: Turnir četiri nacije, Egipat - Hrvatska, snimka
15.55 Premier League: Aston Villa - Fulham, prijenos
18.00 Zvijezde Extra: 50 zvezdanih skandala (4. dio), zabavna emisija
18.30 Vijesti
19.05 Eksploziv, magazin
19.30 Big Brother, show
20.00 Rukomet: Turnir četiri nacije, Austrija - Hrvatska, prijenos
22.00 Billy Madison, film
23.40 Tri kralja, film, akcijski
01.40 Kunolovac, kviz
03.40 Crvena rijeka, film (R)

**NEDJELJA
30.11.2008.**

07.10 - Euromagazin
 07.40 - Najava programa
 08.00 - Vijesti
 08.10 - Koncert - ciklus
 komorne glazbe:
 Francuska noć u
 Zagrebu (2.dio)
 09.00 - Opera box
 09.35 - Jelovnici izgubljenog
 vremena
 10.00 - Vijesti
 10.20 - Cadfael 4., mini serija
 10.45 - TV izložba
 12.00 - Dnevnik
 12.30 - Plodovi zemlje
 13.25 - Rijeka: More
 14.00 - Nedjeljom u dva
 15.10 - Mir i dobro
 15.45 - Lijepom našom:
 Ogulin (1/2)
 16.35 - Vijesti
 16.50 - Ostarjeli lavovi, film
 18.45 - Ušća rijeka: Krka,
 dokumentarna serija
 19.15 - Loto 6/45
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.20 - Odmori se, zaslužio
 si 3. - TV serija
 22.15 - Rizzi-bizzi
 23.05 - Dnevnik 3
 23.25 - Filmski klub:
 Brubaker, film
 01.35 - Filmski maraton: Vlak
 Zhou Yu, kineski film
 03.05 - Filmski maraton:
 Slikati ili voditi ljubav,
 francuski film
 04.40 - Plodovi zemlje
 05.30 - Rijeka: More
 06.00 - Glas domovine

07.15 - Mala sirena
 07.40 - Zubić vila, britanski
 film za djecu
 09.10 - Leo, serija za djecu
 09.35 - Nora Fora,
 TV igra za djecu
 10.20 - Na prvi pogled, serija
 10.50 - Biblija
 11.00 - Križevci: Misa -
 izravni prijenos
 12.05 - Ples sa zvijezdama (5/8)
 14.45 - Europsko judo
 prvenstvo do 23
 godine, reportaža
 15.00 - Volim nogomet
 17.55 - Aspen: Svjetski SKI
 kup - slalom (Ž),
 prijenos
 18.50 - Lake Louise: Svjetski
 SKI kup - super G
 (M), prijenos
 20.00 - HNL - emisija
 20.10 - HNL: Varteks -
 Dinamo, prijenos
 22.05 - HNL - emisija
 22.30 - Aspen: Svjetski SKI
 kup - slalom (Ž),

snimka 2. vožnje
 23.10 - Zašto demokracija?,
 dokumentarna serija
 00.05 - Vrijeme je za jazz
 01.10 - Specijalna postrojba
 2., serija

06:35 Code lyoko
 07:00 Yu-Gi-Oh GX
 07:25 Superhero Spiderman
 07:50 Iron Kid, crtana serija
 08:15 Dora istražuje
 08:45 Bratz, crtana serija
 09:10 Automotiv,
 auto-moto magazin
 09:40 Novac,
 business magazin
 10:10 Lanac sudbine, serija
 11:05 Smallville, serija
 12:00 Tko je Harry Crumb?,
 igrani film
 13:40 Moj tata je bolji od tvog
 tate, obiteljski show
 15:10 Bračne vode, serija
 15:50 Lud, zburjen, normalan
 17:20 Vijesti
 17:30 Opasnost iz dubine,
 igrani film
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Nad lipom 35, show
 21:10 Kći mog bossa, film
 22:50 Red carpet,
 showbiz magazin
 00:10 Svi mrže Chrisa, serija
 01:05 Zodiak, igrani film
 02:40 Red carpet,
 showbiz magazin
 03:50 Lanac sudbine, serija
 04:35 Smallville, serija
 05:20 Kraj programa

05.15 Big Brother, show
 05.50 Lutrija života,
 dramska serija (R)
 06.35 Jedna od dečki,
 humoristična serija
 07.05 Ulica Sezam
 08.10 Bikeri s Marsa
 08.35 Transformeri
 09.00 Lijepa žena, serija
 09.55 Krletka,
 igrani film, komedija
 12.05 Tri amigosa,
 igrani film, komedija
 13.50 Vijesti
 14.00 Eksploziv specijal: RTL
 pomaže djeci, magazin
 14.05 Odred za čistoću,
 zabavna emisija
 14.40 Discovery: Preživjeti
 divljinu: Tropske
 šume Kostarike,
 dokumentarna serija
 15.35 Rukomet: Turnir četiri
 nacije, Danska -
 Hrvatska, prijenos

17.35 Ekkluziv, magazin
 18.30 Vijesti
 19.00 Nivea for men
 Nogometni izazov,
 reality show
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Ja, ja i Irena, igrani
 film, komedija
 23.10 CSI: Miami,
 kriminalistička serija
 00.05 Kunolovac, kviz
 02.05 Billy Madison, film,
 romantična komedija (R)
 03.35 Tri kralja, film, akcijski (R)

**PONEDJELJAK
 1.12.2008.**

06.10 - Drugo mišljenje
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Putovanje onkraj ulice,
 dokumentarna serija
 11.10 - Treća dob, emisija
 12.00 - Dnevnik
 12.35 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Normalan život - emisija
 15.35 - Direkt
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.45 - Najslabija karika, kviz
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Latinica
 21.55 - Potrošački kod
 22.35 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - Dosjei X (2.), serija
 00.55 - Južnjačka dinastija,
 serija
 01.40 - Dr. House 4., serija
 02.25 - Skica za portret
 02.30 - Direkt
 03.00 - Potrošački kod
 03.30 - Latinica
 05.05 - Opijeni ljubavlju

07.00 - Pingu, crtani film
 07.05 - Nove pustolovine:
 Lucky Luke
 07.30 - Moj mali poni
 07.40 - Oban, crtana serija
 08.04 - Spike, crtana serija
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Čarobna ploča
 (2. razred)
 08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji
 izvanzemaljci, serija
 09.15 - Beverly Hills 6., serija

10.00 - Antologija hrvatskog
 glumišta: O'Kaj
 12.15 - Istina o Jane, film
 13.50 - TOP 40
 14.35 - Prijatelj 10.,
 humoristična serija
 15.05 - Dragi John 2.,
 humoristična serija
 15.35 - Crveni patuljak 7.,
 humoristična serija
 16.10 - Zvezdane staze: Deep
 Space Nine 2., serija
 17.00 - Obični ljudi, TV serija
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.35 - Na rubu znanosti:
 Znanje prije znanja
 19.20 - Veliki odmor: Brlog
 19.35 - Veliki odmor - tema
 19.50 - La linea, crtani film
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Južnjačka dinastija
 21.30 - Vijesti na Drugom
 21.50 - Dr. House 4., serija
 22.40 - Garaža
 23.15 - Ciklus europskog
 filma: Angela-A,
 francuski film
 00.50 - Specijalna postrojba
 2., serija
 01.35 - TV raspored

05:40 Ružna ljepotica, serija
 06:30 Čarobnjaci
 06:55 Power rangers, serija
 07:20 Tomica i prijatelji
 07:45 Graditelj Bob
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Kralj Queensa, serija
 11:05 Zakon ljubavi, serija
 12:05 Čuvar pravde, serija
 13:05 Vijesti
 13:20 Nikita, serija
 14:20 Inspektor Rex, serija
 15:20 Božić obitelji Ramiro,
 igrani film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf,
 reality show
 18:10 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Ne zaboravi stihove,
 glazbeni kviz
 21:00 Operacija Trijumf,
 reality show
 23:40 Vijesti
 23:55 Seks i grad, serija
 00:25 Seinfeld, serija
 00:55 Život na sjeveru, serija
 01:50 Božić obitelji Ramiro,
 igrani film
 03:15 Nikita, serija
 04:05 Inspektor Rex, serija
 04:55 Kralj Queensa, serija
 05:15 Kraj programa

05.25 Big Brother, show
 05.55 Magnum, serija (R)
 06.45 Spužva Bob Skockani
 07.40 Sam svoj majstor, serija
 08.05 Korak po korak, (R)
 08.35 Puna kuća, serija (R)
 09.05 U dobroj formi, emisija
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.35 Punom parom,
 kulinarski izazov (R)
 11.00 Malcolm u sredini, (R)
 11.30 Dadilja, serija (R)
 12.00 Reba, serija (R)
 12.30 Vijesti
 12.35 Ekkluziv, magazin (R)
 12.50 Večera za 5,
 lifestyle emisija (R)
 13.20 Marina, telenovela
 14.15 Cobra 11, serija
 15.10 Magum, serija
 16.05 Korak po korak, serija
 16.35 Puna kuća, serija
 17.05 Malcolm u sredini, serija
 17.30 Dadilja, serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5,
 lifestyle emisija
 19.35 Punom parom,
 kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Slomljena strijela, film
 22.50 CSI, serija
 23.45 CSI: New York, serija
 00.50 Vijesti
 01.00 Kunolovac, kviz
 03.00 CSI, serija (R)
 03.45 CSI: New York, (R)
 04.30 Big Brother, show

**UTORAK
 2.12.2008.**

05.50 - Normalan život - emisija
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 07.40 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Putovanje onkraj ulice,
 dokumentarna serija
 11.10 - Oprah show
 12.00 - Dnevnik
 12.35 - Opijeni ljubavlju
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Među nama
 15.35 - Emisija pučke i
 predajne kulture
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.45 - Najslabija karika, kviz
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Globalno sijelo
 20.50 - Jane Eyre, serija
 21.55 - Poslovni klub

22.35 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - Dosjei X (2.), serija
 00.55 - Putovanje onkraj ulice, dokumentarna serija
 01.45 - CSI: Las Vegas 8.
 02.30 - Specijalna postrojba 2., serija
 03.15 - Oprah show
 04.00 - Skica za portret
 04.05 - Emisija pučke i predajne kulture
 04.35 - Globalno sijelo
 05.05 - Opijeni ljubavlj

07.00 - Thomas i prijatelji
 07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 07.30 - Mali crveni traktor
 07.40 - Oban, crtana serija
 08.04 - Spike, crtana serija
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Danica
 08.25 - Vidrić, dok.film
 08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji izvanzemaljci, serija
 09.15 - Beverly Hills 6., serija
 10.00 - Antologija hrvatskog glumišta: Jeste li bili u Zagrebu, gospon Cabaret?
 11.10 - Reprizni program
 11.35 - Daleko od doma, serija
 12.10 - Kad se sjetiš mene, američki film
 13.45 - TOP 40
 14.30 - Prijatelji 10., serija
 15.00 - Dragi John 3., serija
 15.30 - Crveni patuljak 7., humoristična serija
 16.05 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
 16.55 - Drugi format
 17.40 - Rukomet, Europsko prvenstvo (Ž): Hrvatska - Srbija, prijenos
 19.20 - Veliki odmor: Navrh jezika
 19.30 - Veliki odmor - tema
 19.50 - La linea, crtani film
 20.05 - Uzmi ili ostavi, igra
 20.40 - Vijesti na Drugom
 21.00 - Ratnici, kinesko-južnokorejski film
 23.15 - CSI: Las Vegas 8.
 00.05 - Specijalna postrojba 2., serija
 00.50 - TV raspored

05:40 Ružna ljepotica, serija
 06:30 Čarobnjaci
 06:55 Power rangers, serija
 07:20 Tomica i prijatelji
 07:45 Graditelj Bob

08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:30 Kralj Queensa, serija
 11:05 Zakon ljubavi, serija
 12:10 Čuvar pravde, serija
 13:10 Vijesti
 13:25 Nikita, serija
 14:25 Inspektor Rex, serija
 15:20 Kći mog bossa, film
 17:00 Vijesti
 17:15 Red carpet light, showbiz magazin
 18:10 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Trenutak istine, game show
 21:00 Klopka, igrani film
 23:05 Pod nož, serija
 00:05 Vijesti
 00:20 Seks i grad, serija
 00:50 Seinfeld, serija
 01:20 Život na sjeveru, serija
 02:10 Lolita, igrani film
 04:15 Nikita, serija
 05:05 Kraj programa

05.55 Magnum, serija (R)
 06.45 Spužva Bob Skockani
 07.40 Sam svoj majstor, serija
 08.05 Korak po korak, humoristična serija (R)
 08.35 Puna kuća, serija (R)
 09.05 U dobroj formi, emisija
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.35 Punom parom, kulinarski izazov (R)
 11.00 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
 11.30 Dadija, serija (R)
 12.00 Reba, serija (R)
 12.30 Vijesti
 12.35 Ekkluziv, magazin (R)
 12.50 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
 13.20 Marina, telenovela
 14.15 Cobra 11, kriminalistička serija
 15.10 Magnum, akcijska serija
 16.05 Korak po korak, humoristična serija
 16.35 Puna kuća, humoristična serija
 17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
 17.30 Dadija, humoristična serija
 18.00 Reba, humoristična serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.10 Guru, film, komedija
 22.55 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija

23.55 Vijesti
 00.05 Kunolovac, kviz
 02.05 Slomljena strijela, igrani film, akcijski (R)
 03.50 Zaboravljeni slučaj, kriminalistička serija (R)
 04.35 Big Brother, show

**SRIJEDA
 3.12.2008.**

05.50 - Među nama
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Putovanje onkraj ulice, dokumentarna serija
 11.10 - Oprah show
 12.00 - Dnevnik
 12.35 - Opijeni ljubavlj
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Riječ i život, religijski program
 15.35 - Eko zona
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.30 - Danas na Zagrebačkoj burzi
 17.40 - Najslabija karika, kviz
 18.30 - Sve će biti dobro
 19.15 - Loto 7/39
 19.30 - Dnevnik
 20.15 - Idemo na put s Goranom Milićem: Rusija
 21.10 - Luda kuća 4., serija
 21.55 - Proces
 22.35 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - Dosjei X (2.), serija
 00.55 - Putovanje onkraj ulice, dokumentarna serija
 01.45 - E-Ring 1., serija
 02.30 - Specijalna postrojba 2., serija
 03.15 - Oprah show
 04.00 - Skica za portret
 04.05 - Proces
 04.35 - Eko zona
 05.05 - Opijeni ljubavlj

07.00 - Simfolije, crtani film
 07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 07.30 - Brum, crtani film
 07.40 - Oban, crtana serija
 08.04 - Spike, crtana serija
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Ninin kutak
 08.30 - Vidrić, dok.film
 08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji izvanzemaljci, serija

09.15 - Beverly Hills 6., serija
 10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
 13.35 - Skica za portret
 13.50 - Prijatelji 10., serija
 14.20 - Dragi John 3., serija
 14.50 - Crveni patuljak 7., humoristična serija
 15.25 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
 16.10 - Veliki odmor - Ta politika
 16.20 - Veliki odmor - tema
 16.45 - Scientia Croatica - znanstveni forum
 17.15 - Znanstvene vijesti
 17.30 - Nogometni Kup UEFA - emisija
 17.55 - Nogometni Kup UEFA: Udinese - Dinamo, 1. poluvrijeme
 18.50 - Vijesti na Drugom
 19.00 - Nogometni Kup UEFA: Udinese - Dinamo, 2. poluvrijeme
 19.50 - Nogometni Kup UEFA - emisija
 20.20 - Uzmi ili ostavi, TV igra
 20.55 - Film
 22.45 - Vijesti na Drugom
 23.05 - E-Ring 1., serija
 23.55 - Specijalna postrojba 2., serija
 00.40 - TV raspored

05:40 Ružna ljepotica, serija
 06:30 Čarobnjaci
 06:55 Power rangers, serija
 07:20 Tomica i prijatelji
 07:45 Graditelj Bob
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:45 Zakon ljubavi, serija
 11:45 Čuvar pravde, serija
 12:45 Vijesti
 13:00 Nikita, serija
 14:00 Inspektor Rex, serija
 15:00 Klopka, igrani film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf, reality show
 18:10 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Lud, zbunjen, normalan
 21:20 Bračne vode, serija
 21:50 Kućanice, serija
 23:45 Vijesti
 00:00 Seks i grad, serija
 00:30 Seinfeld, serija
 01:00 Život na sjeveru, serija
 01:50 Jackass, igrani film
 03:10 Nikita, serija
 04:00 Inspektor Rex, serija
 05:00 Kraj programa

05.55 Magnum, serija (R)

06.45 Spužva Bob Skockani
 07.40 Sam svoj majstor, serija
 08.05 Korak po korak, humoristična serija (R)
 08.35 Puna kuća, serija (R)
 09.05 U dobroj formi, emisija
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.35 Punom parom, kulinarski izazov (R)
 11.00 Malcolm u sredini, humoristična serija (R)
 11.30 Dadija, serija (R)
 12.00 Reba, serija (R)
 12.30 Vijesti
 12.35 Ekkluziv, magazin (R)
 12.50 Večera za 5, lifestyle emisija (R)
 13.20 Marina, telenovela
 14.15 Cobra 11, serija
 15.10 Magnum, serija
 16.05 Korak po korak, serija
 16.35 Puna kuća, serija
 17.05 Malcolm u sredini, humoristična serija
 17.30 Dadija, humoristična serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.20 Kost, serija
 22.15 Dexter, serija
 23.20 Grad uragana, kriminalistička serija
 00.20 Vijesti
 00.30 Kunolovac, kviz
 02.30 Guru, igrani film, komedija (R)
 04.05 Big Brother, show

**ČETVRTAK
 4.12.2008.**

05.50 - Riječ i život, religijski program
 07.00 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.05 - Vijesti
 07.10 - Dobro jutro, Hrvatska
 07.35 - Vijesti
 09.10 - Sve će biti dobro
 10.00 - Vijesti
 10.15 - Putovanje onkraj ulice, dokumentarna serija
 11.10 - Oprah show
 12.00 - Dnevnik
 12.35 - Opijeni ljubavlj
 13.20 - Dan za danom, emisija
 14.30 - Vijesti
 14.45 - Trenutak spoznaje
 15.35 - Domaći dok.film
 16.10 - Hrvatska uživo - Vijesti
 16.15 - Hrvatska uživo
 17.45 - Najslabija karika, kviz
 18.35 - Sve će biti dobro
 19.30 - Dnevnik

20.15 - 1 protiv 100, kviz
 21.20 - dossier.hr
 22.10 - Pola ure kulture
 22.50 - Otvoreno
 23.35 - Poslovne vijesti
 23.45 - Dnevnik 3
 00.10 - Dosjei X (2.), serija
 00.55 - Putovanje onkraj ulice, dokumentarna serija
 01.45 - Specijalna postrojba 2., serija
 02.30 - Oprah show
 03.15 - Skica za portret
 03.20 - Domaći dok.film
 03.50 - dossier.hr
 04.35 - Pola ure kulture
 05.05 - Opijeni ljubavlj

07.00 - Thomas i prijatelji
 07.05 - Nove pustolovine: Lucky Luke
 07.30 - Braća Koale
 07.40 - Oban, crtana serija
 08.04 - Spike, crtana serija
 08.05 - Na kraju ulice
 08.20 - Danica
 08.25 - Vidrić, dok.film
 08.35 - Učilica
 08.50 - Moji su roditelji izvanzemaljci, serija
 09.15 - Beverly Hills 6., serija
 10.00 - Prijenos sjednica Hrvatskog sabora
 13.35 - Garaža
 14.05 - Prijatelji 10., serija
 14.35 - Dragi John 3., serija
 15.05 - Crveni patuljak 7., serija
 15.40 - Zvezdane staze: Deep Space Nine 2., serija
 16.30 - Veliki odmor: Kokice
 16.45 - Veliki odmor - tema
 17.05 - Tekstura - emisija o knjigama
 17.50 - Županijske panorame
 18.15 - Vijesti na Drugom
 18.50 - Beaver Creek: Svjetski SKI kup - superkom binacija (M), prijenos
 19.55 - Kombinirani prijenos: Košarka, Euroliga: Maccabi - Cibona, prijenos (do 21.50)
 20.10 - Kombinirani prijenos: Rukomet, Europsko prvenstvo(Ž): Makedonija - Hrvatska, prijenos (do 21.45)
 22.00 - Vijesti na Drugom
 22.25 - Beaver Creek: Svjetski SKI kup - superkombinacija (M), prijenos
 23.30 - Garaža
 00.05 - Šljam 2., serija
 00.40 - Specijalna postrojba 2.

05:40 Ružna ljepotica, serija
 06:30 Čarobnjaci, crtana serija
 06:55 Power rangers, serija
 07:20 Tomica i prijatelji
 07:45 Graditelj Bob
 08:00 Pocoyo, crtana serija
 08:30 Nova lova
 10:50 Zakon ljubavi, serija
 11:50 Čuvar pravde, serija
 12:50 Vijesti
 13:05 Nikita, serija
 14:05 Inspektor Rex, serija
 15:05 Izviđačice s Beverly Hillsa, igrani film
 17:00 Vijesti
 17:15 Operacija Trijumf, reality show
 18:10 Zakon ljubavi, serija
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:00 Istraga, magazin
 21:15 Provjereno, informativni magazin
 22:15 Navy CIS, serija
 23:20 Vijesti
 23:35 Seks i grad, serija
 00:05 Seinfeld, serija
 00:35 Život na sjeveru, serija
 01:30 Izviđačice s Beverly Hillsa, igrani film
 03:15 Nikita, serija
 04:05 Inspektor Rex, serija
 05:00 Kraj programa

06.25 Magnum, serija (R)
 07.15 Bikeri s Marsa
 07.40 Spužva Bob Skockani
 08.05 Korak po korak, (R)
 08.35 Puna kuća, serija (R)
 09.05 U dobroj formi, emisija
 09.35 Kunolovac, kviz
 10.35 Punom parom, (R)
 11.00 Malcolm u sredini, (R)
 11.30 Dadilja, serija (R)
 12.00 Reba, serija (R)
 12.30 Vijesti
 12.35 Ekkluziv, magazin (R)
 12.50 Večera za 5, (R)
 13.20 Marina, telenovela
 14.15 Cobra 11, serija
 15.10 Magnum, akcijska serija
 16.05 Korak po korak, serija
 16.35 Puna kuća, serija
 17.05 Malcolm u sredini, serija
 17.30 Dadilja, serija
 18.00 Reba, serija
 18.30 Vijesti
 18.55 Ekkluziv, magazin
 19.05 Večera za 5, lifestyle emisija
 19.35 Punom parom, kulinarski izazov
 20.00 Big Brother, show
 21.00 Uvod u anatomiju, serija
 22.00 Kućanice, serija
 23.55 Vijesti
 00.05 Vatrene dečki, serija
 00.55 Kunolovac, kviz
 02.55 Dexter, serija (R)
 03.50 Kosti, serija (R)
 04.35 Grad uragana, serija ®

PRIZMA

Emisija na hrvatskom jeziku »Prizma« emitira se svake druge subote u 16.30 na RTV2 a repriza utorkom u 12.10 sati. E-mail emisije je: prizma@rtv.co.yu

KRONIKA

Polusatna televizijska emisija na hrvatskom jeziku »Kronika« emitira se nedjeljom na subotičkoj TV K23 u nedjeljom 13 sati, i na somborskoj TV Spektar, također nedjeljom u 13 sati. Polusatna radijska emisija »Kronika« emitira se na valovima Radio Sombora, nedjeljom u 12 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 19 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 petkom u 14,45 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH
- Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
- Jezični savjetnik 'Govorimo hrvatski'

19,00 - 19,30

- Poetski predah
- 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom)
- 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom)
- 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom)
- 'Rock vremeplov' (četvrtkom)
- 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

- 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom)
- 'Kulturna povijest' (utorkom)
- 'Putokazi' (srijedom)
- 'Iz hrvatske književne baštine' (četvrtkom)
- 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

- 'Aktualije' (ponedjeljkom)
- 'DW Puls' - regionalni magazin Radija Deutsche Welle (utorkom)
- 'Otvoreni studio' (srijedom)
- 'Kultur café' - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom)
- Emisija za mlade (petkom)

20,30 - 21,00

- Narodna glazba
- Blic vijesti i odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:

Subota

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana, Kronologija, zabavna glazba
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
- 20,00 'Razgovor s povodom', narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

Nedjelja

- 18,00 Najava programa, Vijesti dana
- 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, komentar, zanimljivosti, zabavna glazba)
- 18,30 'Deutsch - warum nicht?' - tečaj njemačkog jezika Radija Deutsche Welle
- 19,30 Emisija za djecu
- 20,00 'Ljudi nizine' - talk show Bele Franciskovića
- 20,30 Narodna glazba
- 20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

KRIŽALJKA

www.kviskoteka.hr

	JEZIK RE-TOROMANA	PJESMA DALIBORA BRUNA	SEDMINA TJEDNA	KOJE SE ODNOSI NA OVCE	SKITALO, LUTALICA (PJESMA JASNE ZLOKIĆ)	NAŠA KIPARICA, MILENA	AUSTRIJA	DOBRA ... ILI BOŽJA ...	"DOCU-MENT TYPE INPUT"	OSNOVNE TERITO-RIJALNO-UPRAVNE JEDINICE	DIDIM	POMOĆ U LJUDSTVU (MNOŽ.)	ELASTIČNO
NAŠ NEKAD POZNATI KVIZAS													
ŽENA KOJA GOVORI EKAVSKI							OTPISI-VANJE (MNOŽ.) PLANINA U ISTRI						
SPLITSKI GLAZBENI MAG											PETAR PEREŽA NIKUD		
OLAF THON		JOHN TRAVOLTA OVOGA DANA				ŠTO U ČAKAVACA ŠIBENSKI BISKUP, ANTE			MONAH (REG.) ŽENSKI PJEVAČKI GLAS				
POJAS ZA ZATICANJE METAKA							DUŠEVNO RASPOLO-ŽENJE (LAT.) NAVADE						
RIMSKA BOŽICA PLODNOS-TI (OPS)				NAŠ NO-GOMETAS RUSKO MUŠKO IME (INARKA)									INKASA-TOR (REG.)
MINI SUKNJA (ZARG.)						KONJ U PJESMAMA (HAT) OTOKAR LEVAJ				STUPITI U ŠTO GRČKO SLOVO			
BUGARSKI SKLADA-TELJI, GEORGI I NIKOLA									NOGOME-TAS MUJČIN GLUMICA BULIĆ				
AMERIČKA SVEMIRSKA AGENCIJA					PJESNIK I TEATRO-LOG ZUPPA	POPIS NEPČANI/ SUGLAS-NICI						KALJ ZAVITI U OMOT	
SLAVKO JURAGA		"RADIO VOTING PROGRAM" TV KOJAK, TELLY				VRSTA PAPIGE LIJEČNIK NARKOMA-NA, SLAVKO					NIJE "PROTIV" SISAVAC S PERAJA-MA		
NAŠ KO-SARKAS, DAVOR				BJELOGO-RIČNO DRVO AM. GLUMI-CA, LISA						HRT ILI DOGA PSIHOLOG BUJAS			
PJEVAČICA, SESTRA DANIJELE MARTINO-VIĆ							PASTA						
MALI JAVOR, JAVORIĆ							TV PRO-DUCENT SPELLING RIBA S DNA MORA						
MEDJ KOJI EMANIRA									GLUMAC DILLON "FEDERAL INTERNET MANAGER"				
KLIKA KOJA "DRMA" TRZNICAMA													IVO ČIPIKO
PRKOS					NAMJEŠ-TATI REZULTATE UTAKMICA NORVEŠKA								
"KEY" EXPOSE SYSTEM				NAŠA MA-NEKENKA I TV VODI-TELJICA U ITALJI									

radostlav dodig, ekavka, otpisf, tonci buljic, pp, ot, jt, ca, inok, redenik, animo, opa, ivan leko, minica, at, ucl, atanasov, edin, nasa, lista, k, sj, rvp, kea, za, kus, jasen, pas, izabela, krema, javorak, aaron, emanator, matt, zelena majlja, inat, lazirati, kes, nina moric,

RIJEŠENJE KRIŽALJKE: